

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Liber VIII. Nicætas Sev Trivmphata Incontinentia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77028](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77028)

NICETAS.

SEV

TRIVMPHATA

INCONTINENTIA.

LIBER PRIMVS.

CAPVT PRIMVM.

SERMONIS INGRESSVS.

Parthenius & Aedesimus colloquuntur.

ARTHEMVS. In manu mihi erat his diebus Hieronymus, ille linguarum totiusque antiquitatis doctissimus scriptor, & Orbis Oraculum, de quo non immerito ferebatur illud: *Neminem scisse quod HIERONYMVS ignoraret.* ADESIMVS. Breviter simul &

copiose laudas doctorem laude dignissimum, cuius si vel epistolas solum evolvas, magnam eruditionis thesaurum inuenies eruendum. PARTH. Has ipsas legi, quibus libro tertio miscet res gestas Pauli primi anachoreta, ubi mentionem inijcit Egyptii juvenis, cuius heroicam virtutem, nulla, putem, unquam secula satis obstupescunt. ADES. Hoc ipsum non ita pridem, & legi, & pæne in saxum steri. Quid nos, Partheni, ad Heroas istos? PARTH. Ita est; sed quæso te, si quidem plura super hoc liber disserere, hanc tu mihi sellam occupa, sedentes ceptum sermonem pertexemus, nam novi te è gente Peripatericorum non esse, & Dion olim putat, uti arcum & lyram, ita & homines quiete vigere, & Stagirita scitum est: *sedendo & quiescendo animum fieri prudentem.* ADES. Sed num, Partheni, de Castitate disserturis quies adeo est commendanda? nosti illud de Egyptio adultero: *desidiosus erat.* PARTH. Quietem, mi Aedesime, non orium, non desidiam suasi. Sed ad rem, & NICETAE nostri palæstram propius inspiciamus. ADES. Sed hac lege, ut tu mihi Theseus sis per omnem hunc explicandi labyrinthum. Ego Hieronymum sumo, & ad verbum lego, te auditurus interpretem.

§. I.

Stratagemata continentis studium.

ALIUM juvenili ætate florentem, in amoenissimos hortulos præcepit abduci: ibique inter candentia lilia & rubentes rosas, cum leni murmure aquarum iuxta serperet rivus, & molli sibilo arborum folia ventus præstringeret, super extractum plumis lectum resupinari iussit: & ne se inde posset excutere, blandis serico nexibus irritum relinquit. Quod cum, recedentibus cunctis, meretrix speciosa venisset, cepit delicatis colla stringere complexibus, ut corpore in libidinem concitato, se victrix impudica superjaceret. Quid ageret miles Christi, & quod se conferret, nesciebat. Quem tormenta non vicerant, superaret voluptas? Tandem cælitus inspiratus, præcisam mortu linguam, in osculantis se

A faciem expuit: ac sic libidinis sensum, succedens doloris magnitudo superavit. PARTH. O factum, Superi, omnibus retro sæculis inauditum! omnibus post sæculis S. Pauli obstupescendum! Hoc est pugnare, hoc vincere, hoc triumphare! Eandem ego historiam ex Nicephoro veteris non nihil aliis, conscripsi nuper. Exercendo stylo, libetne audire? ADES. Libet quàm maximè. Milles hoc mihi narra, nunquam satiabis has aures. PARTH. Ergo recitare jubes? ADES. Et jubeo & volo: recita. PARTH. Ergo animum & aures adverte.

CAPVT II.

Illustrissimum NICETAE facinus paulo fusius narratum.

IACET priscum ævum sui Anaxarchi libertatem, qui in vinculis tortus, linguam dentibus præcisam, in tyranni os expuit. Ne superbi, mi Anaxarche: Viros ego tecum vel cum Murio, aut Aquilio, aut Regulo comparem? pueri & muliercule nostræ, vobis sæpe non pares tantum, sed superiores longè, & vel in arctissimis vinculis liberiores sunt. Satis id ostendit Egyptius ille juvenis, NICETAS, cuius plus quàm heroicam libertatem & fortitudinem, nemo satis, non dicam, laudet, sed nec miretur satis. Felicem te, dicebat Rex Macedo de Achille, qui virtutis tuæ præconem nactus es Homerum; idem ego de hoc juvene verius: Felicem te, NICETAE, qui tuæ virtutis panegyristen nactus es Hieronymum. Et videte mihi obsecro inter quos & quàm indiosas catenas, libertatem suam sit professus, castissimus hic Achilles noster, cui longè periculosior scena fuit instructa quàm socio. Lectus erat supra omnem Sardana-pali plumam & Heliogabali olorinam culcitram mollis & delicatus; in hunc abjectus juvenis, non ferreis sed bombyciniis vinculis ligabatur. Jam actum esse dixisses de retinendâ pudicitia inter tot insidias. Circum circa Voluptas sua invitamenta disponebat, quibus pudica mens suæ castitatis propositum vix potuit non vendere. Stabant foliorum germine renidentes arbores, quæ cum hilari odore gratas diffundebant umbras, & clementi brachiorum motu dulces susurros obsibilabant. Has inter loquax rivulus & omni crystallo nitidior errantibus ludebat aquis, & querulo rore lapillos vexabat. Unde pæne musico concentu pullabatur. Utrunque flores & copiosa Zephyri familia. Hinc è viridi prato argentea ridebant lilia, illinc purpurascens rose promicabant; istinc Narcissorum nivem & ebur, Hyacinthorum sanguis & aurum acuebat; ventulus ab omni parte placidissimus aspirabat. Heu! quid facies Christiana libertas? undique ad voluptatem invitatis; in tot

horum lasciviâ, in tantâ odoris fragrantia; & invitatrici huic voluptati resistes? & quomodo tot pedicas abrumperes? En, adreptit etiam petulant vultu femina, quæ tot in te faciet vincula, quot verba, & ut basiliscus solis oculis necabit. Heu, miserande juvenis! Quomodo ab hac te viperâ servabis illasum? nulli unquam sua magis captiva fuit libertas quam tibi. Oculis aperis? à formâ tibi laqueus est. Hos claudis? aures patent, per quas veneni satis insillitur. Sed neque manus pugnis, aut pedes calcibus castitati tuæ succurrere queunt. Ah! amissa videtur integritas, & expugnatum tot machinis pudicum pectus. Credibilis videtur, Romanum parricidam in culeum cum cane, serpente, gallo gallinaceo atque simâ insitum, à vulnere servari posse innoxium, quam te, ô juvenis miserande, à libidinis peste immunem. Quidquid agas, confictus teneris, nec pater vel spes evadendi ulla. Lascivus Cupido ab omni parte tibi imminet, atque jam jam, quod in te venenavit telum, emittet. At, ante victoriam cecinit triumphum Venus, reperit consilium Christianus hic Athletes, in letali hac arenâ. Invenit sibi viam, qua victrix Castitas hostem suum triumpharet. Nam, dum sic undique oppressus juvenis vicinissimum periculum contueretur: Quin, ait ipse secum, exurgis læle pudor, & quibuscumque potes armis, te ipsum defendis? sola lingua vinculum non sentit. Recte est: lingua mihi telum erit: malo esse mutus, quam parum castus. Dixit, & generosissimo vulnere, mediam sibi linguam præmordit, eamque in frontem lupæ quæ fronte caruit, sanguinolentam ejaculatus est. O NICETÂ, ô macte virtutis & animi juvenis! qui tot ex Orco compedes rupisti, & virginis pudoris libertatem, in tutum asseruisti, fauce pro pharetra, lingua pro sagitta fortissimè usus.

§. I.

DES. O cælum, ô terra, & ô maria Neptunil quid simile in omni historiâ, profanâ & sacrâ veteri, novâ, Romanâ, Gracâ reperire est? verè huic juveni acclamari potuit FACTVM BONVM, factum admirandum, præsigne, obstupefendum. Nihil ad hoc Lacon ille adolescens fecit, qui bello captus, identidem clamabat, non serviam: & ut primum iustus servili & contumelioso ministerio fungi, illisum parieti caput rupit. Quid Mutii dextera ardenti fuculo castigata? Sed neque sicam Lucretiæ sanguine stillantem miror, casta illa esse voluit, cum castitatem amisit. PARTH. Habuit quidem & præscum avum magna Castitatis exempla: Xenocratem laudo, Scipionem prædico, Alexandrum Macedonem ob hoc veneror, Spurinam & Democlem admiror, solum NICETAM obstupefco. Xenocrates, illius fuisse dicitur verecundia, ut si quid vel in bestiis impudici videre contingeret, averfis illud & retortis oculis continuò damnaret: Scipio commendatissimæ formæ virginem sponso, uti eam acceperat, intactam restituit, tam sui quam libidinis victor. Alexander Rex, Darii filias & conjugem, miræ elegantie feminas, nec oculis quidem voluit attingere. Spurina proprii vultus elegantiam vulneribus confudit, ne alios ea ureret; Democles in bulliens ahenum insiluit ut stuprum effugeret. Uterque Castitatis generosus propugnator, neuter tamen cum NICETÂ nostro conferendus. Et quia Circum hunc ingressi sumus, libetne pedem protollere, & quâ possumus, hoc stadium emeriti? DES. Vacamus ambo: nec est quod reculem, præsertim si tu manu ducas. PARTH. Sed si errem, veniam dabis: incidi nuper in versiculos, pauculos illos, atque si verba species, parum delicatos & teretes, sed sensu opulentos, & nescio an brevius quid legeris, & simul utilius. Triplex illis inscriptio, nec nisi sex universum sunt: En, recito:

INCONTINENTIÆ ET LIBIDINIS INVITAMENTA.

Otia, Mensa, Libri, vaga Lumina, Verba, Sodales.

Hæc tolle, hæc minue, hos muta, hæc claude, hæc fuge, vita hos.

INCONTINENTIÆ ET LIBIDINIS EFFECTVS: Corpus, Opes, Animam, Ingenium, Famam, Virtutes, Debilitat, perdit, necat, impedit, inscit, aufert.

INCONTINENTIÆ ET LIBIDINIS ANTIDOTA: Lectio, Flagra, Preces, Confessio, Lympha, Labores, Portarum excubie, Christi præsentia, Pæne.

ÆDES. Memoria juvenandæ facti sunt, nec displicenti sed qui tu me hodie manu ducis, incipe Partheni, & explica illa tuorum versuum ænigmata, ne cui Arabicè locutus videaris. PARTH. dimitte jam paucos hos Epicos: alios post subdam de NICETÂ meo, qui, nisi luxuriæ malum ingens habuisset cognitum, non illud adco fuisset detestatus, ut cum summo dolore balbus esse maluerit, quam cum paratâ voluptate impudicus.

CAPVT III.

Primum INCONTINENTIÆ invitamentum OTIVM.

Nihil ad vitia seu discenda, seu committenda proclivius, quam otiosa vita. In ludo Vitii OTIVM Magister est & primarius doctor. Et ne mireris: Draco. Otium canis lege, qui Otii damnati essent, capite mulcebantur. Ad libidinem maximè trahunt.

Otia, mensa, libri, vaga lumina, verba, Sodales.

En, antesignanum OTIVM. Non est quod hic quidquam controvertamus; omnium vitiolorum usitatum pulvinar est Otium, quid ni etiam sit luxuriæ? Et oraculum est, quod olim affirmatè Diogenes edens: Libido, inquit, est otiosorum negotium. Portentum est profecto, homo otiosus & castus, atque uti cognata sunt vitia, mentiri & furari, illico enim ego tibi furem ostendam, si tu mihi mendacem: ita prorsus, proxima sibi sunt nihil agere, & male agere; tempus perdere, & Castitatem non retinere; otiosi, & luxuriari. Ovidianum illud titissimum nolli:

Queritur Agyllus quare sit factus adulter & in promptu causa est; desidiolus erat.

A desidiâ pleraque libidinis incendia excitantur. Otium favilla libidinis. Atque utinam parentes & magistri hic attentis vigilent, suis ut torporem omnem excutiant. Exemplo præit parens ille apud Satyricum:

at nunc

Post finem autumnus mediâ de nocte supinum Clamosus juvenem pater excitat, accipe ceras; Scribe puer, vigila; causas age, perlege rubras Majorum leges, aut vitem posce libello.

Magni Imperatores, cum malè parere militem vident, aliquo Sen. ep. 56. labore compefcunt, & expeditionibus detinent. Nunquam vacat lascivire districtis. Revera,

Otia si tollas perire Cupidinis arcus, Contemptaq; jacent & sine luce faces.

Siquidem eodem magistro monente:

Quam platanus rivis gaudet, quam Populus undâ, Et quam limosâ, canna palustris, humos; Tam Venus otia amat.

Otiosus enim, uti verissimè Romanus Sapiens, non sibi Sen. ep. 55. vivit, sed quod turpissimum est, ventri, somno, libidini.

§. I.

Sed graviore tibi testes adduco. Mellissimus doctor Serm. de Bernardus: Sicut, inquit, per rimam sentina aqua la- S. Andrea. tener intrat & excrefcit, donec navis per nautarum incuriam Otium est demergatur: ita ex otio atque ignaviâ cogitationes prave, & causa vi- concupiscentia multiplicantur, donec navis cordis, eis succum- tiorum, bens, in peccato periclitetur. Otii hostem capitalissimum scias fuisse Bernardum, qui sermone submonens: Omnium, Ep. ad frat. inquit, tentationum & cogitationum malarum colluvies est demor Dei. otium,

Pulchre ca-
stissimæ
exempla.

Compen-
dium opo-
rit.

INCONTINENTIA
LIBIDINIS
OTIVM
EXCELSUM
VITIUM
AD

Serm. 1. de modo bene vivendi. **O**rium, summa mentis malitia, malorum omnium sentina, mors animæ. Et ut sciretur quàm cavendum esset Orium Castitatis studio: *Luxuria*, inquit, citò decipit homines otio deditos, & gravius urit si quem otiosum invenit: industris & labori cedit.

Lib. de perfect. grad. cap. 9. **L**aurentius Justinianus, vir perinde sanctus ac doctus: sicut aqua, inquit, quæ caret decursu ac jacet in foveis, putrescit: ita & corpus otii tabe confectum concupiscentiarum ac voluptatum carnalium parit ac nutrit insaniam. Id alibi confirmans: quemadmodum, inquit, ex temperato labore carnis incendia cohibentur, sic ex otio foveantur & crescant. In magnatum culinæ, pigritia coquorum id compendii reperit, cum ignis segnior est, butyrum affundant, ut ad flammam irruent. Idem præne diaboli calliditas facit: cum libidinum ignis in nobis fractior est, tunc & oleo, & pice, & butyro illum reddit vivacissimum. Cibus potitque copiosior est oleum; pix, libri obsceni; molle butyrum, turpe otium: ad hæc fomenta facilis exurgit flamma. Qui castitatem odisse vult, amet otium.

§. II.

Catull. ad Lesb. Senec. ep. 12. Eccl. c. 33. vers. 29. **O**rium & Reges simul & beatas perdidit urbes. Orium iners & languidum, solam requiem complectitur, quo nil sædus, nil similis est sepulchro. Orium sine luctibus, mors est & vivi hominis sepultura. Proximæ sanè agnationis sunt OTIVM & VITIUM. Multam enim malitiam docuit Otiositas, ut rectè mater, augurum, & omnium virtutum noverca dicatur. Nullus fructus est Oti, sed dispendium semper maximum: Orium, res una omnium disciplinæ inimicissima est. Orium non tantum non acquirit nova, sed etiam acquisita consumit: & vix quidquam est, quod viam ad gehennæ fauces æquè facilem planamque reddat atque Orium, quod etiam fortissimum quemque in diversâ vita suaviter impellit. Multam malitiam docuit Otiositas.

Orium est via ad vitium. Præclare scripsit *Potius Cato*, necesse esse ut sua cuique vitæ ratio constet, id certè nisi operoso & laboris amanti contingere non potest, & sanctioris quidem vitæ ratio processu gaudet & crescit, cessatione torpescit & deficit. Cui verò vitam per dedecus placet exigere, Orium sectetur, & à scopo suo quàm minimè aberrabit. Declivis, & ad omne flagitium compendiola via est Orium. Vis veram huius monstri descriptionem? Pulcherrimum omnium vitiourum breviarium & epitome est Orium. Mens otiosa in mille facinororum furias discurrit, Multam malitiam docuit Otiositas. *Ædes*. Pletique omnes contra OTIVM diserti sumus, & nonnunquam ore tragico illud declamamus: at interim suavius nobis esse credimus, cum vacamus; otium melius reprehendimus quàm fugimus. Videmus meliora & probamus, deteriora sequimur. *PARTH.* tantò peiores sumus, quantò dulcius nobis est hoc pessimum malum. Verè, Multam malitiam docuit Otiositas. Hactenus in otium dixisse satis sit.

CAPUT IV.

Secundum INCONTINENTIÆ invitamentum, MENSA LAVTIOR, SATVRITAS, GVLA.

Res in aperto est, & pridem certa: sine Cerere & Libero frigere Venesem. Cum enim totum illud domicilium interioris hominis, esca stipatum, vino inundatum, decoquendis excrementis inæstuat, quid tam in propinquo superest, quàm ad Lasciviam sapere? tunc enim libidinosus nec tenebras expectat, tunc impudicus morbum publicat; tunc petulans nusquam manum continet: & licet omne vitium deregatur in ebrio, libido tamen plurimum. Ita dum corpus fartum est, & cuticula bene curata, ante omnia vitia resurgit libido, quæ annis sæpe integris jacuerat emortua, aut certè sopita

A languerat, vires resumit, maximè dum adulteriis cæcata vala propinant vinum, tanquam per se parum doceat libidinem temulentia, ut necessum proinde sit vinum ex libidine haurire, si lascivire lubeat. Nec vulgi dictum hic errat: post epulas chorea, cui & facta pagina adstipulatur: Sedit populus manducare, & surrexerunt ludere. Sed lufum non bonum, lufum impium, ideo vigilanter monet gentium Doctor: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. *Eplos. seq. 1.* Et nosti, mi *Ædelime*, quod veteri & vero adagio dici mus: Nuncquam fames adulteria genuit. Quod divinus *Ezechiel* clarissimè pronuncians: Hæc, inquit, fuit iniquitas Sodomæ, superbia, saturitas panis, & abundantia & otium ipsius, & silarum ejus.

§. I.

Ita plerumque post lautiorē mensam, post saliares cenas, post epulas copiosiores, ab homine nonnihil divertimus, & quandoque etiam in pecudes degeneramus: Intraffatus est dilectus & recalcitravit. *Intraffatus, im- Deut. c. 10. vers. 15.* pinguat, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum, & recesit à Deo salutari suo. Ita lex vitiorum certa est, ut lascivia gine substructa sit lascivia. Ut non miteris apud eos in continentiam, apud quos repereris offertam mensam. Et queso te, vel rationem tu tuam interroga: famène an saturitas Virginitati sit amicus? Tutiùs, puto, habitat pauperum tabernaculum Castimonia, quàm Regum turres & aulas. Tibias scis tum maximè fridere, cum maximè inflantur, & plenæ sunt vento: ita profus corpus humanum habet; tunc potissimum in lasciviam petulantiam exæstuat, cum plurimum ab epulis vinoque calet. Optime *Gregorius*: Ex uno Gula vitio, innumera vitiorum agmina nascuntur, ad confectum animæ producuntur. Primum quidem Gula regit vitium, sed aculei libidinis innumeri sunt, qui præcedentem illum quasi regem sequuntur, qui lata quidem suggerunt, sed ad æterni fletus lamenta perducunt. Hæc totidem verbis *Gregorius*, qui, silere si velit, loqueretur experientia. Quam multi perdidit pudicitiam, quia noluerunt vincere Gulam. Unde vox illa castissimi *Hilarionis*: Pauleis te piscam, aselle, non hordeo. Itaque opiores mensas adeo abhorret Castitas, ut tum demum victoriam speret, cum corpori, velut jumento, delicia omnes negantur.

*Verum ab hac lege, nimium quantum recedit hoc ævum nostrum. Atque jam sæpe animum meum subit cogitare, an non prisca illa sæcula, sanè non aurea, sed ferrea vel plumbea redierint, de quibus divinus Lucas: In diebus Noë, ait, edebant & bibebant, uxores ducebant & dabantur ad nuptias usque in diem, qua intravit Noë in arcam, & venit diluvium, & perdidit omnes. Ævum hoc nostrum cōsidera, & fateberis parissimum cum illo veteri Noëmi. Edicitur, bibitur passim, affluenter & salaciter. Neque hoc satis (venia sit à tuis auribus mi *Ædelime*) vomitur & luditur certatim, qualem scilicet lufum luserat Udo ille infelicitissimus Magdeburgensis antistes. Nuptiarum etiam & chorearum ubique satis est (urbes ingredi, & mecum senties) ubique Hymeneus & Thalassius personant. Hos mores, credo, perleverabit Orbis, dum veniat non Noëmus, sed Christus, & ab iridis tribunali decretoriam sententiam pronunciet in omne humanum genus.*

§. II.

Ergo, si Veneream hanc flammam immixtum vis ire, mensæ saginam minue, cibum potumque tibi adime. Luxuriam lubinde videmus fugere, dum fovemus. Canem tibi molestum vis abigere, & panem pro jicis? Libidinem vis vincere, & ventrem refercis? Hoc est operam ludere. Quid Castimonia inter epulas & delicias queris, quam *Hieronymus* inter prolixas abstinentias & plagas agrè reperit? Ergo quantum potes, circumfere corpus tuum, & animo locum laxa. Id agere debemus,

debemus, ut irritamenta vitiōrum quā longissimē
profigiamus. Indurandus est animus, & à blandimen-
tis voluptatum procul abstrahendus. Isteus Assyrius, te-
ste Philostrato, interrogatus: equas epulas iudicaret
suavissimas? Ista, respondit, curare delit. Utinam &
nos, Aedime, has curas corporis desierimus curare;
mens rectius haberet. Imperio animi, corporis servitio
utendum, nec plus fidendum huic seruo quā ho-
sti. Hieronymus certe sol ille solitudinis, integritatis
hebdomadum inedia, maligniorem in se flammam
compressit; oculos cælo inhaerentes, & quasi caveā suā
egressos, lacrymarum pluviae sequebantur. En tibi, &
aqua pugnavit in hunc ignem, & alimenti subtractione.
Sed pertexamus ceptum versiculum; ita is habet:

Otia, Mensa, Libri.

ÆDES. Attentum habes auditorem, securus perge.

CAPUT V.

Tertium INCONITNENTIÆ invitamentum. IMPVRI & OBSCOENI LIBRI.

P Estis ipsissima sunt hi tales libri, & certissimum ve-
nenum legentium; & quod longē pessimum, ubi-
que obvium est. Hoc genus toxici, & liberalissimē qua-
cunque spārsum reperies, neque enim uno tantum idio-
mate obscœnitas in libros irrepit, omnibus grassatur
linguis: Germanicā, Italicā, Gallicā, Hispanicā, Belgicā,
Latinā, Græcā; solutā, & ligatā oratione, suntque hoc
fædo scribendi genere, prisca & recentium pluri-
mi infames, & quibus alii historias texunt, alii satyras
scribunt, alii poemata pangunt, illi fabulas concinnant,
isti alium scribendi Circum ingrediuntur, in quo cum
veris, tum fictis narrationibus, historiis & fabulis hoc
unum agunt, ut lectorum animos Veneris lue vene-
nent, & ut minimū ad cogitationes impuras, si non
ad lascivos sermones, & ipsos ausus pelliciant. In hos
tales jure commotior Tullius; *Mollunt, inquit, animos
nostros, nervos omnes virtutis elidunt.* In horum albo sunt
plerique omnes prisca poetæ, fabulatores, satyrici; non
nomino ne nosse doceam. Horum omnium scripta si
castigata non sint, & ab obscœnitatis fordibus eluta, le-
ctori merissimum venenum sunt: non tanget hos, qui-
vis Castitatem cordi habet. Ovidius ipse ob hoc ab
Augusto in exilium relegatus, nec à Tiberio revoca-
tus, cautē id monet;

Eluatur invitus, teneros ne tange poetæ;

Submoveo dotes impius ipse meas.

Audisne, ipse pestilens poeta vociferatur: ne me attingas, abi, recede: prædicat periculum, malum antē de-
nuntiat. Proclamatque, fuge, procul esto, ne inficiaris. Tu verò inferis te, & irrui; & nec amicorum revocan-
tium, nec hostium repellentium voces audis; tangis, le-
gis, relegis, expendis magis seriis quā divinas paginas.
Ergo jure vox è cælo intonat: *Quis miserebitur incantatori
à serpente percusso, & omnibus qui appropriant bestis?* Tu igitur
ne tange hos, quisquis infici non vis, & perire. Ne-
que enim hi pestilentissimi codices aliud sunt Origeni,
quā rana Egyptiæ, Hieronymo glandes & siliquæ
porcorum, Augustino flumen Tartareum, in quo miserē
devolvitur ad inferos humanæ gentis pars magna.

S. I.

At verò dicas: hinc verba disce, hinc stylum acu,
hinc eloquentiam haurio, & ritus veteres cogno-
sco. Nimirum, discere vis bene loqui, & malē vivere.
In hoc luto quærere? Itane, mi juvenis, ex olerio isto tan-
tum tibi eruditionis accedet? perinde atque si Musæ
natæ sint & donatæ cum his Veneris satellitibus. Et
deinde, si ita, mi juvenis, sine his eruditionem parari nō

Tom. I.

A posse puras; nūquid satis est jacturam facere doctrinæ
quā pudicitia? & velle potius minis eruditum, quā
minis castum esse? At istud mantelum est & prætextus
vanissimus, sine hoc obscœnorum scriptorum lenoci-
nio scientiam, stylum, eloquentiam non constare.

Si ego tibi, mi Aedime, Falernum capaci auro vel Araneus in
gemma propinem, prius tamen fædum araneum in vino, ob-
hoc generosi potus carchefio commoluisse; respon-
deretne propinanti? Tantine apud te esset Opimianum
vinum, vel rari artificii Chrysendeton, ut oculistuis cer-
tum periculum punctionibus non crederes, sed allicien-
ti gula pareres? tam fungi te & fatuum non credo. Si-
millimum prorsus in his libris est: phrasis, stylus, elocu-
tio velut aurea patera blandiuntur oculis: vestis insuper,
libri; purpurā & auro nitens, icones in æs incisæ, dictio
vernans & florida, fabulæ etiam & facietiores historio-
læ, ritus prisca ævi, velut vinum edentulum, & centum
annorum Opimianum, invitant ad hauriendum, ad le-
gendum. Sed cogita quā pinguis hic innatet araneus:
lascivia, obscœnitas, libido hic latent: mors in hæc pocu-
la ructavit: præstat hic situm ferre, quā mortem bibere.

Libri certē inhonesti quāvis colubrinā sanie pestilen-
tiores sunt & perniciosiores. Namque obscœnus scrip-
tor, omnium horarum leno est, nullūque non tempore
ad impuros cogitatus, motūque invitat & letali peste
inficit, quos obsequentes habet, atque in exitium suum
curiosos. Ita fit ut multo maxima sit horum librorum, & Librorum
turpium picturarum perniciēs, cum illi tectæ fœditatis obscœno-
ingenio involucre alliciant, istæ tenaci oculorum visco rû scripto-
decipiant, & Castimoniam suaviter expugnent. Neque res quid.
taliū librorum auctores aliud faciunt, quā qui fon-
tes publicos veneno inficiunt tot funerum rei, quot
quot inde biberint.

S. II.

S Vrena, Parthorum Rex, Crasso unā cum plurimo
milite atque filiis interfecto inter prædam Aristidis
Milesia reperit, & ob id Romanis plurimū insultavit.
Quid cacodæmon faciet in morte, cum Ovidius &
Amadisios &c. morituro oculis ingeret, quos sani-
tantis studiis legebant, forsā etiam re divinā ob id faci-
lè temerèque neglectā. Scis, mi Aedime, quid olim
Hebræi ad Romanum tribunal succlement; *Non hunc,
sed Barabbam.* Itidem prorsus spurcorum scriptorum le-
ctores faciunt, & grandi voce, hoc est, opere ipso succla-
mant: Non hunc, non libellum de Imitatione Christi,
non stimulos Virtutum, non Claudium Viexmontium
de Pœnitentiā, non Dominicum Cadelam de Virgini-
tate, non Franciscum Brunum de Christo, aut Christi
matre, non Ludovicum Granatensem pro pietate plu-
rima scribentem, non Franciscum Arias de imitandā
Beatissimā Virgine differentem, non Ludovicum Ri-
cheomum de Peregrino Lauretano loquentem; non hos
volumus, apage cum talibus. Sed neque Didacum Stel-
lam de Mundi contemptu, neque Gabrielem Inchinum
de omnium Novissimis, non opus Marianum Martini
Deltii, non sacras meditationes Ludovici de Ponto;
nullum horum, sed Barrabam, sed Amadisium Gallicū,
copiosum illum & illustrem scriptorem, qui ultra vice-
nos quatuor libros cōscripsit. Da Heliodoros, Arbitros;
da Madaurenses, Faustos, hos volumus, non illos alteros
morosos scriptores. Itane vos, Christum & Christianas
lucubrationes tam facile repudiare, admittere Barra-
bam, parricidas libros in exitium vestrum petere & fo-
vere? Dixi jam suprā, obscœnas has chartas ranis Egi-
ptiis similes, quæ abscono carmine pestrepebant in om-
ni domo, ipsas etiam mensas fœdabant, ipsa etiam cu-
bicula turbabant. Ita sacra pagina: *Qua ingredientur do-
mum tuam, & cubiculum lectuli tui, & super stratum tuum;* vers. 5.
&c. Rectē, in stratum: nam & dormituro, imò & dor-
mienti hæc tales obscœnæ ranæ sese ingerunt. Et hinc, mi

E c

Aedifi-

Adeſime, etiam cum dormimus, ſæpe culpâ non caremus; ſomnus etiam in noxam nobis abit, quia cum vigilaremus, ſine noxâ non fuimus. Et quæſo, quæ tandem hæc noſtra infania eſt? jam proximus ardet Ucalegon, ac flammas vomit caminus noſter, & nos reſinam & oleum affuſuri accurrimus. Quid opus, libidinem his libris accendere? jam antè ſevit nimium quantum in humanis membris, à protoplaſti letali morſu. Satiſ profecto foret vel oculis carere, quàm illis tam malè uti.

§. III.

Lib. 12. Antiq. Iudaic. c. 2. proxime finem.

Narrat Joſephus, Theopompum mente morum fuiſſe, diebus triginta, quod fuiſſet circa legem divinam curioſior: Theodectæ verò poëtæ cum aliquid è ſacro volumine tragediæ ſuæ inferere tentaret, oculos glaucomate ſuffuſos caligaſſe. Quod ſi nec ſanctæ quidem (ſic loquar) curioſitati ſit venia, quæ erit impiæ illi & ſædæ? non bene conveniunt, nec in unâ ſede morantur, Virginitas & Curioſitas, hæc præſertim in læſivis paginis. Conſuluit ſibi Nonnus poëta, qui Dionyſiaca ſua diſceperſit, & ſtylum ad ſacra convertit. Aeneas Sylvius, dein Pius II. Pont. Max. dum illi viſebant genua, quædam licentior calamo in lucem dedit, quæ maturioris jam ævi, primus ipſe iudex damnarit; plurimum etiam ut ea omnia ſuppreſſum iret, laboravit. Hinc ejuſdem voces illæ & preces: Seni magis quàm juveni credere: & Pontificem pluris, quàm hominem privatum facite; Aeneam rejicite, Pium ſuſcipite. Joannes Picus Mirandula libros amorum ab ſe compoſitos exuſit. Novi ego, qui ſub vitæ finem verſiculos ejuſcemodi molliores hoc veſtu damnarit:

Ite mali verſus, animam qui perditis; ite.

Ævo noſtro, Laurætiſ Gambara, Petrus Bemboſ, Franciſcus Petrarcha, Torquatus Taſſus, Petrus Ronſardus, plures alii acerbè demum deplorarunt, quidquid olim calamo minùs verecundo exarant. Ita hi libri nuſpam tutiore ſunt loco, quàm cum in flamâ ſunt. Sed ex te, quiſquis ejuſcemodi chartas revolvis, quero: admittetne in ædes tuas lenonem aut lenoniæ artis vetulam? apage tu mihi hos tales hoſpites in honeſtâ domo, reſpondebis credo. Atqui, mi juvenis, obſcœni libri & imagines omni lenone peiores ſunt, ut qui omnibus horis pelliciant. Malus homo ſubinde boni conſilii eſt auctor, at ex libro malo & læſivo honeſtatem nunquam condiſces. Hic, uti venenata beſtia tolli poteſt, mutari non poteſt, idem ſemper & ubique ſibi ſimilis, peſtilens, animorum corruptor, everſor candoris, pudoris, ſanctitatis, univerſæ virtutis; doctior protervia, inverecundiæ, læſiviæ, vitiorum omnium. Nulla Circe, nullæ Sirenes, nulla Hydra aut Harpyia tam viroſa aut noxia fingitur, atque ſunt impura volumina. Quare Concilium Lateranenſe & Tridentinum, à Chriſtianis oculis & manibus, ea meritò ſeverâ lege arcent. Si enim ſanctiſſimus vir Hieronymus ad Chriſti tribunal flagellatum ſe aſerit, quod Ciceronianus eſſet, quid tu Catullianis, Propertianis, Amadiſianis, futurum cenſes? Ad e. ſ. Perſuades, Partheni, nec diſſero quin hodiernâ aut craſtinâ luce bibliothecam meam recenſeam. Si quos hujus notæ libros reperero, expellam hoſpitiſ. Sed quid de picturis cenſes, quæ cum veſte honeſtatem exuerunt?

Libri obſcœni, lenone peiores.

CAPUT VI.

Quartum INCONTINENTIÆ invitamentum,
PICTURÆ INHONESTÆ.

PARTH. Quod de libris obſcœnis dixi, idem de picturis talibus affirmatiſſimè aſſero: peſtem & venenum immitunt per oculos in animum. Cum tentatio deſcit, pictura ſupplet. Multa olim idola proponebantur

adoranda, quæ vel aſpicere honeſti oculi dedignarentur. Ideo divina Sapientia clamitat: *Initium fornicationis eſt exquiſitio idolorum, & adinventio illorum corruptio vitæ.* Infani mortales turpitudinem, quàm picti Dii Deæque præ ſe ferebant, eam ipſi honeſtatem interpretati ſunt, nec ſibi vetitum credebant quod Diis licuiſſet: Ab his fontibus tales rivuli. Ab inhoneſtis picturis, facilis gradus eſt ad actus inhoneſtos. Adeſim. Nec tamen omnes ejuſcemodi picturas damnabis mox ad Vulcanum ablegandas: quandoque artificio parcendum. Pictores & ſculptores, hominem ideo ſæpe fingunt inveſtem, ut humani corporis eniteat artificio, quâ ſtructuram, proriſ admirabile. PARTH. Quid? tu his patrocinare? quaſi verò artificio pereat, niſi pereat pudor. Laudatiſſimi pictores fuerunt, qui tamen caſto ſemper penicillo ſunt uſi. Quales Tutianus & Tintoretus, Veneti; qualis Chriſtophorus Schvartz Monacenſis? eorum opera ſummi artificeſ etiamnum mirantur: niſi numquam inverecundiſ coloribus pinxerunt. Tintoreti quidem opus, Chriſtus à Romanis militibus crucifixus, in Venetâ Curia, ſermone muto hodièque concionatur. At verò Chriſtophorus Schvartz, quidquid artis (ut ipſe faſſus) quidquid ſenſus, animi, affectus, venuſtatis habuit, in unam Beatiffimæ Virginis ſedentis & puellum filium genibus foventis imaginem ita conſumpſit, ut ſibi demum ſatiſfecerit. Et hæc Monachii in aulâ Scholarum Societatis Jeſu etiamnum ſpectatur. Sed (quod admirandum) nulli artificio eſt imitabilis, quamvis eximii pictores tentant non ſemel parem eſtingere, ſuccellu tamen proriſ impari. Et hæc pictura eo nobilior, quod artifex ille ingenium omne atque artificio, non in amorem Deam, ſed in Domini matrem pingendam impendit.

Pictores illi ſine fronte, venatores ſimul ſunt, ſed diaboli: his talibus picturis velut retibus incautos oculos illaqueant. Incredibile, quantum malorum in Orbem invehant, læſivæ hæc imagines. Et tamen ubique panè locorum, hæc oculorum virus reperire eſt. In cubiculis, diætiis, cenaculis, in hortis, fontibus, in propylæis, veſtibulis, tricliniis, in ipſis poculis, in viis publicis; libros etiam cum eruditioſ, tum eos quos ſtemmatum vocant & amicitiaſ, inſiciunt. Et quot oculi ad hos ſcopulos ſædè impingunt?

§. I.

Caligula Romæ, publico epulo, ſervum ob detractam lectis argenteam laminam, carniſici conſeſtim tradidit, ut manibus abſciſſis, atque ante pectus collo pendentibus, præcedente titulo, qui cauſam peccatæ indicaret, per cæteris epulantium circumduceretur. Sulpicius Galba numulario non ex fide monetam verſanti, manus etiam amputavit, & ad pecuniariam abacum affixit. Digni proriſ hoc ſupplicio ſunt pictores, Dignus qui adeo verecundiæ obliſcuntur, ut plurimorum oculos in eandem ſecum trahant inverecundiam. Libros obſcœnos multi non legunt, quia non habent; imagines læſivas plurimi aſpiciunt, quamvis eas non habeant. Et velut aviculæ quæ viſcatis virgibus falluntur, quantò magis alas his applaudunt, tantò magis inhaereſcunt; ſic oculi hoc diaboli viſco tenaciùs retinentur, quo diutius ſpectant. Certè vel ipſiſ idololatris picturæ tales minimè probabantur: ſi quis inter eos prudentior aut honeſtior, ſædas has oculorum illecebras plurimum ſemper deteſtatus eſt.

Ariſtoteles, in ſuis politicis: Cum verò, inquit, dicere quidquam tale interdixerimus, clarum eſt quod aſpicere, & picturas & actus deformes prohibemus: ſit igitur cura magiſtratibus, nullam neque picturam, neque ſtatuum eſſe talium rerum imitatricem. Sed ò mi optime Ariſtoteles, jam pridem vapulas, philoſophia tua moraliſ dudum exulare juſſa eſt, nos aliter mores

CAPUT VII.

Quintum INCONTINENTIÆ invita-
mentum. OCULI VAGI, CVRIO-
SI, EMISSITII.

PARTH. Inter libidinis invitamenta, posui *Vaga lu-
mina*. Vorticulum meum repeto:

Otia, mensa, libri, vaga lumina.

Libidinis malum non uno tantum ostiolo in animum
irrepat: sæpe per aurium patulas portas, at sæpius & per-
niciosius per oculorum geminas fenestras ascendit. Vix
opus hic testibus, malo nostro id experimur. Sanctissi-
mum Prophetam David in duo ingentia scelera præci-
pitavit incauti oculi. Vidit, & exarsit; factus adulter &
homicida, solo lavantis mulieris aspectu. Ideo Job præ-
cipitum hoc & metuens & cavens: *Pepigi sedus*, inquit, *Job cap. 31.*
cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de Virgine. *Quam*
enim partem in me haberet Deus desuper, & hereditatem om-
nipotens de excelsis? Rectissime cum oculis sedus pepi-
git, cum oculis enim paciscendum est ei, qui tueri vult
Castitatem. Nam nisi oculi certâ lege & scdere obligati
sint ac constricti, nullum erit tam firmum Castitatis
propositum, quod oculorum fraus vel importunitas,
vel etiam negligentia & levitas non labefaceret. Ephremi
dictum est: *Aqua ductus contractus perdit aquas; oculorum To. 2. tract.*
disfractio mentem castam destruit. Hinc Christus ut oculo-
rum procacitatem comprimeret, legem tulit tam seve-
ram: *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mor-*
chatus est eam in corde suo. Per Moysen, inquit Gregorius, *vers. 28.*
luxuria perpetrata, per auctorem munditia Christum etiam
cogitata damnatur. Hinc tot monita, tot præcepta ocu-
lis data: *Ne respicias mulierem, &c. Virginem ne con-*
spicias, &c. Averte faciem tuam à muliere compta, &c.
Hinc illa multò prudentior quàm severior Zaleuci Lo-
crensium legislatoris lex de eruendis oculis adultero,
ut qui sint adulterii vel duces, vel suosores. Oculum,
primam amoris viam esse, non absurdè dixit Lucianus.
Oculus, Amoris principium est, Platoni: Amoris sedes,
Philostrato:

Si nescis, OCULI, sunt in amore duces.

Propert. l. 2.

Ea, inquit Nazianzenus, oculi impudici & avidi attrin-
gunt, qua nefas est attingere: sunt enim organum avidis-
simum atque promptissimum. Hinc eleganter Basilus: *Lib. de vera*
Oculis, inquit, velut manibus in corpore, quidquid volumus, virginitate,
attingimus.

§. I.

Quod de Naphthâ, sulphureo bitumine Plinius: *Plin. lib. 2.*
Huic, inquit, magna cognatio ignium, transiliunt.
que protinus in eam undequaque visam; hoc quoque
de ardentibus oculorum tædis, & concupiscentiæ igne
affirmare licet. Ideo continenda omnino sunt lumina,
ne alienam videant formam & pulchritudinem: est
enim his oculorum ignibus cum pulchritudine maxi-
ma cognatio, transiliunt in illam undecumque visam.
Decor naturâ suâ, inquit Tertullianus, libidinis invitator Lib. de cult.
est. ADES. At viri boni aut femina pudice forma non *femin.*
læderet. **PARTH.** Omni Aedefime, multa bona sunt,
multa sunt optima, sed non tibi, non mihi, non illi alteri.
Susanna bona erat, & sancta, sed non senum illorum
oculis: bona erat (puto) & honesta Bersabee, sed non
bona oculis David: bonus erat, optimus erat, Hebræus
Joseph, & tamen oculos dominæ adussit. Bona erat ar-
bor Paradisi, sed suos illic oculos amisit Eva. Insani ho-
minis est, oculos eruendos præbere, eâ tamen lege, si
gladioli eruantur aureo. Virginea forma gladiolus est
aureus curioso spectatori, sed oculos non minus perdit,
qui sic perdit. Magnus ad concupiscentiam aditus est,
hoc unum **VIDERE.** Nam, quod Clemens Alexandrinus
lib. 3. pe-
Ec 2 sapienter *dog. c. 11.*

mores instruimus. Si hodieque fas tibi foret, ô mi Phi-
lophoe, Christianorum ædes obire & pictas in iis ta-
bellas inspicere, è plurimis ablegatam verecundiam om-
nem pronunciaris. Hæretici certè adeò jam depudue-
runt, ut Christi crucifixi effigiem cubiculis & hypocau-
stis ejiciant, Faunos pictosque Cupidines, Veneres &
Fortunas ad mensæ parietem affigant, ut unâ pran-
deant & cœnent libidines. Sed nec in templis, Christi
Divorumque icones tutæ sunt; illinc etiam exturban-
tur, à mansuetissimo Calvini spiritu. Imagines lascivæ
ratam pariuntur proscriptionem nec unius alteriusve
loci exilium horrent, cum alibi tantò ampliore hospiti-
o recipiantur. At verò castissima Catharinæ certamen,
integerimæ Ursulæ triumphus, verecundissimæ
Agnæ victoria, tot mille fortissimorum martyrum
depicta supplicia procul amandantur; evocantur contra
ex inferis Deæ omnem impudiciam professæ, earum
imagines sub aspectum collocantur, ut perire vo-
lenti, ubique pateat pereundi occasio. Indignum dictu
est, à Christianis talia ex Orco monstra in pretio ha-
beri, & Servatoris, Deiparæ, Divorum imagines, velut
nescio quam idololatricam sapiant, eliminari, & ex omni
ædium loco proscripti: Beatissimæ Virginis effigiem
nullâ domus parte tolerari, fœdissimæ Veneris imagi-
nem loco editiore honorari.

§. II.

Vnius è Sodalibus Marianis Ingolstadii eximia vir-
tus fuit in abolendo hoc malo. Compererat hic
clâm per urbem venire, à nescio quo propolâ, obsec-
nas imagines, quæ oculos honestos læque ipsas erube-
ficerent. Constituit eas adolescens tollere: abiit cœm-
præque ad unam omnes, ne quos aspectu urerent,
flammis combussit: testatus, nihil se neque luctu ma-
jori emisit, neque dispendio minori perdidisse. O fa-
ctum bonum & ad leges Pudicitie! Laceret, urat in-
verecundas imagines, qui discepi non vult & comburi
animum. Tales picturæ, mihi crede, sæpe peiores mul-
tò sunt colloquiis impuris: dictio dicta perit, avolant
levissima verba; littera scripta manet, turpitudô picta
perseverat, & ex his oculis in alios atque alios oculos
sele insinuat. Ita, imagines spurcæ, atæ sunt diaboli, in
quibus oculi, cogitationes, & cor huic Orci domino
sacificantur. Damnum, vix quispiam satis æstimet,
quod ab impuris his simulacris infertur, tam illorum
auctori quàm spectatori. Narravit mihi nuper celeberrimus
chalcographus & penè catalogum texuit eorum
tantum pictorum atque sculptorum qui artificiosè qui-
dem, sed inverecundè pinxerunt aut sculperunt; de-
mum ad incitas redacti aut præmature funere sublari
finierunt miserimè. Adeò nemo impunè vel conficit
vel aspicit hæc libidinum irritamenta. Procul ergo, pro-
cul Aristidis vel Pausaniæ, aut etiam Nicophanis infame
labores, quos meretricios pictores antiquitas voca-
bat, qui votum suum in picturâ confitebantur. Apa-
ge hoc artificium quod oculis se vendit, & pudorem
eripit. **ADES.** Pictorum causam, Partheni, non agis.
PARTH. Imò verò maximè, sed eorum quorum colo-
res artificium monstrant, non lasciviam docent.
ADES. Equidem tecum senti, ut rem fatear, antequam
ista in picturas inverecundas dissereres: nec quisquam
est, puto, tam ferreæ frontis, qui non fateri cogatur,
has tales imagines concitandæ libidini plurimum face-
re. Et hoc tibi de me persuade, si quid ego minùs ve-
recundè pictum in musæo meo, aut inter meos libellos
aut in ceterâ supellectile reperero, hodie in igne erit.
PARTH. Sic oportet: melius est ardere telam aut char-
tam, quàm animam. **ADES.** Sed promoveamus pe-
dem ad vagos oculos.

sapienter monet; dum lascivium oculi, calefunt appetitio-
nes. Sic prima fornicationis sagitta est oculus,

Virgil. 3.
Georg.

uritque, videndo, femina.

Non tam eleganter quam verè multis sapientis occinen-
dum. Cave tibi, tuisque oculis; cave animo tuo: Est
mulier tactu viscus, visu basiliscus. *ÆDES.* sed revera
difficile est, hos scintillantes capitis nostri orbiculos,
tam severis semper legibus adstringere. Natura illos in
capite, velut in animata turris vertice collocavit, tan-
quam speculatores, ut imminente malo reliqua mem-
bra pramonerent, & periculo subducerent. Ita oculi
aperiti sint necesse est, custodes enim sunt nostri corpor-
is. *PARTH.* Non nego esse, sed de his custodibus, cum
Juvenale saepe quis querat

Juv. sat. 8.
vers. 345.

sed quis custodiet ipsos Custodes?

Ergo faciant officium oculi, corpus custodiant, sed ita,
ne hosti prodant animum, quem clausi aut modestè de-
pressi melius servabunt, quam hiantes & aperti. Erige-
re se volunt: cælum aspiciant; submittere terram tuean-
tur. *ÆDES.* Non adeo pulchrum censeam sic dejecto
semper vultu inter homines versari, quasi furti reum.
PARTH. Imò verò pulcherrimum; sed nec decentior
alius Vercundiæ habitus est, quam oculos deprinere,
& in terram figere. Et scilicet sanctissimo viro Ephre-
mo, quid circa hoc, documenti dederit muliercula?
ÆDES. Aveo scire, enarra sis.

§. I.

Sozom. l. 3.
hist. Eccl. 6.
Surin. to. 1.
Feb. 1. e
Metaph.
Ephrem
docetur
oculos cu-
stodire.

PARTH. Edestam tendebat Ephrem; in viâ Deum
sic precabatur: Domine, tu mentem hoc iter sic diri-
ge, ut primo urbis ingressu, in eum virum incidam, qui
mecum dislerat super iis, quæ sunt juvando & excolen-
do animo. Cumque jam citatior gressu portæ immine-
ret, secum ipse cepit disquirere, & quas viro illi quæstio-
nes poneret, quæ primo, quæ loco ultimo interrogaret.
Dum sic suis meritis cogitationibus incedit, en tibi mu-
lier levicula, sub ipsam portam illi sit obvia. Ephrem
fixis in eam oculis, quasi emotæ mentis subtitit: turba-
batur nimirum vir sanctus hoc feminae occursum, dolo-
batque votis Deum non annuisse; ita tristis & indi-
gnantes oculos in feminae vultu statuit. Non minus illa,
eum sic stantem obrutu acerrimo cepit contemplari.
Ubi sic inter mutuos aspectus aliquamdiu silentium
tenuit, demum prior Ephrem, pudorem femellæ incus-
surus: Non erubescis, inquit, procaculam fixis oculis
me petere? Non erubescis, inquit illa, mi bone vir: li-
cere mihi reor te aspicere, ex te tuoque latere sumpta
sum. Tibi verò convenit, non feminas, sed terram ma-
trem tuam aspicere, è qua sumptus es, & in quam re-
versurus es. Audiit Ephremus inexpectatam prorsus
concionem, & ipse sibi tacitus dixit: *Hoc habes, mi Ephrem,*
& nunc votis tuis satisfactum. Petisti à Deo vitæ ma-
gis, & nactus es. Huic feminae minerval debes, &
gratias. Idem Deus viri, idem feminae ore loquitur. Ha-
bes abundè satis in hunc diem, habes in multos annos
quod discas, & exerceas: oculos custodi, feminis eos
claudere, terræ aperiri, & sepulchrum circumspice. Et nos,
mi Ædesime, aut cælo attollamus oculos, aut terræ de-
figamus: ita volare docendi sunt oculi, & reperire; volare
ad Deum, reperire ad sepulchrum. Grande bonum, ocu-
lus tranquillè pudicus.

Et castigata collecta modestia frontis.

ÆDES. Permite, ut te turbem, & interfari liceat, &
cur oculi in humani corporis formaturâ, ultimi omnium
vitam accipiunt (sic fertur) & amittunt primi, cum mo-
riendum? *PARTH.* Optimè id constituit natura, ut quò
majus est ipsorum periculum, eò minus sit nocendi
spatium; & sapientissimè Deus, oculos fletus instru-
mentum esse voluit, ut quo vitiorum fordes hauriuntur,
eodem per lacrymas diluantur. Nec enim amor tantum,
sed & omnibus vitiis in animum per oculos via

Oculi vi-
riorum om-
niū duces.

A est, ut rectè affirmat Fabius. Huic adulterium mon-
strant, huic incestum, huic domum quam concupiscat,
iritamenta vitiorum ducesque scelerum sunt oculi;
adeoque pars innocentia est cecitas, quâ cupiditatibus
innumeris via inciditur. Samson ille abstemius, & ma-
gno Dei dono natus, ut Dalilam vidit, periit; jam cecus
perditum robur reparavit, quod male oculatus perdi-
derat. Homo libidinis amans, compedes gerit in oculis,
quibus vinciat, gluten quo affigat, hamum quo inunget,
flamas quibus adurat, sagittas quibus confodiat, &
suum animum, & aliorum. His compedibus victus,
hoc hamo inunctus, his flammis adustus, his sagittis
confossus est Alsyrius Holofernes; vidit Juditham, & *Ind. cap. 10.*
vitam perdidit: *Cumque intrasset ante faciem ejus, statim vers. 17.*
captus est in suis oculis Holofernes.

§. II.

Alexandri Macedonis non tam miror invictam
B dextram, quam pudicos oculos: Darii uxorem, *Lith. de*
inquit Plutarchus, quia formosissima dicebatur, noluit *conjugio.*
in suum venire conspectum. Oculorum pestem quia
prudenter timuit, fortissimè cavet; magis victor, Darii
conjugem non videndo, quam Darium vincendo. Peri-
clem Atheniensium principem hoc quoque nomine
laudatissimum non transeo. Hic, cum in præturâ colle-
gam haberet Sophoclem, ac is publico officio unâ di-
strictus, prætercuntis pueri formam impensius laudaf-
set, intemperantiam ejus perstringens. *Prætoris, inquit, Vider. Mar.*
non solum manus à pecunie lucro, sed etiam oculi à libidinis *lib. 4. cap. 1.*
aspectu debent esse continentes. Væ nobis Christianis, supre-
mi judicii die: leges nostras tam exactè novimus, quam
facile in eas delinquimus. Clamat legislator Christus: *Math. 18.*
Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & projice abs te: *vers. 9.*
bonum tibi est unum oculum habentem in vitam intrare,
quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis. Setia
lex: sed apud multos perulantia oculorum ab ea non
C cadit; jocum putant, emissitios suos oculos, velut pecus
suum, in omnem libidinem agere. Rari hodie Jobi vivi-
mus, qui cum oculis fœdus incamuscus, ut ne cogitent qui-
dem de virgine: Salomones potius sumus, & oculos no-
stros penitus exleges facimus. *Omnia, inquit Salomon, Eccl. 10.*
quæ desideraverunt oculi mei, non negavi eis. Et quam tu ab
eo vitæ sanctimoniam speres, qui suos ipse oculos sic
hortatur? Ite mei oculi, & quaquâ lubet, expatiimini
liberrimè; licet vobis quidquid libet. Videte, ut intuen-
do exaltemini pro cupidine; nullius jucunda rei cons-
pectum vobis eripiam: una vobis lex est, LIBERTAS.
Ubi tanta oculis licentia permittitur actum est de ani-
mo. Verus Patrum dictum: Incustoditus visus, incusto-
ditæ mentis est nunciis. Et sicut domus munda non
erit, cujus effractæ fenestæ omne genus avium admit-
tunt: ita nec mens pura, si mentis fenestra oculi, ad
omnem pateant curiositatem.

§. IV.

ÆDES. Si tanta sunt animo pericula ab oculis, non
immoitò sollicitus precatur David: *Averte oculos p. 11.*
meos, ne videant vanitatem. *PARTHEN.* Et nos, si Casti-
tas & pudicitia nobis sit curæ, quotidie fœdus cum
oculis inire, quotidie Deum rogare institemus: *Averte*
oculos meos, ne videant vanitatem: juvabit Deus juvari
volentes, sed seriò & constanter volentes. Scis quid Au-
gustinus, de Alipio suorum sodalium optimo narret, *Alipius*
Averlabatur is omnem spectaculorum turpitudinem, *Alipius*
sed cum ad amicorum blandissimos invitatus & preces oculis *vers. 10.*
invictus, jam etiam traheretur familiari violentiâ: Ad
amphitheatrum, inquit, non totum Alipium perta-
hetis; animus & oculi ibi non erunt; itaque abiens
adtero. Venitur, consideratur, fervet opus, Alipius ocu-
los, ut statuerat, comprimit; animum, quantum po-
test, avertit ad alta. Utinam & aures obturasset. Ita qui-
dem

dem cepit, non ita finit. Subito ingens populi clamor coortus est: hic bonus Alipius curiositate victus, noluit esse cœcus amplius, nec erat jam ille qui venerat, sed unus de turbâ, ad quam venerat. Ita oculos diu pressos relevarit, spectavit, clamavit, exarsit, abtulit inde secum infaniam, quâ stimulabatur non redire tantum cum illis à quibus antea traheretur, sed etiam præ illis, & alios secum trahere. Hanc tamen postea infaniam, ad Augustini monita, ope divinâ corripuit. Ad eò nunquam non orandus Deus: *Averte oculos meos, ne videant vanitatem.* Solent medici, cum morbos habent curandos saviore, ægrum à quorundam ciborum non solum usû, sed & aspectu arcere, ne ulla inter os & oculos committatur proditio, puterque æger salubre sibi esse, quod suave futurum credit. Ita (è Cassiani sententiâ) is secum ipse agat, quem blandiens Caro sapius infestat; oculos à regatâ quidem, sed noxiâ, constanter abducatur. Nam, Augustino teste, *solus aspectus via recta est ad opus.* Oculi raptores ad culpam, ut Gregorius loquitur, *prævertendi sunt rationis imperio; & maturè, obductis quasi valvis, ab aspectu cohibendi.*

§. V.

VXorem Lothi, vel etiam hac de causâ, exemplo tam inusitato punitam arbitrat. Ambrosius, quod urbem impudicam & gentem lascivam, regressis illuc oculis esset intuita. Quandoque non eruentis tantum est oculus, sed & projiciendus; *erue eum & projice abs te.* Sunt qui petulantiorum oculum eruant; sed minime abjiciant; libidinem aliquamdiu intermittunt, sed libidinis occasiones non fugiunt. Non ita castissimus Joseph, qui oculum eruisse non contentus, eum etiam à se projecit: favores dominæ atque minas, non tantum contempsit, sed & blandissimâ vi trahentem elusit, profugique abjectâ veste. Quor castissimi homines, non tantum eruerunt, sed ita projecerunt curiosiorem illum, & scandalizantem oculum, ut nec matrum quidem vel fororum conspectum sustinerent. Pior Ægyptius, ipsis quinquaginta annis solitudinem habitavit, Angelis quam hominibus notior, vix demum Obedientiæ lege compulsus, ad speluncæ limen prodit, & à forore anu se conspici passus est. Huic complures alii, ob eandem oculorum verecundiam noctem, annumerandi. Nec defuerunt cui oppido severas, & sanguine scriptas leges oculis suis dictarint.

Lucia occur-
rit erectis
facibus.

Lucia, religiosissima virgo, facinus retro sæculis inauditum est aucta, & ab hoc NICETÂ nostro non multum inferior. Audit illa, impurum amatorem à suis oculis pestem traxisse & uris; nec diu cunctata: Itane, inquit, meos ille oculos ardet? Rex Britannorum? adeone illi placent mei oculi? oculos meos habebit. Mox utramque hanc lucentem stellam à celo suo revulsit; oculum utrumque eruit, & proco transmisit, maluitque perire sua quam se. An non Domini legem, *erue eum & projice abs te*, fortissimâ simplicitate servavit? non eruit? non D projecit? nec unum tantum; sed ambos oculos, etiam insontes, non quod deliquerint videndo, sed ne visi alios juvent delinquere. Amani Castitatis nec videre vult, nec videri; oculos cœcitare sanctâ castigat.

§. VI.

ADES. Ah, quantis nos intervallis absumus à tam illustri & forti pudicitia oculorum: PART. Sed nec opus ut ferro scrutemur, & eruamus oculos: *clande, & eruitis: contine,* projecisti: præstabit, olim, fuisse lucum & celo recipi, quam vagis oculis liberè usum, & gehennæ addici. Nimis quam clarè legislator noster edicit: *Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum & projice abs te: expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam.* Lucie factum fortasse non sit imitabile, habemus & alia quæ

Tom. I.

imitemur. In rebus georgis S. Caroli Boromæi admiranda sunt multa, inter prima non immerito numerem illud. Habitavit vir sanctus aliquanto tempore ad forum, ubi ob hominum frequentiam, largissimum semper pabulum habere potuisset curiositas; sed adeò ille fluentem ad omnia curiositatem averfatus est, ut non tantum totos dies ad fenestras non combussisset (qui plurimorum sæpe mos est) sed nec horas, nec horæ partes prospiciendo consumpsisset, imò prospexit nunquam, ac si desertum aut carcerem habitaret æternæ noctis damnatum. Hunc, mi Ædesime, hunc virum, oculorum suorum dominum appellemus, quem constat & affectum fuisse, & magnum sui in omnibus victorem. Viris non cedit sexus infirmior.

Sara virginum sacrarum Antistita, in monasterio agebat Seythiotico, quod loco non inameno situm limpidissimus fluviolus alluebat. Amnis hoc placido meatu ibat illimis, & perlucidus undis crystallinis, per quas numerabilis altè calculus omnis erat; viridis margo mitissimum hunc amnem ad oculorum amenitatem vestiebat: quisquis vidit, laudavit hoc tam leniter ambulans vitrum. Sara argentream hanc aquam commendari sapius audivit, & ut fit, videndi cupiditatem ei fecit laudantium multitudo. At illa potens sui, suorumque oculorum verè domina & imperatrix, hanc ipsa sibi legem statuit: Rivulum illum præter labentem ut videas (ajebat illa secum) nulla necessitas cogit, ad perennes super astra fontes pervenire poteris, illo non visio. Sunt in orbe majoris amenitatis plurima, quæ tamen tuos oculos nunquam attingent, inter hæc sit & iste rivulus. Quare serio tibi edico, fenestram ad hunc prospectum nunquam aperies. Dixit, & fecit: atque annis sexaginta proximè hanc aquam habitavit, eam tamen spectavit nunquam. Ab hoste non potente certamen longum & difficile, victoria illustris, quam obtinuit oculorum continentia. Hoc ferro fodiamus oculos, C *Continentiâ.* Quæ tunc religiosior sit necesse est, quò majus ruinæ ac lapsus est periculum.

§. VII.

ET nunquam audisti quid monastichio non inventum moneat faciendum, cum oculis periculum sione abire est, ab illicie mulierum formâ? Attende, cano. *Ab occasum moneat faciendum, cum oculis periculum sione abire est, ab illicie mulierum formâ? Attende, cano.*

Quid facies, facies Veneris si veneris ante?
Non sedas, sed eas; ne pereas per eas.

Capis? si virginei vultus elegantia oculos tuos incipiat lacerare, tu aut abi aut peri: qui abire non vult, vult perire. *ÆDESIMVS.* Oculos claudam, & manebo. *PARTH.* Claudere potes, sed & recludere potes, quamdiu manes. Bonum est operire oculos, optimum & tutissimum abire. Alipius cautè se gessit in spectaculis, sed non constanter: diu affedit cœcus cum laude, hanc tamen omnem perdidit, vitiose oculatus in fine. Nimis quam sæpe Alipii sumus, oculi fidimus, & imminente periculo, modestè in latebras recessuros speramus. Fallimur; hi proditores tunc minime servant fidem, cum maxime deberent. Oculis ergo ne fide; bonum est illos claudere, & persuadere ne velint videre, sed melius est & longè tutius, illos abducere, ne possint videre, etsi velint. Bernardus, antequam Religioni se addiceret, se-
minam semel fixioribus oculis est intuitus: mox, ut ad
se rediit, adeò suam ipse curiositatem erubuit, itaque
exarsit hanc in se quam celerrimè vindicare, ut neglectâ
longiore deliberatione, rigente celo, aquæ gelidissimâ
stagnum insilierit. Hic collo tenus usque eò constitit
immerfus, dum exsanguis pœnè congelaret. Ita om-
nem in se libidinis calorem extinxit.

Habes, NICETÂ, sanctissimum tui facinoris emulatorem, qui licet linguam dentibus non convulserit, licet cruento bolo non pugnarit, Cupidinem tamen egregiè triumphavit, & ob unicū molliorem flexum oculorum, omnia

Ee 3

omnia corporis membra ad pœnam rapuit, seipsum
fœditer expugnavit, & ruit. Hoc est oculos docere alie-
nâ formâ non lædi. Sed ab oculis ad os descendamus.

C A P U T VIII.

Sextum INCONTINENTIÆ INVITAMEN-
tum. VERBA PRÆTEXTATA
& IMPUDICA.

1. Cor. c. 15.
vers. 33.

Nolite seduci: corrumpunt mores bonos colloquia prava.
Ah, quando juvenes hac unâ peste perierunt, qui
venenum, quod fortè respuebant oculis, hausserant au-
ribus. Et uti parum interest quâ parte letalis plaga ve-
niat, si mortem inferat: ita non multum refert, per ocu-
los an per aures perdas, modò pereas. Aegyptii, Harpo-
crati facturi, clamabant: *Lingua fortuna, lingua demon.*
Ipsi & Osir. *Vita & Mors, verè in manibus linguae sunt;* & plerumque
aut Angelus aut diabolus illam insidet.

Plutarch. de
Isi. & Osir.
Prov. cap. 18.
vers. 21.

Lingua lasciva, sepulchrum patens est guttur eorum. Mi-
ratur hic Chrysostomus, quod, cum cadavera terræ
mandentur, & ne vicino putore nos ledant, altè defo-
diantur, verba tamen putida, lasciva, obscœna toties
eruantur è pectore; & sæpe pluribus audientibus, ut
damnum latius serpat, in medium efferantur. Sepul-
chrum patens & foetens, os impurum. O mi Deus;
quantus ubique horum sepulchrorum numerus! Or-
bem, Aedifex, percutte; domorum angulos rimare,
ubique ferinè reperies procaciores linguas, quæ non
otiosa tantum, sed & foeda ac spurca infillant auribus;
ubique sibilant hi colubri, ubique sermunculi, ad quos
honestæ frons se contrahat. Hieremias jam olim que-
stus: *Attendi, ait, & auscultavi, nemo quod bonum est loqui-
tur.* Tale prorsus est nostrum hoc avum: aded ut si quis
immundissimi mundi penitus deferendi causam non
habeat aliam, hæc satis impellat ad fugam; scilicet exire
tot impudicos ac spurcos sermones. Ab urbibus jam pri-
dem exulat Verecundia verborum, quandoque vix fa-
tis tuta in religiosorum penetralibus. Quamvis in his
nunquam purem audiri talia, & non puniri. Inter pro-
fanos verò tanta verborum turpitudine, quanta libertas;
tanta obscœnitas, quanta licentia & impunitas: vix up-
piam invenias qui vel verecundo gemitu, aut severiore
aspectu flagellet has colloquiorum sordes.

Hier. cap. 8.
vers. 6.

§. I.

AD es. O mi Partheni, tu nunquam in novos mo-
res refinges mundum, risum ferunt & plausum,
non gemitus, nupta hæc & prætextata verba. PARTH.
Hoc est quod queror & doleo: *Lasciuntur cum malè fece-
runt, & exultant in rebus pessimis.* Augustinus in seipso suis-
que sodalibus gravissime hoc damnat; mutuis illi sese ad-
hortationibus urgebant: *Eamus, & faciamus, & pudet non
esse impudentem.*

Proverb. c. 2.
vers. 4.

Lib. 2. conf.
c. 2. & 9.

Iac. c. 3. v. 6.

Serm. de 7.
spirit.

Divina pagina, verborum alioqui parcissima, huic
tamen sermonis petulantia castiganda omnem expro-
mit facundiam: *Lingua, inquit, constituitur in membris no-
stris, quæ maculat totum corpus, & inflamat rotam nativi-
tatis nostræ, inflammata à gehennâ.* Spurci sermones verè
sulphurata tædæ sunt ex inferis, quæ mentes, etiam ca-
stas & pudicas, nonnunquam provocant ad impuros
ignes. Cognata prorsus sunt, turpia dicere, & turpia fa-
cere; & propere agitur quod libenter auditur. Melleus
scriptor Bernardus: *Vix sunt, inquit, elingues & muti, sic
etiam sunt facundi & loquaces diabolus;* inter hos signifer est
lascivus demon, cuius officium est, colloquia his verbo-
rum spurciis aspergere, inverecundos sales ubique mi-
scere. Guilielmus Peraldus, vir egregie doctus & san-
ctus, Lugdunensis Antistes, hos tales sermones, diaboli

A sputa, rectissime vocat; nimirum suo rem titulo pro-
ponit. Omnino diabolorum vomitus, & sputa sunt, sermones,
omnes hæc verborum fœditates. Nec aliud agit impurus, sputa di-
abolus
fabulator, quàm ut os suum diabolo locet pro nido; è
quo quid boni speres, quid honesti; Verborum turpium
licentia, omnis impudentiæ nutritrix est. Neque hoc inlo-
quentis tantum perniciem vergit, sed eos etiam qui hæc
talia loquentem audiunt, aspergine lutulentâ inficit: *Quam re-
ticetis.*
paulatim pudor omnis per verba discititur. *Vnus est, in-
quit Bernardus, qui loquitur, & unum duntaxat verbum*
profert, & tamen illud unum verbum, uno in momento, au-
dientium, dum aures afficit, animas interficit. Sed fortè Pe-
rardus aut Bernardus non audias, alium oppono, cui
nefas contradicere. Divinus Paulus, severè hic imperat:
Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat. Et ut scias
quem maxime sermonem malum nomet: Fornicatio
Ad Epist.
c. 4. v. 2.
liam c. 1.
vers. 5.
& omnis immunditia, aut avaritia, nec nominetur in vobis.
sicut decet sanctos, aut turpitudine, aut stultiloquium, aut sursi-
litas quæ ad rem non pertinet. Observa, nec nominetur in vo-
bis. Nam uti optime Tullius: Pudici, ait, etiam cum de
impudiciâ loquuntur, erubescunt, & si quidem rem
odisse debemus, ipsi etiam rei nomina nobis sunt aver-
sanda. Quod enim loquimur, non immeritò & cogita-
re, & concupiscere arguimur; è labiorum scissurâ febribus
argumentum sumunt medici: è verbis turpibus men-
tem impudicam haud vanè conjectamus. Et quamvis
omnis loquacitas pudori sit inimica, devehit enim cu-
riositatem libidinum vehiculum, ea tamen precipue est,
quam Paulus immunditiam & turpitudinem vocat: si-
mulque rogans: *Et nolite, inquit, contristare Spiritum san-
ctum Dei.* Obscœni oris homo tam est odio Superis, ut
vel ipsum lætitiæ autorem Deum, afficeret tristitiâ; si
eâ Deus posset affici.

§. II.

CAlvinianam illam pietatem meritò detestamur
que sacros calices in profana pocula liquat, eaque
impudicis ex Ovidianâ metamorphosi fabellis insignit.
Et putes tu, mi Aedifex, Deo probari si quis ore suo,
per quod dominicus Angelorum panis toties inferitur,
petulanter abutatur ad narrationes, jocos, cantiones
Veneretas, & animi sui vestibulum, quo divina Eucharis-
tia excipitur, in lupanar mutet & prostibulum diaboli.
Fœdum piaculum: linguam celestis epuli sedem, Vene-
ris facere interpretem. Propter hæc venit ira Dei. Et ferum
nimis est in flammis clamare, ut refrigeret linguam meam.
Neque tantum cruciatur lingua, quod nimium edulio-
rum admisit edendo, sed quod nimium verborum
profuderit garrindo: nam prima, inquit Gregorius,
male convivantibus famulatur culpa loquacitatis, & plerum-
que parum castæ.

Petrus Damianus tam sanctus quàm facundus, lin-
guam lascivam eleganter turdo confert, cui idem quod
alimento, hoc etiam exitio est: nam ex eo quod edit &
Degerit, viscus provenit, quo & ipse & aves ceteræ ca-
piuntur: ita prorsus impudicè garrulus viscum excernit
ore, quo eum stigmæ aucupes affligant. *Condemnavit te os
tuum, inquit Jobus, & labia tua respondebunt tibi.* Plinius
sterile fecere affirmat oleam, si eam capre lingua tondeat,
aut lambat tantum. Sanè si solidus caper talis, illoti oris
homo, colloquiis interveniat, juvenum animos velut
adolescentes oleas facillimè ita corrumpit, ut, quod se-
mel malè audierunt, ejus per omnem vitam pessimè re-
cordentur: quod libenter auditur, celerimè excipitur,
eoque gravius nocet, quod suavius instillatur; & quamvis
non statim officiat, semina tamen in animo relinquit,
sequiturque auditorem resurrecturum postea malum.

Bernardinus gente nobilis, patriâ Senensis, tam vere-
cundus à puero fuit, ut quoties sordidum ejusmodi
verbum audisset, non aliter colorem duceret, quàm si
quis ei vultum colapho percutisset. Unde coævi pueri,
si quando

si quando sordidè locuti, viso eo : tacete, dicebant, ta-
ceat; Bernardinus venit. Utinam, ò utinam plures hoc
avo Bernardini sint, qui acetum porrigant, ore tam il-
loto garrientibus. Sed, quod miris, etiam inter idolo-
latras hoc acetum venale fuit. Epictetus : Periculosum
est, inquit, ad oris obscenitatem progredi. Cum igitur tale
quippiam incidit, objurgabis eum qui talem sermo-
nem iniecit; aut taciturnitate saltem; & rubore vultu-
que ostendes, eam tibi orationem displicuisse.

Nil dictu fudum visque hæc limina tangat;
Intra quæ puer est. Procul hinc, procul inde puella
Lenonum, & cantus pernoctantis parasitii.

Et verissimè Plautus : Ego, inquit, illum perisse da-
co, cui perit pudor. Ergone, ò bone Jesu, ò judex or-
bis, etiam ab idololatriis apud tribunal tuum damnabi-
mur! ergo etiam hostes tui sententiam in nos dicent?
perimus, nisi nos vel hinc etiam perire sentiamus. Vici-
num est exitium, ni illud caveamus omni verborum
circumscriptione.

§. III.

DES. Partheni, rigidus censor es in has protervio-
res linguas & nefas per te liberiores facietas sere-
re. PARTH. Non per me, sed per Christianam legem,
& quasi verò facetus esse nemo possit, nisi & lascivus
sit: lape, dum facietas aut urbanitatem affectamus,
modestiam exuimus. At, ea demum jucunda nobis sint,
quæ honesta. Sed multi, ut flagitium honesto nomine
pretextant, istam oris spurcitiem, aulicam comitatem
appellant. Hoc est bis peccare, peccatum virtutis titulo
vendere. Paulinum, imò divinum tibi edictum iterum
ocento : Profana autem & inani loquua devota, multum
enim proficiunt ad impietatem. Neque in hoc hæretico-
rum fucis & fallaciis, verborum spurcitiis multum
impar est. Sermo eorum ut cancer serpit. Cancer, seu,
gangræna, horribilis & edax morbus, vivas carnes fœdè
depascitur: ita proflus petulantiores hæc narratiuncula,
fabula, cantiuncula nimirum quantum serpunt, &
quidquid casti pudoris reperiunt, viciant. Abominaciones
Domini, cogitationes male, & purus sermo pulcherrimus. Qui
loquitur iniqua, non potest latere, nec prateriet illum corri-
piens judicium. Non abscondit se ab eo omnis sermo.

Refert Surius, Wallericum Abbatem iter fecisse
hieme, & frigoris sævitie compulsus, è viâ divertisse in
aedes hominis quem minimè profanum credebant. Sed
hic multo acerbior frigus virum optimum excepit, ubi
nec scintillam divini amoris reperit. Paterfamilias &
loci judex, non in otiosis tantum, sed & obscænos ser-
mones erumpere cœperunt. Hic Wallericus: utique,
ait, Evangelii legem meministis; quoniam omne verbum
otiosum quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem
in die judicii. At effrontes illi monitorem cachinno elu-
dere, audacius loqui & fœdiora etiam effutire. Cum
iterum Wallericus: Volebam, inquit, caloris hic aliquid
haurire corpori fovendo, sed linguæ vestræ gravius adu-
runt quam ullum frigus; expellor, vos videritis, qui hanc
oris impuritatem ad Dei tribunal purgeris. At illi, Iret
modò bonis avibus, ut qui etiam invocatus venisset;
nec ullus nostrum, inquit alter, penulam tibi scinderet ut
maneat, abi licet, abi. Sed & abeuntem dicteris impu-
ris impetebant. Non distulit ultor Deus, & obscænam
linguæ petulantiam vindictâ manifestari castigavit: il-
lum quidem cecitas, hunc inguinaria lues invaluit, urge-
bant miseri, & jam revocatum volebant, quem linguis
ejecerant: frustra. Hunc fœda corporis putredo citò ex-
tinxit, ille diutius vixit, sed productiore supplicio cæcus.

§. IV.

Non immeritò Rodolphus Episcopus Eugubinus,
vir sanctissimus, fratrem suum natu juniorem, Pe-
trum, flagellari, & quadraginta diebus omni vino ab-

Astinere jussit, quòd in familiari colloquio verbum lascivius protulisset. Elzearius Comes Ariani dynasta inter-
gerimus, has aulae suae leges condidit.

1. Diebus singulis rei divinæ interesse.
2. Singulis hebdomadibus de peccatis confiteri.
3. Singulis mensibus divinam mensam accumbere.
4. Aut castè vivere, aut domo cedere.
5. Nò tesseri ludere, nec alio simili lusu se oblectare.
6. Juramenti, verbiq; inhonestæ ac turpibus pe-
nitius abstinere.

O præclara leges & dignæ quæ ad omnium ædium
valvas figantur, unde & juvenes senesque discant, &
magis sapere, & cautiùs loqui. Mature igitur, animum
& os ad omnem verecundiam is componat, cui curæ
est Castitatis eminentissima nobilitas. ADES. Sed quid
in mensâ, in conviviis, in circulis, in plurium consessu
faciendum, cum hæc verborum sordes plenis faucibus
sparguntur? PARTHENIVS. Nosti quid suadeat

B Siracides? Sepi aures tuas spinis, & linguam nequam noli au-
dire. Claudendæ sunt aures impuris vocibus, & quidem
primis. Nam cum initium fecerunt admittæque sunt,

plus audent. Qui sermones spurcos non invitis auribus
admittunt, ii castaneis similes sunt, sed in ignem conje-
ctis & violatis, quæ veste jam scissâ non se produnt, non
crepant, non subsiliunt, quod tamen faciunt integræ, &
quarum tunica nondum rupta est. Ita proflus ii quos li-
bidinis ignis jam adussit, cum lasciva audiunt, nihil ob-
strepunt, non reprehendunt, tacent, subrident, nec
frontem contrahunt, & quàm hæc talia sibi non displi-
ceant, improbo silentio satis ostendunt. His longè de-
teriores sunt, qui spurcè loquentem non tantum beni-
gnè audiunt, sed & juvant, atque de suo addunt, fa-
ciuntque huic vesti propudiosam laciniam. Diogenes
observans duos è scholasticis in viâ sermonem & capita
conferentes, interrogavit alterum, in quod colloquium
cum altero venisset, cum is quid sibi narratum esset, ex-
poneret, utrique plagas infligi jussit, alteri quod tale
quid narrasset, alteri quod audisset. Rectè factum. Nec
Christianis hoc ignarum, quandoque tam graviter de-
linquere audientem quàm recentem. Et quod de ob-
trectationis vitio, hoc etiam de impuro sermone verè
dicitur: diabolum æquè in obtrectatoris ore, quàm in
auditoris aure defultare: idem hic, & dicere talia, &
audire, piaculum est.

O Clitomache! O nobilis athleta ubi es, qui si quis
sermones iniecisset amatorios, surgere solebas & absc-
dere? Ita, si quis importunior prætextata verba jaci-
at, repercutias illum fervore ut minimè vultu, aut cum
Clitomacho subtrahas te ab ore impuro, si quidem ca-
rere velis hac aurium maculâ. In perpetuâ apud te sta-
tione rubor excubet, verecundiæ signum, Castimoniam
præambula certaque testatio: ostende saltem & tibi dis-
plicere, quod Deo nunquam placere potest. Paulum
tibi denuo huc sisto: Nunc autem, inquit, deponite & Coloss. c. 3.

D vos omnia: iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, ver-
tutem sermonem de ore vestro. Extremum hoc commen-
dat, ut altius infingat. Mirum? erupturam tullim com-
primus, & fœdissimam hanc salivam vi erumpimus,
eâque omnium aures conspuimus. A. Sime, sicut cen-
sorius Dei oculus ubique nobis observandus, ita censo-
riæ Dei aures nunquam non metuendæ: sic loquamur,
ut sermo noster, si non eloquentiâ, saltem pretiosus sit
verecundiâ.

CAPUT IX.

Septimum INCONTINENTIÆ in-
vitamentum. MALI SOCII.

Vti speculum, etiam terribissimum maculam trahit
ab anhelitu: sic homo cetera optimus & castissi-
mus, sum;

Eccli. c. 13.
vers. 1.

mus, à malorum societate naves recipit. Qui communi-
caverit superbo, induit superbiam. In quibusdam corporis
moribus vehemens est contagio, sed nihil contagiosius
est corruptis moribus: facillime hi addiscuntur, adhæ-
rescunt, transfunduntur ab uno in alterum. Mali mo-
res, contagiosissima lues, nec ullus efficacius persuadet,
quàm qui vitia docet exemplo. Verissimè Seneca: Ver-
lat nos, inquit, & præcipit traditus per manus error,
alienisque perimus exemplis. Nemo sibi tantùm errat,
sed alii erroris causa & auctor est. Præmum hoc ma-
lum est. Vix Eva deliquit, & mox in societatem peccati
attraxit maritum. Hæc omnium ferè vitiorum natura
est, nolle solum esse, sed velle cum socio atque comite
perire. Age cum improbo, & brevi senties, quàm blandè
invitet ut sequaris, quò ille præt. Proclamat Moyses:
Recedite à tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere
que ad eos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum. Idem
proclamat & Isaïas: Recedite, recedite, exite inde, pollutum
nolite tangere, exite de medio eius.

Num. c. 16.
vers. 26.

Is. cap. 52.
vers. 11.

Eccli. c. 13.
vers. 1.

Inven. sat. 2.
vers. 80.

Eccli. c. 13.
vers. 1.

Inven. sat. 2.
vers. 80.

Eccli. c. 13.
vers. 1.

Inven. sat. 2.
vers. 80.

Eccli. c. 13.
vers. 1.

Inven. sat. 2.
vers. 80.

Eccli. c. 13.
vers. 1.

Inven. sat. 2.
vers. 80.

Eccli. c. 13.
vers. 1.

Inven. sat. 2.
vers. 80.

Eccli. c. 13.
vers. 1.

Inven. sat. 2.
vers. 80.

Eccli. c. 13.
vers. 1.

Inven. sat. 2.
vers. 80.

Eccli. c. 13.
vers. 1.

Inven. sat. 2.
vers. 80.

Eccli. c. 13.
vers. 1.

Inven. sat. 2.
vers. 80.

Eccli. c. 13.
vers. 1.

Inven. sat. 2.
vers. 80.

Eccli. c. 13.
vers. 1.

Inven. sat. 2.
vers. 80.

Eccli. c. 13.
vers. 1.

Inven. sat. 2.
vers. 80.

Eccli. c. 13.
vers. 1.

Inven. sat. 2.
vers. 80.

Eccli. c. 13.
vers. 1.

Inven. sat. 2.
vers. 80.

Eccli. c. 13.
vers. 1.

Inven. sat. 2.
vers. 80.

Eccli. c. 13.
vers. 1.

Inven. sat. 2.
vers. 80.

Eccli. c. 13.
vers. 1.

Inven. sat. 2.
vers. 80.

Eccli. c. 13.
vers. 1.

Inven. sat. 2.
vers. 80.

Eccli. c. 13.
vers. 1.

Inven. sat. 2.
vers. 80.

Eccli. c. 13.
vers. 1.

Inven. sat. 2.
vers. 80.

Eccli. c. 13.
vers. 1.

Inven. sat. 2.
vers. 80.

Ægyptius servator Joseph tam exosus est improbo-
rum societatem, ut nec mortuus quidem, inter eos mo-
rari sustinuerit. Ideò suos ex Israël heredes iurejurando
adegit, ut, si quando Ægyptum migrando desererent,
secum inde cadaveris sui reliquias asportarent. Voluit
magnus hic Ægypti princeps, nec cineres suos illaudatæ
familiaritatis notam contrahere: & uti Ægyptios mores
non probabat imitationi, sic nec terram sepultura:
consortium malorum omni modo fugiendum judica-
bat. Certum, qui tetigerit picem, inquinabitur ab eâ. Unicus
prava vitæ juvenis, quàm plurimos potest corrumpere:

— sicut grex totus in agris
Unius scabie cadit, & porrigine porci;
Vni que conspecta livorem ducit ab urâ.

Pastoris est, morbidam ovem illico separare, ne dum
parcit oviulæ, perdat gregem: cauti hominis est, om-
nem declinare amicum; omnes fugere socios; qui labem
moribus affricare possint. Ea enim rerum natura est, ut
cùm bonus improbo se jungit, non improbus à bono
emendetur, sed bonus ab improbo contaminetur. Inter
malos bonum esse, est contra torrentem natare. Quod
quandoque fieri posse non negarim, sed tam difficulter
quàm raro. Verissimè Romanus Sapiens: Sumuntur, in-
quit, à conversantibus mores: & ut quadam in contractis cor-
poris vitia transiunt, ita animus mala sua proximis tradit.
Ebriosus, convictores in amorem vini traxit: impudi-
corum cæteris fortis quoque & silicem virum emol-
liit: avaritia in proximos virus transiit.

Sen. lib. 3. de
ira cap. 8.

Ovid. lib. 2.
de art.

Eccli. cap. 3.
vers. 27.

Proinde
fugendum.

1. Cor. cap. 5.
v. 9. & 11.

Ibid. v. 6.

Dum spectant lesos oculos, leduntur & ipsi.
Idcirco, mi Adelime, melius est habere malorum
odium quàm consortium. Nemo vitiosus non aliquod
nobis vitium aut commendat, aut imprimit, aut ne-
scientibus allinit: sunt vitia quæ commendantur exem-
plo, alia imprimuntur sermone, plurima allinuntur
conversazione, tutissimum est omnes suspectæ vitæ
amicos ac sodales cavere, & discessionem ab iis maturè
facere: proximus periculo, diu tutus non erit: qui amat
periculum, in illo peribit.

§. I.

Minuta quædam animalia, ut ait Phædon, cùm
mordent, non sentiuntur, adeò tenuis illis & fal-
lens in periculum vis est, tumor morsum indicat. Idem
plerisque omnibus in conversazione malorum evenit:
non deprehendunt quemadmodum, aut quando sibi
nocuerint, nocuisse deprehendunt. Ideò beatus Paulus
severè interdicens: Ne, inquit, commiscamini fornicariis:
scripsi vobis, cum huiusmodi nec cibum sumere. Idcirco, ante
circumspiciendum est, quibuscum edas aut bibas, quàm
quid edas aut bibas. Nescitis, addit Paulus, quia modicum
fermentum totam massam corrumpit? Omni ævo sic fuit:
cùm perverto pervertentis: Salomon, patrem induens sa-

pietissimè monet: Fili mi, si te laetaverint peccatores, ne pro-
acquescas eis. Si dixerint: Veni nobiscum &c. Sortem mitte
nobiscum, marisupinum unum sit omnium nostrum. Fili mi, ne
ambules cum eis, prohibe pedem tuum à semitis eorum, pedes
enim illorum ad malum currunt. Viva vox & convictus
ad docenda vitia, & suavis & potens est persuasio: habet
enim vim præcepti frequenter aspici, audire frequenter,
Socium ergo improbum aut imiteris necesse est, aut
infecteris: tutumque vitandum est; ne aut malis similis,
aut multis inimicus fias: malorum enim ubique pluri-
mos invenies. Cum his versare, qui te meliorem facturi
sunt; hos admittite, quos tu potes facere meliores, aut illi
te. Equalium quidem usus dulciior, sed senum aut ho-
minum religiosorum tutior est. Mulierum familiarita-
tem damnat Basiliius, non quia ipsæ sint male, sed quia
earum familiaritas: Danda, inquit, est opera, ut mulierum
colloquia funditus fugiamus. Memento semper, ait Hierony-
mus, quod paradisi columnæ de possessione sua egerint mulier.
Remove paleas, nondum extinctus est ignis clamat Usinius.
Ædes. Liceat interfari: sæpe ardua nimis erit hæc dif-
fessio à conjunctissimis sodalibus. PARTH. Sit ardua,
quia tamen necessaria, omnino facienda est. Arduum
remedium est ut vitam serves, brachium aut crus dare
præsecandum: Christi tamen præceptum esse non ne-
gabis: Si manus tua vel pes tuus scandalizat te, absconde
eam, & projice abs te. Quid sibi conjunctius quis habet,
quàm sua membra? ea tamen sæpe sunt amputanda,
immediabile vulnus ensæ recidendum est, ne pars sincera tra-
hatur. Sic & amicus, Adelime, sic & sodalis aut socius
quicunque amputandus est, si tibi noxius est. Et quid
hic cunctandum? multò melius est, familiaritatem ami-
co quàm Christo renunciare, & jacturam facere amici-
tiæ potius quàm animæ.

acquescas eis. Si dixerint: Veni nobiscum &c. Sortem mitte
nobiscum, marisupinum unum sit omnium nostrum. Fili mi, ne
ambules cum eis, prohibe pedem tuum à semitis eorum, pedes
enim illorum ad malum currunt. Viva vox & convictus
ad docenda vitia, & suavis & potens est persuasio: habet
enim vim præcepti frequenter aspici, audire frequenter,
Socium ergo improbum aut imiteris necesse est, aut
infecteris: tutumque vitandum est; ne aut malis similis,
aut multis inimicus fias: malorum enim ubique pluri-
mos invenies. Cum his versare, qui te meliorem facturi
sunt; hos admittite, quos tu potes facere meliores, aut illi
te. Equalium quidem usus dulciior, sed senum aut ho-
minum religiosorum tutior est. Mulierum familiarita-
tem damnat Basiliius, non quia ipsæ sint male, sed quia
earum familiaritas: Danda, inquit, est opera, ut mulierum
colloquia funditus fugiamus. Memento semper, ait Hierony-
mus, quod paradisi columnæ de possessione sua egerint mulier.
Remove paleas, nondum extinctus est ignis clamat Usinius.
Ædes. Liceat interfari: sæpe ardua nimis erit hæc dif-
fessio à conjunctissimis sodalibus. PARTH. Sit ardua,
quia tamen necessaria, omnino facienda est. Arduum
remedium est ut vitam serves, brachium aut crus dare
præsecandum: Christi tamen præceptum esse non ne-
gabis: Si manus tua vel pes tuus scandalizat te, absconde
eam, & projice abs te. Quid sibi conjunctius quis habet,
quàm sua membra? ea tamen sæpe sunt amputanda,
immediabile vulnus ensæ recidendum est, ne pars sincera tra-
hatur. Sic & amicus, Adelime, sic & sodalis aut socius
quicunque amputandus est, si tibi noxius est. Et quid
hic cunctandum? multò melius est, familiaritatem ami-
co quàm Christo renunciare, & jacturam facere amici-
tiæ potius quàm animæ.

acquescas eis. Si dixerint: Veni nobiscum &c. Sortem mitte
nobiscum, marisupinum unum sit omnium nostrum. Fili mi, ne
ambules cum eis, prohibe pedem tuum à semitis eorum, pedes
enim illorum ad malum currunt. Viva vox & convictus
ad docenda vitia, & suavis & potens est persuasio: habet
enim vim præcepti frequenter aspici, audire frequenter,
Socium ergo improbum aut imiteris necesse est, aut
infecteris: tutumque vitandum est; ne aut malis similis,
aut multis inimicus fias: malorum enim ubique pluri-
mos invenies. Cum his versare, qui te meliorem facturi
sunt; hos admittite, quos tu potes facere meliores, aut illi
te. Equalium quidem usus dulciior, sed senum aut ho-
minum religiosorum tutior est. Mulierum familiarita-
tem damnat Basiliius, non quia ipsæ sint male, sed quia
earum familiaritas: Danda, inquit, est opera, ut mulierum
colloquia funditus fugiamus. Memento semper, ait Hierony-
mus, quod paradisi columnæ de possessione sua egerint mulier.
Remove paleas, nondum extinctus est ignis clamat Usinius.
Ædes. Liceat interfari: sæpe ardua nimis erit hæc dif-
fessio à conjunctissimis sodalibus. PARTH. Sit ardua,
quia tamen necessaria, omnino facienda est. Arduum
remedium est ut vitam serves, brachium aut crus dare
præsecandum: Christi tamen præceptum esse non ne-
gabis: Si manus tua vel pes tuus scandalizat te, absconde
eam, & projice abs te. Quid sibi conjunctius quis habet,
quàm sua membra? ea tamen sæpe sunt amputanda,
immediabile vulnus ensæ recidendum est, ne pars sincera tra-
hatur. Sic & amicus, Adelime, sic & sodalis aut socius
quicunque amputandus est, si tibi noxius est. Et quid
hic cunctandum? multò melius est, familiaritatem ami-
co quàm Christo renunciare, & jacturam facere amici-
tiæ potius quàm animæ.

acquescas eis. Si dixerint: Veni nobiscum &c. Sortem mitte
nobiscum, marisupinum unum sit omnium nostrum. Fili mi, ne
ambules cum eis, prohibe pedem tuum à semitis eorum, pedes
enim illorum ad malum currunt. Viva vox & convictus
ad docenda vitia, & suavis & potens est persuasio: habet
enim vim præcepti frequenter aspici, audire frequenter,
Socium ergo improbum aut imiteris necesse est, aut
infecteris: tutumque vitandum est; ne aut malis similis,
aut multis inimicus fias: malorum enim ubique pluri-
mos invenies. Cum his versare, qui te meliorem facturi
sunt; hos admittite, quos tu potes facere meliores, aut illi
te. Equalium quidem usus dulciior, sed senum aut ho-
minum religiosorum tutior est. Mulierum familiarita-
tem damnat Basiliius, non quia ipsæ sint male, sed quia
earum familiaritas: Danda, inquit, est opera, ut mulierum
colloquia funditus fugiamus. Memento semper, ait Hierony-
mus, quod paradisi columnæ de possessione sua egerint mulier.
Remove paleas, nondum extinctus est ignis clamat Usinius.
Ædes. Liceat interfari: sæpe ardua nimis erit hæc dif-
fessio à conjunctissimis sodalibus. PARTH. Sit ardua,
quia tamen necessaria, omnino facienda est. Arduum
remedium est ut vitam serves, brachium aut crus dare
præsecandum: Christi tamen præceptum esse non ne-
gabis: Si manus tua vel pes tuus scandalizat te, absconde
eam, & projice abs te. Quid sibi conjunctius quis habet,
quàm sua membra? ea tamen sæpe sunt amputanda,
immediabile vulnus ensæ recidendum est, ne pars sincera tra-
hatur. Sic & amicus, Adelime, sic & sodalis aut socius
quicunque amputandus est, si tibi noxius est. Et quid
hic cunctandum? multò melius est, familiaritatem ami-
co quàm Christo renunciare, & jacturam facere amici-
tiæ potius quàm animæ.

acquescas eis. Si dixerint: Veni nobiscum &c. Sortem mitte
nobiscum, marisupinum unum sit omnium nostrum. Fili mi, ne
ambules cum eis, prohibe pedem tuum à semitis eorum, pedes
enim illorum ad malum currunt. Viva vox & convictus
ad docenda vitia, & suavis & potens est persuasio: habet
enim vim præcepti frequenter aspici, audire frequenter,
Socium ergo improbum aut imiteris necesse est, aut
infecteris: tutumque vitandum est; ne aut malis similis,
aut multis inimicus fias: malorum enim ubique pluri-
mos invenies. Cum his versare, qui te meliorem facturi
sunt; hos admittite, quos tu potes facere meliores, aut illi
te. Equalium quidem usus dulciior, sed senum aut ho-
minum religiosorum tutior est. Mulierum familiarita-
tem damnat Basiliius, non quia ipsæ sint male, sed quia
earum familiaritas: Danda, inquit, est opera, ut mulierum
colloquia funditus fugiamus. Memento semper, ait Hierony-
mus, quod paradisi columnæ de possessione sua egerint mulier.
Remove paleas, nondum extinctus est ignis clamat Usinius.
Ædes. Liceat interfari: sæpe ardua nimis erit hæc dif-
fessio à conjunctissimis sodalibus. PARTH. Sit ardua,
quia tamen necessaria, omnino facienda est. Arduum
remedium est ut vitam serves, brachium aut crus dare
præsecandum: Christi tamen præceptum esse non ne-
gabis: Si manus tua vel pes tuus scandalizat te, absconde
eam, & projice abs te. Quid sibi conjunctius quis habet,
quàm sua membra? ea tamen sæpe sunt amputanda,
immediabile vulnus ensæ recidendum est, ne pars sincera tra-
hatur. Sic & amicus, Adelime, sic & sodalis aut socius
quicunque amputandus est, si tibi noxius est. Et quid
hic cunctandum? multò melius est, familiaritatem ami-
co quàm Christo renunciare, & jacturam facere amici-
tiæ potius quàm animæ.

acquescas eis. Si dixerint: Veni nobiscum &c. Sortem mitte
nobiscum, marisupinum unum sit omnium nostrum. Fili mi, ne
ambules cum eis, prohibe pedem tuum à semitis eorum, pedes
enim illorum ad malum currunt. Viva vox & convictus
ad docenda vitia, & suavis & potens est persuasio: habet
enim vim præcepti frequenter aspici, audire frequenter,
Socium ergo improbum aut imiteris necesse est, aut
infecteris: tutumque vitandum est; ne aut malis similis,
aut multis inimicus fias: malorum enim ubique pluri-
mos invenies. Cum his versare, qui te meliorem facturi
sunt; hos admittite, quos tu potes facere meliores, aut illi
te. Equalium quidem usus dulciior, sed senum aut ho-
minum religiosorum tutior est. Mulierum familiarita-
tem damnat Basiliius, non quia ipsæ sint male, sed quia
earum familiaritas: Danda, inquit, est opera, ut mulierum
colloquia funditus fugiamus. Memento semper, ait Hierony-
mus, quod paradisi columnæ de possessione sua egerint mulier.
Remove paleas, nondum extinctus est ignis clamat Usinius.
Ædes. Liceat interfari: sæpe ardua nimis erit hæc dif-
fessio à conjunctissimis sodalibus. PARTH. Sit ardua,
quia tamen necessaria, omnino facienda est. Arduum
remedium est ut vitam serves, brachium aut crus dare
præsecandum: Christi tamen præceptum esse non ne-
gabis: Si manus tua vel pes tuus scandalizat te, absconde
eam, & projice abs te. Quid sibi conjunctius quis habet,
quàm sua membra? ea tamen sæpe sunt amputanda,
immediabile vulnus ensæ recidendum est, ne pars sincera tra-
hatur. Sic & amicus, Adelime, sic & sodalis aut socius
quicunque amputandus est, si tibi noxius est. Et quid
hic cunctandum? multò melius est, familiaritatem ami-
co quàm Christo renunciare, & jacturam facere amici-
tiæ potius quàm animæ.

acquescas eis. Si dixerint: Veni nobiscum &c. Sortem mitte
nobiscum, marisupinum unum sit omnium nostrum. Fili mi, ne
ambules cum eis, prohibe pedem tuum à semitis eorum, pedes
enim illorum ad malum currunt. Viva vox & convictus
ad docenda vitia, & suavis & potens est persuasio: habet
enim vim præcepti frequenter aspici, audire frequenter,
Socium ergo improbum aut imiteris necesse est, aut
infecteris: tutumque vitandum est; ne aut malis similis,
aut multis inimicus fias: malorum enim ubique pluri-
mos invenies. Cum his versare, qui te meliorem facturi
sunt; hos admittite, quos tu potes facere meliores, aut illi
te. Equalium quidem usus dulciior, sed senum aut ho-
minum religiosorum tutior est. Mulierum familiarita-
tem damnat Basiliius, non quia ipsæ sint male, sed quia
earum familiaritas: Danda, inquit, est opera, ut mulierum
colloquia funditus fugiamus. Memento semper, ait Hierony-
mus, quod paradisi columnæ de possessione sua egerint mulier.
Remove paleas, nondum extinctus est ignis clamat Usinius.
Ædes. Liceat interfari: sæpe ardua nimis erit hæc dif-
fessio à conjunctissimis sodalibus. PARTH. Sit ardua,
quia tamen necessaria, omnino facienda est. Arduum
remedium est ut vitam serves, brachium aut crus dare
præsecandum: Christi tamen præceptum esse non ne-
gabis: Si manus tua vel pes tuus scandalizat te, absconde
eam, & projice abs te. Quid sibi conjunctius quis habet,
quàm sua membra? ea tamen sæpe sunt amputanda,
immediabile vulnus ensæ recidendum est, ne pars sincera tra-
hatur. Sic & amicus, Adelime, sic & sodalis aut socius
quicunque amputandus est, si tibi noxius est. Et quid
hic cunctandum? multò melius est, familiaritatem ami-
co quàm Christo renunciare, & jacturam facere amici-
tiæ potius quàm animæ.

acquescas eis. Si dixerint: Veni nobiscum &c. Sortem mitte
nobiscum, marisupinum unum sit omnium nostrum. Fili mi, ne
ambules cum eis, prohibe pedem tuum à semitis eorum, pedes
enim illorum ad malum currunt. Viva vox & convictus
ad docenda vitia, & suavis & potens est persuasio: habet
enim vim præcepti frequenter aspici, audire frequenter,
Socium ergo improbum aut imiteris necesse est, aut
infecteris: tutumque vitandum est; ne aut malis similis,
aut multis inimicus fias: malorum enim ubique pluri-
mos invenies. Cum his versare, qui te meliorem facturi
sunt; hos admittite, quos tu potes facere meliores, aut illi
te. Equalium quidem usus dulciior, sed senum aut ho-
minum religiosorum tutior est. Mulierum familiarita-
tem damnat Basiliius, non quia ipsæ sint male, sed quia
earum familiaritas: Danda, inquit, est opera, ut mulierum
colloquia funditus fugiamus. Memento semper, ait Hierony-
mus, quod paradisi columnæ de possessione sua egerint mulier.
Remove paleas, nondum extinctus est ignis clamat Usinius.
Ædes. Liceat interfari: sæpe ardua nimis erit hæc dif-
fessio à conjunctissimis sodalibus. PARTH. Sit ardua,
quia tamen necessaria, omnino facienda est. Arduum
remedium est ut vitam serves, brachium aut crus dare
præsecandum: Christi tamen præceptum esse non ne-
gabis: Si manus tua vel pes tuus scandalizat te, absconde
eam, & projice abs te. Quid sibi conjunctius quis habet,
quàm sua membra? ea tamen sæpe sunt amputanda,
immediabile vulnus ensæ recidendum est, ne pars sincera tra-
hatur. Sic & amicus, Adelime, sic & sodalis aut socius
quicunque amputandus est, si tibi noxius est. Et quid
hic cunctandum? multò melius est, familiaritatem ami-
co quàm Christo renunciare, & jacturam facere amici-
tiæ potius quàm animæ.

acquescas eis. Si dixerint: Veni nobiscum &c. Sortem mitte
nobiscum, marisupinum unum sit omnium nostrum. Fili mi, ne
ambules cum eis, prohibe pedem tuum à semitis eorum, pedes
enim illorum ad malum currunt. Viva vox & convictus
ad docenda vitia, & suavis & potens est persuasio: habet
enim vim præcepti frequenter aspici, audire frequenter,
Socium ergo improbum aut imiteris necesse est, aut
infecteris: tutumque vitandum est; ne aut malis similis,
aut multis inimicus fias: malorum enim ubique pluri-
mos invenies. Cum his versare, qui te meliorem facturi
sunt; hos admittite, quos tu potes facere meliores, aut illi
te. Equalium quidem usus dulciior, sed senum aut ho-
minum religiosorum tutior est. Mulierum familiarita-
tem damnat Basiliius, non quia ipsæ sint male, sed quia
earum familiaritas: Danda, inquit, est opera, ut mulierum
colloquia funditus fugiamus. Memento semper, ait Hierony-
mus, quod paradisi columnæ de possessione sua egerint mulier.
Remove paleas, nondum extinctus est ignis clamat Usinius.
Ædes. Liceat interfari: sæpe ardua nimis erit hæc dif-
fessio à conjunctissimis sodalibus. PARTH. Sit ardua,
quia tamen necessaria, omnino facienda est. Arduum
remedium est ut vitam serves, brachium aut crus dare
præsecandum: Christi tamen præceptum esse non ne-
gabis: Si manus tua vel pes tuus scandalizat te, absconde
eam, & projice abs te. Quid sibi conjunctius quis habet,
quàm sua membra? ea tamen sæpe sunt amputanda,
immediabile vulnus ensæ recidendum est, ne pars sincera tra-
hatur. Sic & amicus, Adelime, sic & sodalis aut socius
quicunque amputandus est, si tibi noxius est. Et quid
hic cunctandum? multò melius est, familiaritatem ami-
co quàm Christo renunciare, & jacturam facere amici-
tiæ potius quàm animæ.

acquescas eis. Si dixerint: Veni nobiscum &c. Sortem mitte
nobiscum, marisupinum unum sit omnium nostrum. Fili mi, ne
ambules cum eis, prohibe pedem tuum à semitis eorum, pedes
enim illorum ad malum currunt. Viva vox & convictus
ad docenda vitia, & suavis & potens est persuasio: habet
enim vim præcepti frequenter aspici, audire frequenter,
Socium ergo improbum aut imiteris necesse est, aut
infecteris: tutumque vitandum est; ne aut malis similis,
aut multis inimicus fias: malorum enim ubique pluri-
mos invenies. Cum his versare, qui te meliorem facturi
sunt; hos admittite, quos tu potes facere meliores, aut illi
te. Equalium quidem usus dulciior, sed senum aut ho-
minum religiosorum tutior est. Mulierum familiarita-
tem damnat Basiliius, non quia ipsæ sint male, sed quia
earum familiaritas: Danda, inquit, est opera, ut mulierum
colloquia funditus fugiamus. Memento semper, ait Hierony-
mus, quod paradisi columnæ de possessione sua egerint mulier.
Remove paleas, nondum extinctus est ignis clamat Usinius.
Ædes. Liceat interfari: sæpe ardua nimis erit hæc dif-
fessio à conjunctissimis sodalibus. PARTH. Sit ardua,
quia tamen necessaria, omnino facienda est. Arduum
remedium est ut vitam serves, brachium aut crus dare
præsecandum: Christi tamen præceptum esse non ne-
gabis: Si manus tua vel pes tuus scandalizat te, absconde
eam, & projice abs te. Quid sibi conjunctius quis habet,
quàm sua membra? ea tamen sæpe sunt amputanda,
immediabile vulnus ensæ recidendum est, ne pars sincera tra-
hatur. Sic & amicus, Adelime, sic & sodalis aut socius
quicunque amputandus est, si tibi noxius est. Et quid
hic cunctandum? multò melius est, familiaritatem ami-
co quàm Christo renunciare, & jacturam facere amici-
tiæ potius quàm animæ.

acquescas eis. Si dixerint: Veni nobiscum &c. Sortem mitte
nobiscum, marisupinum unum sit omnium nostrum. Fili mi, ne
ambules cum eis, prohibe pedem tuum à semitis eorum, pedes
enim illorum ad malum currunt. Viva vox & convictus
ad docenda vitia, & suavis & potens est persuasio: habet
enim vim præcepti frequenter aspici, audire frequenter,
Socium ergo improbum aut imiteris necesse est, aut
infecteris: tutumque vitandum est; ne aut malis similis,
aut multis inimicus fias: malorum enim ubique pluri-
mos invenies. Cum his versare, qui te meliorem facturi
sunt; hos admittite, quos tu potes facere meliores, aut illi
te. Equalium quidem usus dulciior, sed senum aut ho-
minum religiosorum tutior est. Mulierum familiarita-
tem damnat Basiliius, non quia ipsæ sint male, sed quia
earum familiaritas: Danda, inquit, est opera, ut mulierum
colloquia funditus fugiamus. Memento semper, ait Hierony-
mus, quod paradisi columnæ de possessione sua egerint mulier.
Remove paleas, nondum extinctus est ignis clamat Usinius.
Ædes. Liceat interfari: sæpe ardua nimis erit hæc dif-
fessio à conjunctissimis sodalibus. PARTH. Sit ardua,
quia tamen necessaria, omnino facienda est. Arduum
remedium est ut vitam serves, brachium aut crus dare
præsecandum: Christi tamen præceptum esse non ne-
gabis: Si manus tua vel pes tuus scandalizat te, absconde
eam, & projice abs te. Quid sibi conjunctius quis habet,
quàm sua membra? ea tamen sæpe sunt amputanda,
immediabile vulnus ensæ recidendum est, ne pars sincera tra-
hatur. Sic & amicus, Adelime, sic & sodalis aut socius
quicunque amputandus est, si tibi noxius est. Et quid
hic cunctandum? multò melius est, familiaritatem ami-
co quàm Christo renunciare, & jacturam facere amici-
tiæ potius quàm animæ.

acquescas eis. Si dixerint: Veni nobiscum &c. Sortem mitte
nobiscum, marisupinum unum sit omnium nostrum. Fili mi, ne
ambules cum eis, prohibe pedem tuum à semitis eorum, pedes
enim illorum ad malum currunt. Viva vox & convictus
ad docenda vitia, & suavis & potens est persuasio: habet
enim vim præcepti frequenter aspici, audire frequenter,
Socium ergo improbum aut imiteris necesse est, aut
infecteris: tutumque vitandum est; ne aut malis similis,
aut multis inimicus fias: malorum enim ubique pluri-
mos invenies. Cum his versare, qui te meliorem facturi
sunt; hos admittite, quos tu potes facere meliores, aut illi
te. Equalium quidem usus dulciior, sed senum aut ho-
minum religiosorum tutior est. Mulierum familiarita-
tem damnat Basiliius, non quia ipsæ sint male, sed quia
earum familiaritas: Danda, inquit, est opera, ut mulierum
colloquia funditus fugiamus. Memento semper, ait Hierony-
mus, quod paradisi columnæ de possessione sua egerint mulier.
Remove paleas, nondum extinctus est ignis clamat Usinius.
Ædes. Liceat interfari: sæpe ardua nimis erit hæc dif-
fessio à conjunctissimis sodalibus. PARTH. Sit ardua,
quia tamen necessaria, omnino facienda est. Arduum
remedium est ut vitam serves, brachium aut crus dare
præsecandum: Christi tamen præceptum esse non ne-
gabis: Si manus tua vel pes tuus scandalizat te, absconde
eam, & projice abs te. Quid sibi conjunctius quis habet,
quàm sua membra? ea tamen sæpe sunt amputanda,
immediabile vulnus ensæ recidendum est, ne pars sincera tra-
hatur. Sic & amicus, Adelime, sic & sodalis aut socius
quicunque amputandus est, si tibi noxius est. Et quid
hic cunctandum? multò melius est, familiaritatem ami-
co quàm Christo renunciare, &

discendum quam docendum aptissimus est. Otiosus nec pios libellos, nec sacras conciones, nec sacramenta curat, nec templa. Pro libellis chartulas luforias, pro concionibus compotariunculas, pro templis choreas frequentat: & ut tempus suavius fallat, nunc solem somno excludit. Et mero meridie stertit, nunc ambulatiunculas instituit, nunc mulierularum fabellas excipit, omnia agit ut nihil agat:

hic niger est, hunc tu Romane caveto.

Otiosus nemo est, qui non & vitiosus sit. Hunc talem ut vicinam pestem confortio nostro excludamus maturè.

§. III.

Quod si etiam famæ nominisq; rationem habeamus, deterioris notæ socios quam maximè aversemur, nisi & tales haberi velimus, quales illi sunt, aut illis contemptiores. Invaluit jam opinio, ab iis vivendi nos accipere similitudinem, quibuscum verlandi hauserimus cupiditatem: nec falluntur qui sic opinantur, testem habent Salomonem: *Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit: amicus stultorum similis efficietur.* Et uti vinum dilutum colorem mutat, etiam non omnem vini virtutem perdat: sic boji nominis ac famæ colorem amittit, qui admittit socios tam dilutæ probitatis. Hieronymus: *Tales, inquit, habeto socios quorum contubernio non infame-ris: non ornentur veste, sed moribus, non calamistis crispent comas, sed pudicitiam habitu polliceantur.* Talis quique censetur, qualis est, quicum versatur. Nosti, aves concolores simul volant. Vis nosse hominem? atrende quorum familiaritatis assuescat: amicitia pares, aut accipit, aut facit. Ergo, qui probus, qui honestus vult videri, & proborum & honestorum amicitiam amet, & ambiat. Qui pensit non habet famam, & omnium indiscriminatum amicus fit, brevi plurimos numerabit titulos, sed parum speciosos.

Augustinus senex, de seipso juvene queritur, & *Precepit* inquit, *tam à cecitate, ut inter coetaneos meos pueret me minoris dedecoris quam audiebam eos jactantes flagitia sua, & tanto gloriantes magis, quanto magis turpes essent: libebat malum facere, non solum libidine facti, verum etiam laudis. Quid dignum est vituperatione nisi vitium? ego, ne vituperarer, vitiosior fiebam: fingebam me fecisse quod non feceram, ne viderer abjectior quo eram innocentior, & ne villor haberer, quo eram castior. Ecce cum quibus comitibus iter agebam platearum Babylonia, & volutabar in ceno, tanquam in cinamomo & unguentis pretiosis. O nimis inimica amicitia! Aedes. Non adeo metuendi sunt, quia nisi me Sello, pauci sunt, qui tam professæ sint impietatis, ut primâ fronte flagitiorum licentiam vendant. PARTH. Utut est, eorum certè pauci non sunt, qui lupum ovina pellucula regunt, & in quorundam familiaritatem cò blandius se primò insinuant, quò deinde perniciosius instigant ad pessimam libertatem. In hos aptè convenit illud: *Homo homini lupus.* Fugiamus, Aedtime, fugiamus blandientes hos lupos. Turpis, & plerumque fera nimis est cantilena: *Societas me perdidit.* At ridebimur ut inhumani & agrestes? rideant, modò non noceant: carior nobis sit pudicitia & integritas, quam ut ob eorum risum, fieri velimus fletu & lacrymis dignissimi. Qui vitare, vult farinam, & vestium pullarum candidos naves, nonne molam vitat? qui vultus atrorem metuit, nonne Cyclopium fornaces, & fororum ferariorum officinas declinat? idem & nobis hic faciendum, idque tantò magis, quia vitia pellicunt, serpunt, transiliunt. Apollonius Thyanæus sapienter hoc unum à Diis petiisse fertur: *Nosse bonos, malos vitare.* Optime preces. Nos idem, sed à Deo precemur: bonos & nosse & imitari, improbos & odire & fugere.*

CAPUT X.

Incontinentiæ primi effectus: CORPVS DEBILITAT, OPES PERDIT.

Finivi, Aedtime, primos duos versiculos, qui Incontinentiæ invitamenta continent:

Otia, Mensa, Libri, vaga Lumina, verba, Sodales: Hec tolle, hanc minue, hos muta, hac claudere, hac fuge, vita hos.

Versuum horum ænigmata & scrupos, uti petieras, in lucem dedi. Et si quidem ænigmatistes tuus esse debeam, etiam alteros illos versiculos aliquâ luce perfundam: sunt isti:

Corpus, Opes, Animam, Ingenium, Famam, Virtutes: Debitat, perdit, necat, impedit, inficit, aufert.

Jubes pergere? Aedes. Quælo te, Partheni, ceremonias & delicias omite, si permittis jubeo: si resistis, oro & obsecro. Et hoc de me scias velim, moras à me non sentiri, dum tu disseris: ab ore narrantis pendeo. Nec tibi fastidio sit, auditorem habere unicum: nos alter alteri sat amplum theatrum sumus. PARTH. Ergo deducamus sermonem ad usque umbilicum diei, post verbis saturi è patinis pransuri.

Primula verba utriusque versiculi, sunt, CORPVS DEBILITAT.

Non in animum tantum libidinis toxicum grassatur, ipsum etiam corpus enervat & fœdat, cui & vires & valetudinem bonam subducit. Hic ego falcem meam substringo: medicorum hæres est, & illorum pronuntiationis affirmanda. Unicum produco testem, qui unus pro mille dicat, quam Venus inimica sit valetudini. Hippolytus Guarinonius, vir inter medicos etiam scriptis clarus, Anno Christiano millesimo sexcentesimo decimo librum typis vulgavit, in quo humanæ gentis multiplicem, quâ vitam, quâ mores, interitum deplorat. Hic, libro quinto sexagesimo capiti hunc præfigit titulum: *Naturalis demonstratio & confirmatio, nullam pestem ad corruptionem humanarum virium, deflorationem juventutis, & inexpectatam humanæ vitæ præcisionem, æquè facere quam Venerem.* Ejusdem libri, capiti sexagesimo secundo hanc præmittit inscriptionem: *Præclara & illustria testimonia Physices & Medicinæ Antistitum, quòd majus in orbe malum non sit adimaturam & præproperam mortem accelerandam quam Venus.* Ejusdem libri quinti capitis sexagesimi tertii hoc est prologium: *Continentiam & Castitatem ad diuturnam valetudinem & vitam, non optimum solum & præstantissimum esse remedium, sed multò nobilius quid, humanæq; rationi còvenientius digniùque, quam illicitam Venerem, aut etiam licitum conjugium.* Audis, mi Aedtime, quod nominatissimus & regius olim medicus, præ cælibe vitâ contra Venerem improbitatem testimonium dicat, vel in fronte solum dictorum capitum? Rationum & argumentorum pondus hic omitto.

§. I.

Chrysothomum huic testem adjungo, agnosce illius *Tom. 5. hom.* verba: *Qui in deliciis & luxuria vitam ducunt, resoluta quæd nemo quidem corpora, & omni cerâ moliora circumferunt, atque cadunt, &c. agmine quodam infirmitatum repleta, & eis est vita semper cum medicis & medicamentis: sensus autem ipsi tardi, graves, obtusi, & quodammodo jam sepulsi. Magnus testis in rem præsentem. Contrâ verò non animi tantum bona è limpidissimo pudicitie fonte promanant, sed etiam flos, venustas, vires corporis, vita sanior, senectus tardior. Non immeritò & continentia illud gloriatur. Flores mei, Eccl. 6. 24. fructus honoris & honestatis, in me gratia omnis vite. Ex te 23. & 25. Vitam longævam dat continentiâ.*

ria, tot annis produxerunt vitæ: non illis hanc longævitate à Castitate potissimum concessam censet?

Simeon Stylites, illud Orbis miraculum, ille perditus atque pernox staror, per continua jejunia, ad annum centesimum nonum pervenit, at ut scias, uxorem nunquam habuit.

Anronius Magnus, cui Orbis pro libro fuit, centum & quinque annis vixit: at conjugem ignoravit.

Paulus, primus Eremita, centesimum decimum tertium annum attigit: at semper virgo permansit.

Hilarion, pauperimus monachus, & à sole nunquam comedere vilus, vitæ annis octoginta quatuor, nullam uxorem duxit.

Panuphius, qui plurimis annis solo pane victitavit, nonagenarius evasit, & conjugium nescivit.

Macarius, annum nonagesimum excessit perpetuis jejuniis: nuptias nunquam celebravit.

Arsenius Arcadii & Honorii Imperatorum Præceptor, ad centum viginti annos ætatem detulit: epithalamium ei nemo cecinit.

Romualdus Italus gente, hanc ipsam ætatem attigit, cultu victique asperitudo: virginitatem semper coluit, & animi candorem jugalibus illecebris longè prætulit.

Franciscus de Paula, semel de die pane & aqua se refecit, idque post occasum solem, nonagesimum tamen annum superavit, & jugi Castitate floruit.

Hieronymus Stridonensis laboriosam & exhaustam fame senectutem ad octogesium annum protulit, Castitatem tam servavit integrè, quàm copiosè laudavit.

Beda ab ætatis suæ anno septimo, ad nonagesimum secundum in Religione virgo vixit, conjugii penitus ignarus.

Remigijs, Pontificis Rhemensis officium gessit (quod rarum, & nescio an cuiquam alteri concessum) annos totos septuaginta quatuor. Unde Jubilæus nominabatur universè. Nonaginta sex annorum fuit, cum obiit: torum maritalem nunquam attigit.

Martinus Turonensis, octoginta sex ætates, Udalricus Paraviensis Præsul centum quinque, Epiphanius centum quindecim autumnos vidit: crebra his sanctissimis viris observata jejunia, Virginitas perpetua.

Longum nominare sexcentos alios, quos parsimonia, & eorum quæ aviditatem evocant, modus & Castimonia ad longam senectutem perdaxerunt. Reperies hodieque non paucos qui venerandam suam eruditamque canitiem partim abstinentiæ, partim Castimoniæ jure optimo ascribant. Cænobita ingredi & hominum Religiosorum aedes invenies complures, qui sexaginta, septuaginta, octoginta, etiam nonaginta hiemes tolerant, vitæ tantò longioris, quantò continentioris. Ante annos non multos, ad materteram meam in pauperimo cænobio monialem revisi, & ut sermo ibat, quæsi, quot jam annis illic serviisset Deo: respondit, quadraginta. Obstupui ad hanc vocem, & mox eam serio intuitus, ex oculorum suæ, viginti annorum virginem pronunciassem. Igitur Deo, inquam ego, gratias amplissimas memineris: extra Religionem nec virum istarum, nec hujus coloris esses; jam obijisses, aut tumbam proximè spectares. Hoc etiam vitæ continentis merces est, quæ quos calibes, hos & longævus facit. Et quis enim, ille, dic Edesime, tam ferreus & abeneus, qui conjugii vinculis implexus, inter tot quotidie recurrentes curas, mæores, angores infortunia, æquè sanus ac vegetus vivat, quàm is qui hoc unum curat, ut Deo suo placeat? Illis alijs tot corpora sunt vestienda, tot ventres saturandi, tot morbi curandi, tot calamitates deplorandæ, tot funera lugenda, toties pœnè moriendum, quoties liberorum aut nepotum unus extinguitur.

Sed mittamus valetudinis & vitæ dispendia in conjugio: quot adolescentum & juvenum sanitas & vita in hoc uno maligne Veneris Euripo naufragata est? dic

A mihi, unde bubo, scabies Gallica, aliique innumerabiles morbi in humanum genus, velut ex insidijs prorumpunt, nisi ex hoc uno libidinis latibulo?

§. II.

DE opibus, quas uti vites, licentior & libidiniosior vita ambedit, vix est quod addam. Verè, prout versiculus monet, *OPES PERDIT* Incontinentia. Res liquet, peras & marcupia mirum quantum ab impuro amore exenterari. Castus amor sine impenfis est: gratius inter duos pluresque reciprocatur: spursus & Venerius, tam manus auro injicit quàm animo. Hic illa cantilena occiditur: aut da, aut non ama. Ah! quot miseri amatorculi post Paupertati fecere stipendia, qui prius Veneri. Evangelicus ille prodigus, quàm bellè & quàm facile omne suum patrimonium inter impuræ vitæ homines decoxit: facta ipsi est alea; cuncta absorpta sunt, perierunt universa; non naufragio, non agitudine, non sinistro casu, sed *vivendo luxuriosè*. Non tot absorpsit rates charybdis vorax, non tot absumpsit noxios Atheniense barathrum, quot emunxerunt tales amice aureos in ejusmodi luxu: ita bonus ille juvenis porcorum denum conviva factus est, ubi meretricum symptulo esse desit. Prodigium est, quod addo. Fuit Meretrici prisco ævo juvenis, cui Mundus nomen (nihil minus ei actus conveniebat) qui Paulinam pudicam matronam ad inhonestam sollicitavit; ejus pudiciam ut auro expugnet, viginti drachmarum miriadas, hoc est, viginti milia Philippicorum spondit, si votis haberet obsequentem. Vah! quod hoc inaurata petulantia portentum est? Nosti quid Demosthenes prudentissimæ Laidi pro nocte decem milia drachmarum stipulanti responderit? *tanti panitere non emo*. Quàm verè hoc à te dictum, mi facundissime orator, inhonestæ voluptati individuum comitem ire *POENITENTIAM*. Quis unquam Veneri vel horam, vel momentum servivit, quem impuræ servitutis hujus non poeniterit, & puerit? *ÆDES*. Oraculum fundis, Partheni: & pricis etiam illis notum fuit, ubi mel est, ibi & fel esse; & ubi uber, ibi tuber reperiri. *PARTHEN*. Atque, ut est in fabulis, litigant olim Jove iudice, Voluptas & Dolor, neque illa huic, neque hic illi in ullo cessurus videbatur. Ad quos Jupiter: Bene est, inquit, ita vos componam, ut dirimi nequeatis. Atque ita dissidentes adamantino & inenodabili vinculo colligavit velut fugitivos seruos, ut neuter neutrum possit effugere: inde nunquam non simul sunt. Mirum, quàm eleganter Mediolanensis Pontifex Ambrosius Voluptatem producat hunc in modum faciendam: Ille apud me primus, qui omnium perditissimus; ille meus est, qui suus non est; ille mihi gravior qui sibi nequior. Calix aureus Babylonis in manu meâ, inebrians omnem terram; ex poculo meo biberunt omnes gentes. Hipponensis Præsul Augustinus quàm verè: O voluptates, inquit, quàm faciles aditus habetis, dum suadetis! & quàm difficiles exitus habebitis, cum perimetis: Dum suadetis, inungitis; sed postquam suaseritis, usque ad mortem animæ pungitis. Habemus ergo jam illustria duo præmia libidinis: Corpus effatum, & depletum, exhaustumque marcupium.

CAPUT XI.

Incontinentiæ affectus alteri: ANIMAM
NECAT, INGENIUM
IMPEDIT.

NEC sola hæc, nec summa mala sunt impuræ Veneris. Parum illi est vires & valetudinem corpori, crumenæ numos subtrahere: Nobiliore prædâ, & verò spoliis opimioribus triumphat. Animam impuri pessundat, & necat. Hoc illi quidem cum ceteris vitiis commune

CAPUT XII.

Incontinentiæ effectus tertii: FAMAM IN-
QUINAT, VIRTUTES OM-
NES EXTIRPAT.

AD gemini versiculi finem, & unâ sermonis ante-
meridiani, tendimus. Incontinentia in famam &
Virtutes grassatur; illam inquinat, has extirpat. Hiero-
nymus voces hujusmodi usurpavit: O luxuria, ô ignis infer-
nalis, cujus materia gula, cujus flamma superbia, cujus
scintillæ prava colloquia, cujus fumus infamia, cujus ci-
nis immunditia, cujus finis gehenna! De jacturâ famæ
non est quod longè differam; res ipsa loquitur nullum
certè vitium est, quod plus erubescere nos cogat quàm
hoc, de quo sermo est. Merito plurimum pudoris ha-
bet & ignominia, quod plurimum habet infamia &
turpitudinis. Nec aegrè credam, plurimos hominum,
tum demum perfidè mutos esse incipere, cum hoc ge-
nus flagitii in confessione prodendum est. Nec crebrius
violari Pœnitentiæ sacramentum, quàm ab silentio
commisissæ obscœnitatis. O tetrum flagitium! quod non
tantum letalem plagam imponit, ut alia, sed & mede-
lam excludit, & hoc unum agit, ut quem semel nexuit,
nunquam manu mittat. Nec illi satis lævisse, pecuniam
abstulisse, ingenium fregisse, memoriam hebetasse, ju-
gulasse animam, nisi demum & famam rapiat, probi-
que nominis thesaurum intervertat crudeli prædatione.
Neque hoc mirum in hoste omnigenarum Virtutum, &
amici Vitiiorum omnium. *Ades.* Enimverò, Parthe-
ni, hoc ultimum nondum ex toto persuasisti: habent
Virtutes suum quæque hostem, habent, & Virtus suum
quodlibet adversarium. *PARTH.* At ego te, mi *Ades*-
time, hic quidem inoffenso pede ire velim, nec quid-
quam subistere, aut adhibere. Non retracto, dixi,
C idque levi operâ planum facio. Libido sic immutat ho-
minem, ut nec homo quidem maneat, verè jam pecus,
post exitum turpiter hominem. Da mihi juvenem,
ejusmodi spurcitiarum amantem, & vide quid in illo
solidæ virtutis reperias? exulant virtutes, ubi libido vi-
ctrix imperat. Canit olim Venusinus vates, de juvene
sui juris facto.

Cereus in vitium flecti, monitoribus asper.

Verissimum id est de homine obscœnarum sordium,
non puro: Cereus is est, non in unum aliquid, sed in
omne prorius vitium. Principio quidem, non negabis,
credo, si superbiæ eos studere dicam qui lascivis oculis
probari se cupiunt; qui compulsi, qui munduli, & niti-
duli è meris pigmentis & nitelis formam sibi adstruunt,
& hoc maxime agunt ut placeant. At avari forsân hi ta-
les non esse videbuntur: non sint etiam: at erunt cer-
tè prodigi, quod æquè vitiosum est & turpe. Imò quod
monstruosissimum merito dicam, frequenter isti, & avari
D sunt simul, & effusi. Ab his pecunias avarissimè com-
pilant, ut habeant quod in istos per prodigiam effun-
dant. Parentibus rapiunt, meretricibus donant. In-
vidiâ plenum esse amorem Venerem nemo nescit. Ve-
teres tibi tragœdias recantari vis? Troiæ labores & ex-
cidium, sed & plurimum civitatum, imò & regnorum
eversiones id satis loquuntur. De gulâ, non est quod
multis astruam: in aperto est, monstrum esse libidinem
sine gulâ. Sed neque familiares amicos reperies
quàm desidiam & luxuriam, otium & Venerem. Con-
signo cum Tullio, qui in Catone Majore, Archyta Ta-
rentini verba sic refert: Nullam capitaliorem pestem,
quàm corporis voluptatem hominibus à naturâ datam.
Nec multò post subjungit: In voluptatis regno Virtus
consistere non potest: quocirca nihil tam detestabile,
tàmque pestiferum quàm voluptas, liquidem cum ma-
jor est & longior, omne animi lumen extinguit. At verò
Salomoni

mune est, animum *Aeterna* mortis reum statuere. Sed A
hoc & facilius & celerius facit, quàm ferè ullum vitio-
rum. Hic enim, vel unâ atque unicâ cogitatuiculâ im-
purâ, eaque solâ, quam nostrates Theologi, delectatio-
nem morosam nominant, æternis flammis obnoxii red-
dimur. Absit facinus, absit patrandi facinoris voluntas,
æternæ tamen morti ille se objicit, qui vel solum impu-
riorem cogitatum, in oblectationem sciens volens ad-
mittit. Hoc Augustino credes, apertissimè id pronun-
tiant: *Torus homo, ait, damnabitur, nisi hac quæ sine volun-
tate operandi, sed tamen cum voluntate animum talibus oble-
tandi, solus cogitationis sentiuntur esse peccata, per mediato-
riâ gratiam remittantur.*

Rectè castissimus Bernardus, cum flagitiosas per
puellam infidias sibi strui adverteret, *latrones, latrones,*
exclamavit. Sanè latro est omnis Veneræ libido; latro-
num ritu amplexatur ut perimat; osculum mentitur
cum Joabo, ut sicam infigat in Amasiam quem salutat.
Et Seneca monitum est: *Voluptates præcipue exurba, &
invisissimas habe latronum more; in hoc nos amplexantur ut
strangulent.* Ah! quanti perierunt ab hac unâ peste. Et
quod lacrimis dignum, etiam fortissimi, etiam sapien-
tissimi, & quod mireris, vel etiam sanctissimi, Samso-
nes, Salomones, Davides, hoc uno telo corruerunt. Et
nos qui stamus qui nec Samfone fortiores, nec Salo-
mone sapientiores, nec sanctiores Davide sumus, præ-
sertim cum pericula nostrâ sic amemus, ut in ea proni
magnòque nisu ruamus, & plerumque toti procumbamus
in voluptatem?

Memini ego & horreo, quoties id memini à Præce-
ptore meo me audire, si centeni juvenes inferiorum
flammis addicantur, & centenis istis nonaginta novem,
ob hoc, de quo loquimur, vitium Carnis damnari; cen-
tesimum demum ob aliam aliquam graviorem noxam.
Ades. Conjectura hæc mihi non incredibilis est. *PARTHEN.*
Nec mihi certè. Immobiles stat sententia in im-
puros jam lata: *Hoc enim scitote intelligentes, quod omnis
fornicator, aut immundus, aut avarus, quod est idolorum ser-
vitus, non habet hereditatem in regno Christi & Dei.*

S. I.

Memoriâ quoque & ingenium ab hac sædissimâ
luc afflari & corrumpi, nimis quàm certum est,
& verissimè Philosophorum Deus Aristoteles, *Venerem*
amentia præfata ait. Scholas obsecro & gymnasia lu-
stremus: hic tu mihi adolescentem aut juvenem, qui
unâ & Veneri liter & Apollini, qui sit ingeniosus simul
acerditus, & tamen parum castus. Monstrum hoc mi-
hi foret, albo simillimum corvo. Non sine mysterio
Muse Virgines finguntur à poetis: malè simul habitant
libido & eruditio. De talibus verissimè Comicus:

*Neque jus, neque bonum aut æquum sunt,
Melius, pejus, proffit, obfit, nihil vident
Nisi quod libido suggerit.*

Et Claudianus meus, poetarum ocellus, assentitur:

*Luxuries prædulce malum, quæ dedita semper
Corporis arbitriis, hebetat caligine sensus.*

Et verò si lubet, bibliothecas obeamus, & gnave in-
dagemus, an plus librorum scripserint calibes & casti,
an verò vinculis uxoris arcenti. Et quâ possit, fac velle,
Veneris facibus vel leviter adustus, eâ tranquillitate
animi & serenitate, quâ opus est, tractare libros? quid
fani sensus, aut eruditæ cogitationis, è tali cloacâ (da
veniam verbo) effodias? in impuro & sordente vase
malè servaveris opobalsamum. Et divinæ paginæ ora-
culum est: *In malevolam animam non introibit sapientia,
nec habitabit in corpore subdito peccatis.* In fonte cenoso ac
turbido, nil liquido satis ac perspicuè cerni potest.

Lib. 12. de
Tren. cap. 12.

2. Paul. 2. 4.

Immo. He-
aut. 23. 4.
Jua. 1.

Cap. 12. 1.
cap. 4.

Coleridge
animæ
cur. 1810.

Salomoni magis credes quam Ciceroni, aut Deo de Salomone. Hunc ubi libido triumphavit, vitorum omnium mater idololatria cupissimè sub jugum misit. Quid virtutis remansit in Herode, postquam victas manus dedit Herodiadis perulantia, cujus incestum non lacrymis, sed cruoris rivulis deploravit infontissimi Baptistæ præcibus caput? O luxuriam! ô charybdin quæ omnes animæ vires, inò & corporis, quin & omnem virtutem gulosè absorbet abiguntque! *Ædes i. m. v. s.* Persuades, Partheni, & me in tuam sententiam trahis vel invitum.

§. I.

PARTHENIUS. *Ædesime*, suboleo quid velis. Epilogum expectas, & ut loqui desinam. Dentes credo, tibi pruriunt in cibum. Nec mirum: sextâ jam lineâ tangitur umbra, meridiem esse & mihi stomachi mei horologium dicit. Sed quæso te, patere, uterque suam prius & memoriam & patientiam exerceat, quam mensam accumbat. Revocemus in cumulum & synoplin quidquid horis antemeridianis super NICETÆ nostri victoriâ prolixè oblupefendâ disseruimus. Et nisi me fallit memoria, ordinem hunc servavimus.

Dictorum
compen-
dium.

Sermonis caput NICETAS fuit, verè victor, verè major elogiis nostris quibuscunque. Quidquid illecebrarum, quidquid artis aut fraudis, quidquid machinarum Incontinentia seu Libido habet, in NICETAM expedit. Omnia tentavit fecissimus Cupido, omnia superavit castissimus NICETAS, dolos, artes, fucos, fraudes, vim omnem expunxit; technas, illecebras, machinas elusit universas. Novo ausu & robore planè admirando suum debellavit hostem. Hanc ei victoriâ dum mirabundi gratularemur, sermo nos suaviter ad Incontinentiæ armamentarium deduxit. Hic duplicis generis arma reperimus, *Invitamenta* & *Effectus* Incontinentiæ: illis oppugnat, isti jugulat. Ita primum laeessentis Incontinentiæ telum est OTIVM, horribilis carapulta contra omne genus bonarum actionum. Alterum Incontinentiæ telum oleo litum, ut sit penetrabilis, GYLA est. De hac notum illud Ambrosii: *Sarventis Castitatem prodigit*. Et sanè plures occidit Gula quàm gladius, fuitque ea semper placitorum malorum fomes. Tertium & Quartum Incontinentiæ telum, LIBRI, & PICTURÆ lascivæ. Rarissimum est his tangi, & invulheratum vivere. Quintum, OCVLORVM LIBERTAS. Abundè, reor, demonstravimus, quantum veneni per oculos attrahamus in animum. Beatus ille, qui oculorum suorum dominus, seduci se ab illis non sinit. Sextum Incontinentiæ volatile illicium SERMO IMPUDICVS. Multiplex hic malum, & audientium & loquentium. Septimum trabale telum Incontinentiæ SOCIETAS PRAVA. Contra piceatam hanc tragem, nemo nimium munitus erit aut cautus. Alienis exemplis, & societate plurimi perirent qui perire se nesciunt.

§. II.

ATque his armis oppugnavit NICETAM Libido. Initium pugnae, ab illo hortensio. Orio cœpit, cum fortissimus juvenis, ad mollissimum lectulum deduceretur, tanquam illic suavissimè meridiaturus, ubi hortus variam voluptatem velut offertam epulis mensam jam explicasset: Postquam ergo resupinus in toro juvenis blandè alligatus est, petulantissimæ mulieris compta facies, libris & picturis ad nocendum longè pestilentior, castissimis illius oculis sese impudenter ingessit. Hic, audire aut aspicere; hic tangi aut tangere, extremi res erat periculi. Ad fallendos oculos forma, ad inducendum animum verba incitabant compositissima. Et quid societate hæc poterat esse periculosius, quàm solum à solâ sic deprehendi? Vicit tamen, vicit

A NICETAS universa hæc incontinentiæ invitamenta. In lectulo delicatissimo, est victus, minime tamen oriosus, voluptatem paratissimam penitus exolus, ad pictam supra omnes imagines feminam neutiquam curiosus. Ad omnes oculorum illecebras cæcus, ad melitos verborum globulos surdus, Veneræ hujus societatis fortissimus adversarius, invictus, inexpugnabilis. Quia ergo Incontinentiæ tela, quibus expugnare solet, incassum ceciderunt, arma etiam, quibus solet jugulare, frustra fuerunt. Recordari sine, *Ædesime*; quos Incontinentiæ statuerimus *Effectus*? & hi arma sunt illius, quibus, quos expugnat, necat. Primus ergo Incontinentiæ *Effectus*, corpus viribus, Alter, crumenam numis exhaurire; Tertius, animum occidere: Quartus, ingenium hebetare: Quintus, famam inquinare: Sextus demum, virtutes omnes extirpare. Atque de his, est strictum & ordine nonnullum inverso, prout vericuli suggeriebant, jam egimus.

Nunc mensa & prandium nos vocat: *Ædesum*, meus hodie conviva eris, sed non asymbolus. Tres tibi quasiunculas ponam, quæ à proposito sermone, simul & à mensâ non abhorreant. Prima erit: cur Apicula volucres innubæ, & virgines avicula, Cereis famulæ vocentur; quos illa flores non tangant, quos homines non pungant, quo flore maximè gaudeant; quo etiam spectat quid mel virgineum, quid charta virgo, quæ virginea sit membrana? *Ædes*. Num hæc una est questio? **PARTH.** Una, sed conglobata. Altera: quæ herba & oculos acuat, & Castitatem; & quæ avium tam vivæ quàm mortuæ, seu, tam naturâ suâ quàm esu nostro, sint castissimæ, & quid apud homines religiosos lactuca & hordeum, quotidiana panis fercula sibi velint? *Ædes*. Ut video, mille me questionibus petes. **PARTHEN.** Ne disside: reperiemus responsa. Postrema, quæ, rerum delicatissimæ, quæ irreparabiles in utroque ordine numerabis jam præcisco Virginitatem. Eamus; nisi tu Chamæleon sis, & ætæ vivas. De ceteris, jam pransi colloquemur.

LIBER SECVNDVS.

CAPVT PRIMVM.

Geminus NICETÆ Benedictus, Illustrissimo
titidem facinore.

PARTHENIUS. In Sanctuariis Mithridatis maximi Regis devicti (Plinius memorat). Cn. Papeus Lib. 33. ad inveniit in peculiari commentario, ipsius manu compositionem antidoti, è duabus nucibus fectis, sicibus totidem, & rutæ foliis viginti, simul tritis, addito salis grano: & qui hoc jejuniis sumat, nullum ei venenum illo die nociturum. Satis veneni congestimus ante meridiem. Vis, *Ædesime*, huic suum etiam antidotum queramus? *Ædes*. frustra hoc rogas? epulis tuis satur sum, nondum tuis verbis. Pertexe telam, mi Partheni, quam ortus es. Venena nosse, te auctore didici: discam etiam nosse obliuientia venenis pharmaca. Tu mihi Mithridates sis. Matros, Ophiogenes, Pysillos terrori serpentibus fuisse, narrat idem Plinius, & tactu ipso succive medico levasse. Anguis est Incontinentia, fecundissima veneno, & quos non icit Partheni? è Pysillorum familia te virum præsta, & icit aut icientis tactu medico succurre. **PARTH.** blandè cogis.

Ergo progrediamur sermone cæpto, & jam alterum à NICETÆ exordium ducamus, cui nemo non acclamet. Vicit

Vicit NICETAS; exulter, triumphet NICETAS. A

Quod Seneca de suo Mutio, ego verius affirmarim de NICETÂ nostro: Confecit bellum inermis ac mancus, & lingua truncâ totum Veneris exercitum profligavit. Vicit. *ÆDES*. Vicit excellentissimè; transcendit pænè omnem laudum nostrarum apicem: inimitabilis est. Et quis talem pugnam exspectat, ut talem coronam referat? nil periculosius, quàm sic pugnasse; nil tamen etiam gloriosius, quàm sic vicisse. Parem, puto, NICETAS in hoc neminem habet; facinus illius est incomparabile.

PARTH. Sed habeat parem, conferri cum illo possint alii, hoc ipsum illius laudi accedit, quòd sic pugnavit, ut & alios ad similem pugnam animaret, & pugnare docuerit exemplo. Benedictus, magnus ille sanctissimæ familie Patriarcha, post NICETAM felicissimè pugnavit. Hostem ex adverso stantem, & quem oculis designaret, non habuit; seipsum vicit; Cupidinem triumphavit, quem non vidit. Vis narem & hoc prælium? *ÆDES*. Et nisi sponte animi faceres, conarer cogere. Tu perge modò; quò diutius hæc audio, hoc avidius. *PARTH.* Neque Benedictus sine sanguine pugnavit, in hoc panè superior NICETÂ, quòd non os solum, sed omne corpus crementari, magnanimo volutatu per spinas. Et quæso liceat per te, *Ædesime*, pugnam hanc Benedicti, penicillo paulò morosiore depingere.

§. I.

*S*ed antequam gradum promoveam, nonnemi satisfaciendum censco. Quid? (dicat aliquis) viro sceleris tam puro, vitæ tam integro, aries tam impurus insulter? Benedictum etiam spurcus Cupido lacerat? repugnat hoc tam sublimi sanctimonie. Imò propugnat hoc tam sublimem sanctimoniam, quæ nunquam fuisset tanta, nisi sic fuisset tentata. Ne mireris, ð bone; & si nescis, vel à prisco scriptore hoc discere. *Hos itaque Deus*, inquit Seneca, quos probat, quos amat, indurat, recognoscit, exciret: bonum virum in deliciis non habet: experitur, sibi illum preparat. Quid miraris, bonos viros, ut confirmantur, concitari non est arbor solida, nisi in quam frequens ventus incurrit: ipsa enim vexatione constringitur, & radices certius figit. Et cuius virtus sine adversario non marcescit, lacerata verò multum sibi adjicit; erigitur cum tangitur, & impellitur: omnia adversa exercitationes putat.

Talis Benedictus, qui molliter habendus non fuit, quandoquidem in tantum belli ducem eligendus. Deinde, bella hæc & rebellionem carnis, vetare qui possumus; non magis quàm Pandari sagittam Menelaus arce, quam ille furtim & à sociis tectus immisit. Et quamdiu duæ illæ partes, animus & corpus, junctæ concordia quadam discordis; quamdiu divina aura, moles illa cibo tantum (ut Possidonius) recipiendo habilis adtexitur, tamdiu inter eas malè convenit, utique cum de imperio agatur, aut servitute. Regulum utraque pars exambit. Et magis illa quæ non debet. Terra attollere se supra ignem suum conatur, & cœnum hoc supra cælum. Hinc in homine dissidia, turbæ, & velut assidua quedam velitantium inter se partium pugna; cui Duces & Imperatores, Ratio & Opinio. Illa pro animo, & in animo: hæc pro corpore, & in eo pugnat. Sensit hanc pugnam & Benedictus, quia homo, quia mortalis, quia unus ex nobis. Sed sensit, non consensit: deprehendit intestini belli motus, sed nec è statu suo excessit, nec trepidus se vinci permisit. Stetit, pedem contulit, manus conseruit, & contra seipsum vires suas expertus est, quæ nunquam certam dare fiduciam sui possunt, nisi plurimæ difficultates hinc & illinc iruerint. Sic verus animus & in hostis sui arbitrium non venturus, probatur: hæc ejus obrussa est. Videte ergo mihi quomodo Benedictus contra Benedictum, hoc est, seipsum pugnet: prælusionem attendite.

Tom. I.

§. II.

*A*dest avicula, sed nigella, & quales in Plutonis caveâ sunt. Adest ex Orco submissa, tanquam una ex velitibus, & quæ praelio exortum daret, docta prius à nigro illo magistro, qui ipsi Stygium *Avæ* expedit. Exequitur ergo quæ iussa, & vices suas bellè fungitur. Vultum viri sancti circumvolat, alis decorè remigat; & nescio quid blandum susurrat. Blandiri eam diceret, quæ insidias struebat, jugulum & salurem petebat. Pergit illa & circa Benedicti caput, assiduo volatu auram circumat. Corvum crederes qui esurienti Thesbytæ Ceterem deportarat. Nec sese ingerere cessat vel invito, adèd ut manu capi posset; sed cruce, quam manus benè cauta efformarat, cedere cogitur, & in infernas caveas, unde subvolat, remeare. Pugnam finitam creditis? nondum cœpit. Anteludium hoc fuit & initium pugna: luforis tantum telis ater ille cornicen pulsus, & nondum vulnus, neque vera congressio: purè solum à ferro hasta, ut olim, & obtusi gladii in auras jactati. Jam primum decretorios stylos & pugnatorios mucrones cerneris, & à ludicris transitum ad vera & versa arma.

Vix avolvit illa Cocyti merula, cùm Acherontis Imperator classicum canere, omnem Veneris exercitum convocare, inflammare in prælium, instigare in Benedictum: illatam sæpius ab illo injuriam exaggerare, prædicare suorum vires, Benedicti extenuare, omnes dolis & fraudibus armare, tandem amandare, & victoriam polliceri. Ruit immunda phalanx ipsa Cypride duce, & facibus Avernali sulphure stipatis casti pectoris micina it expugnatum. Ah, Benedicte! in te vadit pedes ille Veneris, ni validus occurras, victus es, plures in te convolant Cupidines, quàm olim Arcefilaus circa marmoream Icenam effigiar. E pecti hoc natum putas, *Ædesime*, & unum aliquod è ceteris figmentis? Rem dixi, de modo quo dixi, non laboro, nec aliud faceri codices loquuntur, quàm sæpe plures cacodæmonas (quid ajo?) legiones totas in unicum hominem immisissas asserunt. Et certè in Benedictum non ab uno tantum impetus; acies totæ in illum videntur pugnasse. Adèd enim faces illas tartareas sensit, adèd pectus exæstuvit flammis non puris, ut vix amplius durare sibi visus, contra tam latè populans incendium. Et propè fuit ut loca illa deserta desertum irret, & in urbem rediret.

§. III.

*S*ed adest auxiliatrix manus, & qui voluit Benedictus impugnari, expugnari veruit. Adest Numen & animus facientem in prælium restituit. Mox ipse Divus recepto animo, & quasi aquà è languido refocillatus, semetipsum affatur, & Benedicte, inquit, cedis? & potior tibi fugacissimæ voluptatis umbra quàm cælum, quàm Deus? nec exitum spectas? quò ruis? hæc olim polliceris, nempe celsurum voluptati, quæ pænè antequam venit, aufugit. Tam vile tibi cæli præmium? tam jucunda inferorum incendia? ubi robur? ubi per tot annos sapientiæ meditata studia, ubi ille animus, qui possit dicere: si fractus illabatur orbis, non expavescam. Et quæso; pudorem longâ inedia, crebrâ infomniâ, multâ tolerantia adhuc servatum, momento perdes? Non ita. Et tu pecus (carnem suam compellat) hæc affectes contra rationem, contra leges, contra Deum? hæc in me cudas pericula? tu me hosti prodere, cælo extrudere, infero draconi glutendum objicere? mercedem ferres, ne dubita, te dignam. Mulceberis: & curabo ut hodie bene tibi sit. Dum hæc fatur, obliquos utrimque secus dimittit oculos, & arma circumspicit, quibus in rebellem carnem vindictet. Et en tibi, proximè circumspicientem densi spinarum nexus, & crudele senticentum, quod sine contractu sauciet vel tantum spectantes oculos. Et bene est, inquit Benedictus, etiam de le-

F f

ctulo

Adversus
probat
victorem.

Etulo tibi provisum, mea Caro; blanditer per illum A
volutaberis: quin ergo te, dignam hoc toro, molliuscu-
le illic repono?

Et nudum
spinis in-
volvitur.

Primi quidem in omnibus præliis vincuntur oculi:
& sepe prius fugæ quam pugnae locus quaeritur. At
Benedicti oculi etsi dumorum aspectu pavidi, non tam-
men fugiunt. Neque ullus cunctationi locus in eo con-
silio, quod non potest laudari nisi peractum. Mox enim
Benedictus, post amarulentos in carnem jocos, piè
iratus & sanctè crudelis, vultum asseverat, virum se
gerit, & laciniis deestit, neque latus obdit, ut olim
pugiles, sed toto corpore ad veprium ictus expositus,
nullam partem spineto interdicit. Et videte quàm non
hæreat, quàm secum non multa putet, quàm sibi non
ignoscat: Melius est, inquit, corpus ardeat quàm ani-
mus; laceretur illud, quàm iste. Vix hæc fatus, inermem
corpus & nudum, hilari jactu in horridum dumetum
præcipitat, & sacros artus horrentibus undique paliuris
fortissimè induit. Currunt ex omni parte cruoris rivuli,
& virides spinarum gladios liberaliter purpurant.

§. IV.

H Vc jam oculos, & spectate mihi purpureum cor-
pus in mucronato hoc lectulo. Huc & aures,
non quæ lamenta & questus, sed quæ herois invictas
voces audiant & adorent. Jacet inter spinarum scor-
piones; non lacrymat, non ejulat; nec ingemit quidem.
Sed ipse sui tortor & spectator, quod olim gladiato-
ribus Romani: *Repete ictum, repetere*; hoc ipse sibi accla-
mat, & suæ voci obsecundans, transfixa membra magis
versat, & quasi extricando se laboret, altius intri-
cat, sentetque toto & profundo corpore admittit, &
nova vulnera infligit, live ampliat antiqua. Nec satis.
Corpus quod vepres, etiam verba lancinant: Jam, mi
care aqualicula, inquit heros, jam volutari licet & sa-
tari. Explica tenellos artus, amplexare hos flores, &
petulantia tuæ hic indulge, quantum satis. Tandem
uti solebant Quirites victo gladiatore, exclamat, *Hoc
habet.*

Ah, Benedicte! (sed quid triumphis ingemisco?) ô
magne athleta! jam tibi licet vocem illam emittere:
Vici; & quidem victores gentium, ardores pravis. Et tu
ille sapiens es, qui licet uratur, crucietur, in Phalaridis
tauro sit, dicat tamen: *Quàm suave est hoc: quàm hoc non
curo: beatus sum.* Hæ voces in ipsa officina voluptatis
audita; cur ergo incredibiles sunt apud eos qui virtutem
colunt? Quàm bene Seneca: *Licet corpus, plenum bonâ
conscientiâ, frillet; placebit illi ignis, per quem bona fides
collebitur.* Verè

Latius est, quoties magno sibi constat HONESTVM.

Et Christianus Doctor hæc consignans Ambrosius:
*Non frangitur, inquit, sapiens doloribus corporis: sed
etiam in aruminis beatus manet.* Etiam & tu Benedicte:
imò beatus non mansisses, nisi quàm sibi corpus beati-
tudinem fingit, abjecisses. Vicisti peccatum, quia trans-
tulisti incendium. O rubi, nulli minùs quàm Benedi-
cto erubescendi! vos Veneri pudorem incussistis & ru-
borem: illa in rubis victa, quæ rubos venerat satura.
Flammæ ex Idâ tulit in Castinatem, sed flammis pulsa
est; æstuat in voluptates Benedicti animus, sed hic
æstus urticarum incendio repressus. Sentibus impunè
licuit venas rimari, ne merla visceribus libido, penitus
medullas sorberet.

§. V.

F ingit Theocritus impurum Cupidinem ab apiculâ
punctum, flentem ad Cytheren rediisse, & voces il-
las: Perii, mater, occidi; sæpius iterasse. Quàm verius
ego; Cupidines omnes quotquot Benedicto insulta-
runt, à suo victore discessisse, nec sine amaro ploratu.
Et hoc illud è carduis vallum est, in quo vir sanctus ho-

stem suum, seipsum exarmavit; sanguinem suum senti-
ceto gustandum propinavit, triumphavit Venerem,
turpemque ignem frigare jussit. Sic miles iste vulnerato
corpore animum reddidit invulnerabilem; incendium
non quidem evitavit, sed mutavit; mentem servavit,
cùm calcavit carnem. Quod si huic pepercisset, tyran-
nus fuisset in illam. Vulneribus ergo vulnera perfana-
vit, & flammis restinxit flammæ. Iracundis tribulorum
manibus corpus objecit lacerandum, ut ab uredine in-
tegrum servaret animum. Quod si noluisse esse saucio
corpore, fuisset animo; & hunc non effecisset sanum,
nisi prius insanum illud. Mirum & novum sanandi ge-
nus, sanitatem amittere; & ô novum artificium lucran-
di, jacturam facere! quamvis hic nec jactura quidem,
nisi luti sanguine mixti, Corporis. Et sit damnum, cor-
pus hoc, quod, Solone teste, cùm oritur, putredo; cùm
vivit, bellua; cùm moritur, vermium efca est: inquam,
damnum, hanc belluam, an efcam belluarum, ledere:
quantulum hoc est, & quàm nihil præ victoriâ quæ ex
hoc nascitur? Bis vincit, qui se vincit: neque pulchrior,
addo, neque opulentior est victoriâ, quàm de seipso.
Innumerabiles sunt qui urbes, qui populos habuere in
potestate, paucissimi qui se. Neque mihi jactes ustula-
tam dexteram tuam Scævola. Facesse: talis actor non
fuisses, nisi tales spectatores habuisses. Benedictus, Ni-
cetas, sexcenti alii, teste celo, spectatore Deo, & solo
non aspirant gloriam, sed profligant: tantò illa di-
gniores, quantò minus esse voluerunt. Ite Mutii, ite Lu-
cretia, vos violentas vobis manus attulistis jam violata:
nostri hi athletæ ne violarentur. Non dispuo, quo jure
sibi vitam eripiat, qui non dedit. Benedictus, Nicetas,
alii, servarunt vitam, vel rectius, vivam mortem mem-
bris intulerunt, ut animi mortem effugerent, tantò da-
riores cunctis aliis, quantò fortiores. Secum luctati
sunt; spinas & supplicium sibi attemperarunt; pigrum
illis visum sudore acquirere, quod possent sanguine.
Verè petierunt

pulchram per vulnera mortem:

mortem ajo, non corporis, sed Cupidinis impuri; mor-
tem omnium vitiorum. Viam ad cælum non volupta-
riam, non stratum rosas, non quæ plano pede aditur, sed
dumis asperam ostenderunt: nec ostenderunt solum,
sed iverunt illam, pervenerunt per illam, quò plerique
cupiunt pervenire, non ire. Sinitur nimirum per blan-
dimenta corpus valescere, languescere animus. Vege-
tandus est hic, frangendum illud. Atque uti pugio vetu-
state obtusus asperatur saxo, & mucro ardescere jube-
tur: sic corpus sæpe quò non vult, stimulis adigendum.
Turpe certè est comitatu, ut rectè Tacitus, *virtutem
principis non adquare.* Factum Benedicti aut Nicetæ
admiramur: & imitari possumus. Neque ulli, Jobo sic
proclamante, missio prius indulgeret ex hac militiâ,
quàm è vitâ. Inquietus puer est, imò ipsa iniquis cæcus
ille Deus, quietos tamen & cæcos ferit, aut feriendo
cæcos facit. Impia sagitta Benedictum teigit, non pro-
stravit. Infamem sibi repulsam tulit, telumque retulit
retulsum, imò fractum, & pro victoriâ lacrymas habuit
& pudorem, qui illum extorquere voluit. At nimum
durum est, inquis, rubos insilire, membra spinis amicare,
excire sanguinem. Vis leviora? *Aude hunc hostem serio
fugere, & vicisti.*

CAPVT II.

*Pugna NICETÆ & Victoria Epici
descripta.*

A DESIMVS. Illustrissima prorsus fuit, & hæc
Benedicti de seipso victoriâ. Sed nescio quid
majoris admirationis habeat, si vincat undequaque vin-
ctus, quemadmodum vicisti NICETAS. Benedictus cùm
pugnare

pugnare cepit pugnam illam, liber fuit & solutus, nec in eo tam bulliens juvenatæ sanguis, neque ulla tunc ei femina blandientes manus inject, sed nec ulla suis oculos illius ussit, nulla tunc impudica Siren illius aures vulneravit; omnis hostis arietavit in animum. At contra NICETÆ & oculi, & aures, & manus, & nares, & quidquid in NICETÆ vixit, penè prius expugnatum fuit lenocinio Voluptatis, quam NICETÆ arma circumspiceret. Vincit, ligatus (obstupescit!) ab hoste oppressus undique, vincendi spe præcisâ, vicit tamen, &, ausim dicere, plura potuit quam posset. De milite Lusitano qui dentem pro plumbeâ glande in hostem bombardâ excussit, legi: qui linguam dentibus præfectam in hostem blandissimum experit, nec legere me memini, nec audire. Et quis unquam suo sanguine pro armis usus? mirabile certamen, in quo hostem confuisse vixisse fuit: mirabilis catapulta quæ ore potuit abscondi: mirabilis Castitatis triumphus, quem cruentum lingue frustulum obtinuit. P A R T H. Mira procius, terra hic pleraque omnia, & nescio an in omni Romanâ, Græcâ, Barbarâ, Christianâ historiâ, quidquam huic par inveniat. Et hoc mihi etiam puero stimulos addidit, hanc NICETÆ pugnam metro & numeris includere. Placet audire: aut potius tu lege, audiam ego. Carmen generosi & sani coloris ne expectes, à discipulo scriptum scias, non à magistro: Lege.

Ergone tanta animos subigit vesania nostros
Castra movere foras, alioque intrare fines?
Arma domi bellumque pati, atque in manibus hostem?
Hinc movere Idalias in nos Cytherea phalanges,
Inde Cupidinis irrumpunt agmina peltis.
Ergo age quisquis adhuc desudas integer alma
Virgo pudicitia, Castumque tueris honorem:
Sub mea signa veni; certam victoria laurum,
Certa trophæa dabit: solam ne desine pugnam,
Inq, hostes ferus esto tuos: ego bella docebo
NICETÆ, vires Deus ingeret, arma voluntas.
Hic matutino surgebat nobilis ævo
Hosceus, atque alias suavem spirabat odorem
Ante rosas: nam Christe tuis nova plantula in hortis
Eviruit, gratam redolens & virgine nardum
Pectore, cum toto diffusus in ore niteret
Integritatis bonos, & pulchro in corpore virtus,
Divaque Parthenus regnaret gratia libris.
Quid memorem verno conclusum flore virilem,
Calistémque animum: ipse suis excelsior annis
Ibat, & ingenio præsignis, & indole clarus,
Nec pietate minor; felix cum fortè procaces
Non premerent oculis jam nunc afflata maligne
Vritur adversa rosa fragrantissima ventis.
Quippe ambire omnes, omnes ardere decorem,
Admirari oculos, castissimæque ora tueri;
Denique pejus amare, placet puer omnibus, uni
Displicet ipse sibi, vultque insontissimus uni
Pesse placere Deo, rosa & esse, & nulla videri.
Mox ciet infernas tanta hac constantia turmas
Cocyti vulgus formidatamque Megaram:
Sicine felicem patimur florere juventam
Quam comitatur amor, quam fama & gloria vestit?
Nicetæ mecum non posse occumbere telis?
Capimus imbellem, si dulce ligamen amoris
Vertimus in laqueos; annis, & viribus infans,
Ingenio puer est, Stygiis aptissima technis
Materia, & nostra seges haud incommoda prædes:
Ipsa ego flammabo Veneres, ego Cypridis arcus
Ipsa venenabo, nec bellum imbellem movebo.
Dixit: & effreni tumefacta libidine terras
Invehitur, blandumque serit Dea seva venenum;
Hinc clandestinas ductura in pralia turbas,
Hinc Paphios raptura greges. Postquam agmina certo
Effudere loco Cyprias, densò imbre, sagittas:

Tom. I.

A Heu mihi! qua pugna fœvis? uno impete lena
Lenonèsque ruunt castum expugnare pudorem.
Ipse etiam Decius certat, rabidissq, rebellem
Aggreditur furis, & scortum in virgine querens
NICETAM insequitur, NICETAM moribus angit.
Qualis odorifera spartana è gente Melampus
(Signa fames angusta vocat, dominumque ferina
Delicium invitat) densis erraticis antris
Militat in prædam, stricteque minatur hiatu:
Sic Decius ricta NICETAM attentat avaro
Exanimare; vrb, laudes, & laudibus iras
Suggerit; hinc blandis juveni sermonibus instat,
Inde metu, tumidæque lovis, seu fulmine, mirâ.
Lam tua virginea tam rara encomia miles
Deplorata videntur, & intermorta fama.
Protinus in plumam, lecto religatur eburno,
Sardanapale tuam, vinciturque inter odoras
Membra supina rosas, & serica texta tapetes:
Vincula virgineas neclunt bombycina palmas.
Ferrea sint, clamat, vel sint adamantina: porro
Mollis olorum sulcitur cultitra plumis.
Eheu quam malum vitreus incumbere testis!
Hortus erat variis vestitus honoribus, olim
Ante Semiramios fortunatissimus hortos;
Sive locum, seu dona loci tueris, ameno
Pervius aspectu, roseis huc gratia gemmis
Nimpharumque chorus, Veneratque exercitus unam
Devenere domum, vivis argentea pratis
Sidera resplendent, & mollis amaracus albis
Crimetur violis, rubras nova lilia lambunt
Intermixta rosas, suavisq, fruuntur amomo.
Hic passim pingues Panchæa nutrit odores,
Totaque mellis suis interviret Hybla rosatis;
Purpureas Narcissus opes, Hyacinthus eburnas
Certatim ostendunt, & grato errore duellant.
Haud procul arboreis illud blandula scens,
C Et pariter dulces obfibilat aura susurros.
Passim hedera serpunt, gravidæ, in collibus uræ
Maturantur, & arboribus circum intexuntur:
Celsior erectam contrâ deceret olivam
Cedrus, odoriferam diffundit amygdalus umbram;
Garrula quas inter ludentibus undula lymphis
Ambulat, & querulos collidit rore lapillos
Ductus aque dulcis; nec soli sacra palato
Fistula, demissis stat pervius humor oculis.
Hic Zephyrig, Eurig, jocos, hic bella Favoni,
Æstatisq, domos, & veris regna videres.
Heu loca grata aliis, soli loca iniqua Pudori!
Quippe ubi NICETAS blandis cum fraude catenis
Ductus in hortenses prosternebat odores,
Continuè totis florum lascivia castis
Militat in juvenem, & male sano corpus amomo
Asslat odoriferi redolens fragrantia lecti.
In scelus aspirant auras, & stridula torris
D Flamina vorticibus, pictis errantia rivis.
Quid facies tanto miles fortissime bello?
Arma, aciemque vides in te conversas sed arma,
Heu nulla arma vides pro te! que machina blandas
Abrumpe pedicas: que vis bombycina franget
Vincula facta dolis: nullo manus obvia ferro est.
Fune ligata manus Samsonis robur haberet,
Rumperet irato fallacia fila lacerto:
Non habet, & propriis exuta eluditur armis.
Porro ubi mentiro juvenis diademate vinctus,
Et prope victus erat, petulanti femina vultu
Insuper adrept, stygia non degener hydra
Femina, lascivis importunissima verbis.
Monstrum horrendum, ingens, tor sanctæ spicula menti,
Quot mala verba jacit: nunquam sic flamma noceret
Missis oculis Basiliscæ tuis, quam mollia lena
(Heu scelus!) alloquia, oculum male fœta venenum

Ff 2

Parturit,

Parturit, & præsentem inspirat vipera mortem.

Quid facis infelix? quibus amolire malignam
Pestem armis? quæ arte feram certabis in hydram?

Nalli adeo extremo stetit intermortua bello

Quam tibi libertas; hem ludicra pascis inanes

Fabula Syrenes, & nulla relinquatur orbe

Virtutis species: oculos aperire, perire est,

Et laqueum reperire oculis: hos claudere, frustra;

Vtraque reclusa est auris; satis ampla veneno

Ianua femineo: nec ceram pauper Vlysses

Extremum medicamen habet; nec carcere vincta

Auribus auxilium spondent, & opercula palmae,

Nulla manus pugnis, nullis pes calcibus hostes

Proturbare valent; ipsi inter bysina sudant

Vincula, compedibus ceu luctantur ahenis.

Desperata tua juvenis castissime dixi

Serta pudicitia, tantisq; his molibus unum

Expugnari animum & Cypris succumbere telis.

Non ita Romano vecors homicida duello

Angitur inter aquas, geminis dum moribus urgent

Et canis & serpens, cristarq; addita gallo

Simia: majores (olim impenetrabilis) hostes

Sustinet integritas, nec spes super ulla saluti.

Quidquid agat (cane pressa fera est, indagine cincta)

Frustra agit, Ionio passim puer imminet arcu,

Atque Cupidincis admixta venena sagittis

Proximus intorquet: solam victoria plausum

Haecenus expectat, magnâque Venus fruitur spe.

Lamque suo jactat sese lasciva theatro,

Lethæosq; canit versus, & carmine dirum

Non ignara mali celebrat victrix Hymenaeum.

Atqui inconsultum mulier sine fronte triumphum,

Turpis Erynnis agit, nam qua vicisse superba

Crediderat, victa est, dubia prope sessus arenâ

Nobilis athletes calo tutore secundum

Repperit auxilium, reperit quâ victor iniquam

Arte triumpharet lascivo pectore lenam.

Namque ubi vicinis obseptus ubique periculis

Iam dare jamque manus, mox cogebatur inermes:

Quin, ait ipse sibi, prorumpis, & arma requiris

Lase pudor, dabit arma dolor, dabit arma voluntas.

At frustra in vinclis gladium quasiveris, unam

Fortè tibi teneris non fascinat improba filis

Linguam mollities: ergo hac pudor utere linguâ

Pro gladio quocunque potes, tibi major honesta est

Cura pudicitia, quam vanæ gloria lingua.

Dixit, & admostram generoso vulnere linguam

Demetit, inq; lupa turpem vomit oscula frontem,

Oscula sanguineo effrontem pingentia rivo:

Maeste animi juvenis, magnâq; amplissima fama

Materia, & sanctis nostrorum annalibus unus

Annumerande ducum, stygium qui viribus hostem,

Et Phlegethonteos tanto in certamine fumes

Invincto rupisti animos, qui talibus ausis

Partheniūque decus, libertatēque peremem

Servasti innocuam, doctus pro senore vitam

Virgineo posuisse tuam: tu spicula torto

Librasti nervo, saucisque fuere pharetra,

Lingua sagitta fuit, Paphiūq; diremptio belli,

Imò corona fuit, tanti fuit ansa triumphi.

ÆDES, O NICETÆ! O Victor gloriosissimè! qui om-

nibus retrò sæculis obstupescendus, in omnem posthu-

nam memoriam omni post ævo colendus & veneran-

das, omnium vocibus es decantandus.

Sed, aiunt tu hoc carmen discipuli: cras credam, hodie

non. In os, mi Partheni, te laudare non cogito, ne, pal-

pem. Somnisti felicitè in bicipiti Parnasso. P A R-

T H E N A V S. Mittamus hæc somnia, & ad rem redeam-

us. Nemo nostrum NICETAS erit, si sciamus solum,

in hoc Circo vicisse alios, nisi & artem calleamus, quâ

& ipsi vincamus. Disseruimus super Invitamentis & Esse-

A Gibus Incontinentiæ, restant Antidota. Tenes bellos illos
& rotundulos versiculos: sed non tales Nasoni aut Ma-

roni, sunt isti:

Lectio, Flagra, Preces, Confessio, Lympha, Labores,

Portarum excubias, Christi præsentia, Pœna.

Ne videamur, ut jam supra monebas, Arabicè loqui,

voces singulas exponamus. Hic omne Incontinentiæ

pharmacum, velut in nuce Ilias continetur: Ordiamur.

C A P V T III.

Primum INCONTINENTIÆ pharmacum, LECTIO SACRA.

P Arum erit, Ædesime, libros impuros amovisse, nisi
& meliores substituas: nec virtutis est, noxia non

legere, si profutura spernamus. Piorum libellorum le-

ctio, tam utilis, quam necessaria est. Cum oramus, cum Augusti-

B Deo loquimur; quando legimus, Deus loquitur nobiscum. Le. P. sal. 49.

ctio sacra pharmacopolium est, è quo suam cuique vi-

tio medicinam petamus. Conciones, statim dumtaxat, Lectio pi-

& non nisi festis diebus non erudiunt: à libris, taciturnis sit frequi-

his concinatoribus, quotidie doceri possumus, imò

debemus. Segetem non colliger, qui per plures hebdo-

mades, unam alteramve tantum spiculam infert horreo:

nec multum pietatis addiscit è libris, qui eos vix sapius

quam mensura lectione consuluerit. Quod si simplici

vice parcius, sapius tamen pii aliquid legendum est.

Ægrotis in hoc non absumimus fumus: ne bibant ille-

gius uno ductu, jubentur frequentius bibere. Ita nos

non multa simul ingeramus, sed multum. ÆDES. Hoc

non satis assequor. P A R T H E N S. Brevi explicatis id tra-

dam. Hoc jam ago, crebram, imò quotidianam lectio-

nem sacram esse utilissimam.

D. Bernardus, elegantis ingenii, & admiranda do-

ctrina antistes, multa illustra, quædam etiam pæne profu-

C divina scripsit: nullo aiunt magistro usum: solâ pre-

candi & lecturandi assiduitate, ad hoc eruditionis cul-

men ascendit. Ut legeret, intelligendi fecit cupiditas;

ut intelligeret, oratio impetravit; ut verò impetraret,

quid nisi vitæ sanctitas promeruit? Sic cupiat, sic oret,

sic & vivat, qui sic proficere desiderat. Soli ferè lectio-

ni sacra debemus duos illustres Patriarchas Domini-

cum & Ignatium, quorum ille sanctitatis suæ primor-

dium, Collationibus Patrum; iste Viris Sanctorum iure

adscribat. Utrumque non mutavit tantum pia lectio,

sed alios fecit homines.

Audierat Magnus ille Antonius, ex Evangelio legi:

Vade, vende quæ habes & da pauperibus, & habebis thesaurum Mat. 19.

in calo: & veni, sequere me. Hic ille cælesti oraculo sibi

hoc dictum interpretatus, mox rebus caducis æternum

Vale dixit, & Mundum res sibi suas habere iussit. Illud

ingenii miraculum Augustinus, Augustinus certè nun-

quam fuisset, nisi talis esse cepisset à Sacra lectione.

D Ipse de se testis: Sentiebam, inquit, me ab iis teneri (vitæ Lib. 7. Cap. 20.)

suæ sordes accusat) & jactabam voces miserabiles: quamdiu, fess. cap. 20.

quamdiu, cras, & cras? quare non modo, quare non hac hora

finis turpitudinis meæ? Dicebam hæc, & flebam amarissimâ

contritione cordis mei. Et ecce audio vocem de vicinâ domo cum

cantu dicentis: crebro repetentis quasi pueri, anpuella, nescio:

TOLLE, LEGE: TOLLE, LEGE.

Nec distulit; arripuit sacrum codicem, aperuit, legit-

que quod primum conjecti erant oculi: Non in cubilibus Ad Rom.

& impudicitis, non in contentione & emulatione: Sed indui-

mini Dominum nostrum Jesum Christum, & carnis curam na-

feceritis in desideris. Hic legentis pectori lux admiranda

sele infudit, & prior Augustinus esse desit, ubi novus

cæpit.

O quoties otiosis illis fabulatoribus occinendum hoc

ipsum: TOLLE, LEGE: TOLLE, LEGE. Libellum pium

arripe somniculose cessator; inspicie, lege aliquid, osten-

de sis

de his te oculos nondum perdidisti. Quid totos dies A
vanillimis colloquiis comburis.

§. I.

Commendat sacra pagina quæstorem Candaces
Æthiopum Reginar, ab industria sacra lectionis:
Et revertebatur sedens super currum suum, legensque Isaiam
Prophetam. Mirantur Chrysostomus & Hieronymus,
tam pium tamque sedulum legendi studium: En, ajunt,
homo barbarus, distentus curis, septus undequaque ne-
gotiis, cogitationibus innumeris involutus, legebat ta-
men, & quamvis non intelligeret quem legebat, nihilo-
minus tamen legebat, idque in viâ, in curru. Si talis in
ipso itinere, qualis in quiete domi fuisse credendus est?
Nec defuere Principes, Reges, Imperatores, qui hanc
ipfam viam præverint illustri exemplo. Nota est Theo-
dosi Imperatoris Junioris vigilanti lampas, quam
ad id artificiosa concinnavit manus, ut certis libramen-
tis monita motaque suum ipsa sibi pabulum sufficeret,
nec alienas vocaret manus, quæ oleum affunderent, sed
ad domini sui pervigiles lectiones non interruptâ servi-
ret flammulâ. Noluit, lectionis studiosissimus Princeps,
illi suorum famulorum somnum frangere, qui suum
sibi in multam sæpe noctem omnino adimebat. Al-
phonfus Aragoniæ Rex, non minus sacra lectionis avidus,
utrumque Testamentum, vetus novumque, quater
decies (repeto) quater decies, neque cursum aut obiter,
sed presslo vestigio, & unâ cum commentariis evoluit.
Quid nos, Ædesime, quid simile præstamus? in Regum
& Cæsarum manibus sacros codices spectamus, & nos
otiosi, tor bonas horas tam malè perdimus, quas uti-
lissimè lectioni piorum libellorum impenderemus.

Scriptis Magni Antonii res gestas Athanasius, ille
per Orbem, Christi causâ, exul & profugus. Legit
hoc scriptum & Augustinus, atque alto spiritu de eo
id pronuntiavit: *Quid est hoc quid audisti? surgunt indocti
& calum rapiunt: & nos cum doctrinis nostris sine corde,
ecce ubi voluntur in carne & sanguine: an quia præcesserunt
pudet sequi? Eiusdem Beati Antonii vita, duobus ex
Imperatoris Theodosii aulâ, sanctiorem vitam persuasit,
tam celeri quàm admirabili prorsus metamorphosi.
Mens iis erat horas pomeridianas deambulando fran-
gere. Atque dum hi duo aprici vagantur campis, æstui
declinando ad monasterium egenum defleunt. In-
grediuntur, pauperissimam suppellectilem otiose circum-
spiciunt. Hic alter fortè fortunâ beati Antonii vitam
languidâ manu prehendit, aperire, inspicere curiositas
suavit: etiam legere cepit fallendo tempore. Miratur
primò, subsistit aliquoties, meditatur nonnihil, dele-
ctari incipit, paulatim trahitur, sensim inflammatur,
eâ demum lectione sic incaluit aulicus hic lector, ut
defixis in socium oculis: quæso te, inquit, quid ambiunt
universi labores nostri? altius fastigium omnis spes
nostra non habet, quàm gratiam Cæsaris, & istud
quamdiu? per quot pericula itur ad periculum gran-
dus? Mundi mancipia sumus, & sæpe diaboli Marty-
res sumus, & ubi ætatem, valetudinem, vitam impen-
derimus vanissimo huic otio, quod inde nobis præ-
mium? Amicus Dei si fieri volo, nunc esse queo. Dixit,
iterumque legere cepit, arduum quid volens animo.
Tandem exclamat: Abrupti, servire Deo jam statui,
idque hæc ipsa horâ, hoc ipso loco aggrediar. Et ad
socium; libetne, inquit, domine, adjungi & imitari
saltem ne adversari velis: non muto. Cui alter: Comes
ero individui; usque sequar te. Ceperunt bene, san-
ctè perseverarunt, optimè finierunt. Sponsas habebant
ambo, quæ mutatione hac admirandâ & ipsæ mutatae,
devorâ Deo virginitate, in caelestes thalamos denupse-
runt. Hæc tantò credibilia, quantò testis locupletior
Augustinus.*

Tom. I.

§. II.

EN mi Ædesime, quid in mentem hominis possit
pia lectio. Verissimum est effatum Augustini: *Cum
legimus, Deus nobiscum loquitur.* Qui legendo nil pro-
ficat, ne dicat, secum Deum non loqui, sed Deum lo-
quentem à se non audiri. Qualis rerum lectio, talis le-
gentium profectus: non tam multa legenda sunt, quàm
utilia. Maronem & Ciceronem non ajo penitus abdi-
candos, sed Thomam à Kempis aliisque scriptores esse
miscendos, ne ad Christi tribunal cum Hieronymo Ci-
ceroniani accusentur potius, quàm Christiani. Augusti-
nus inter Dialecticos Sophistas diu indagavit verum,
quod non solum illic non reperit, sed in Manichæum
etiam delirium incidit; nec ab hoc prius respuit, quàm
Pauli Tarsensis epistolâ legiti.

ÆDES. Quos ergo potissimum legendos suades? vix
est, quin plurimi adolescentum atque juvenum in libro-
rum delectu graviter errent, neque enim in libris idem
esse puto quod in cibis, ut ii plurimum nutrant, qui
maximè sapiant. **PARTHEN.** Rectè sentis; non ad gu-
stum, sed fructum, legendum est, neque ut doctiores
inde fiamus, sed ut meliores. Piorum librorum equi-
dem hoc ævo magnus est numerus, & qui in dies auget.
Sed en, brevissimum tibi syllabam do eorum librorum,
quos ego Adolescentibus, Juvenibus, Viris, præ millenis
aliis utilissimos censeo:

I. Stimuli Virtutum.

II. Considerationes de Æternitate.

III. De imitatione Beatissimæ Virginis Mariæ.

Ultimum horum scripsit Franciscus Arias, cujus viri
alia idem opuscula omnia tibi commendo. Sed pri-
mus sit, quem primo loco nominavi, *Stimuli Virtutum*:
de quo hoc sentio, nescire me quis è plurimis Orbis bi-
bliothecis videri debeat præ isto juvenibus utilior. Ita
primus sit iste: ab hoc ad alterum progredere, & illi
fundamento, **ÆTERNITATEM** impone. Verum, cum
illos paucos suadeo, non nego alios itidem utilissimos
lectu esse, uti sunt, *Dux peccatorum* Ludovici Granatæ,
& ipsius alii eruditi sanè & pii libri; *Praxis spiritualis*
Antonii de Sales; *Imitatio Christi* Thomæ à Kempis;
Vita Sanctorum à Zachariâ Lippeloo scriptæ; *Zodia-
cus Christianus* de XII. Prædestinationis signis; *Horo-
logium* Auxiliaris tutelæ Angeli; *Ascensio mentis* in
Deum Roberti Cardinalis Bellarmini; *Ejusdem de
Æternâ felicitate Sanctorum*; *Ejusdem de gemitu Co-
lumbæ*; *Ejusdem ars moriendi*; *Albertus Magnus*, vel
Jacobus Alvarez de Virtutibus; *Lucæ Pinelli pars pri-
ma & secunda Operum spiritualium*; *Manuale Sodali-
tatis* à Francisco Veron editum; *Francisci Bruni partes*
quatuor de Beatissimâ Virgine, *Vita & morte Christi*;
Ludovici de Ponte partes sex meditationum. En cu-
mulum, & paucos nominavi: tu *elige*. Plerosque illo-
rum & levi sumptu emes, & lectione brevi evolves. Ita
fac Ædesime: mei te consilii non poenitebit. **ÆDES.** Pau-
cas dabo, nec plures, quàm libros. Tria mihi maximè in
lectione sacra videntur cavenda.

I. CELERITAS.

II. VARIETAS.

III. VANITAS.

Et ne anigmata putes esse hæc nomina, explico.

§. III.

PIo Lectori ante omnia, & primò cavenda est **CE-
LERITAS**. Dixi jam: non multa sed multum legat
qui profectum amat. Apage mihi Lectores illos, qui
per libros volant, uti gallus gallinaceus per prunas, ra-
ptim multa evolvunt, nuppiam insunt, nihil meditare
legunt. Sacra lectio pensiculata sit, & crebrius interrump-
ta, ut quod legeris, meditando expendas, & recolendo
melius

Edenti nò
voranti.

Ff 3

melius intelligas. Sunt qui non edunt, sed vorant, & ut de iis proprie Plautus, tubercinantur, grandes bolos properanter ingerunt, nec mandunt, sed mox deglutunt. His cibus non tam alimento est, quam detrimento: ita qui multum ingerit legendo, nihil autem digerit expendendo, vitiose legit, & cum noxâ. Pluvia est quam Stillam vocant, quæ celo placide & guttatim rorante, terram fecundo illapsu penetrat: nimbus vehemens & sabbitus, plerumque parum fertilitatis adfert: ita lectio properata, meditatione non distincta, velut repentinus imber, animum ad fecunditatem non irrigat, sed obruit & non penetrat. Si quid legis, quod formandæ vitæ magis faciat, patere, obsecro, ut penetret: cogita num ad id temporis talis fueris, num futurus sis talis. Frustra legis si non penitentiâ legas.

Et pluvia
stillatim
cadenti si-
milis sit
pia lectio.

Varietas
legendi si-
noxia.

Deinde VARIETAS, in omni panè lectione improbanda. Ferculorum multitudo multis ceteroqui sanis valitudinem admittit; multitudo pharmacorum plurimis jam ægrotis, vitam præcindit: Sic omnino librorum fastidiosa varietas, solidum profectum impedit. Vagum & instabile quid habet, omnis generis voluminum lectio. Nusquam est qui ubique est; sed nec sanitati conducit remedium crebra mutatio. Fastidientis est stomachi, multa degustare; quæ ubi varia sunt & diversa, multa fercula faciunt: ita & lectoris vitium est voluptatem potius in libris quætere, quam utilitatem. Hos tales Polybius catillonibus, & gulosis convivis æquiparat, qui appositos cibos variè & castum delibantes, neque in præsentia voluptatem solidam, neque fructum aut alimoniam in posterum ferunt. Ita legamus, mi Ædesime, ut non quæ sapiunt, sed quæ instruunt & proficiunt, utilia magis quam plausibilia lætemur.

Sed & VANITAS in legendis libris damnanda, Vanitatem voco, legere, non ut facias, sed ut scias; scholæ discere, non vitæ. Ah, mi Ædesime, scire nostrum celo non probabitur, sed nostrum, *facere*. Quid multa lego, si facturus non sum, quæ legi. Quid juvat sacra lectio, si profana sit nostra omnis actio? quid pios codices terimus, si nullam in nobis pietatis imaginem exprimus? quid præcepta Castitatis accipio, si ea sequi recuso? Sacra lectio nunquam ordiendâ est sine ingenio firmoque animi decreto, exequendi quacunque in re, quidquid faciendum vel omittendum instinctus divini per librum dicant. Angelus coram Ezechiele & Joanne, non solum librum expandit, sed illos etiam comedere volumen iussit, & visceribus abdere. Vanissima lectio est quam opus non consignat. Post lectionem tales incipiamus esse, quales esse præcepit liber. Alioqui copiosum spargimus semen, & nulla messis sequitur. Et malè illi, qui faciendâ sciverit tantum, non fecerit. Hortatus nos Christus: *Ille, inquit, servus qui cognovit voluntatem domini sui, & non preparavit, & non fecit secundum voluntatem ejus, rapulabit multus.*

Ezech. c. 3.
vers. 1.
Apoc. c. 10.
vers. 9.

Luc. cap. 12.
vers. 47.

Variis pro-
fuit lectio.

Beatissima Virgo, Domini Mater (cujus sanctissimos mores nullus unquam satis laudaverit) à nonâ diei horâ, ad primam usque faciem divinas paginas perlegit, plûsq; profuit (ut Sabellicus loquitur) uni virgunculae, singularis lectio, ad beatitudinem & decus, quam omnibus sapientibus omnes bibliothecæ.

Sylvia Rufina Alexandria Præfeti filia in Thebaidis solitudine, id adepta est assidua lectione, ut non sola sibi esse videretur, cum maximè sola esset, & quorum virtutes legebat, illas ad profectum æmulata, in se conabatur effigere.

Alcibiades juvenis (uti memorant) scholam olim ingressus, Iliadem Homeri à magistro petere institit. Negavit Magister ejus libri copiam sibi esse. Cui audax juvenis non verba sed colaphum rependit atque abiit, hoc unum apud se mullans: Ludimagister sit, & Home-

rum non habeat? Forfan, mi Ædesime, Beatissima Virginis sodales reperias, quos si interrogas, num libellum de Imitatione Christi lætent, etiam habere se negabunt. An non & his jure objicias: sodales sint, & sacrum hunc scriptorem non habeant? Non potest esse major vitiositas, quam optimis esse inimicum. Alphonsus olim eximius ille regum interrogatus, qui essent optimi consilarii? Mortui, respondit, libros scilicet intelligens qui nihil blandientes, nihil celantes, veritatem & institutionem sinceris documentis expriment.

Sanus esse vix potest qui salubres cibos averfatus, gulam suam in cerasa & omne genus pomi effundit: ita nec sanctus erit, qui pios libellos exosus, audiendis aut lætandis fabellis se pascit. Utilia & pia legenda sunt, & nisi ea crebrò legantur, nec utilitatem nobis, nec pietatem conciliabunt. Atque hoc dicere habui de primâ voculâ versiculi (LECTIO) sequitur altera (FLAGRA) ÆDES. Jam mihi tergum horret. Sed perge, mi Partheni: nondum desisti attentus esse.

CAPUT IV.

Secundum INCONTINENTIÆ antidotum, CORPORIS AFFLICTATIO.

PARTHENIVS. *Resistite diabolo, & fugiet à vobis.* ÆDES. *1a. cap. 4. vers. 7.* Castimonia sine bello nulla est: pugnare non vis? Castitatem non amas. Res gestas omnium Sanctorum inspicere, pugnas videbis admirabiles. Vix ulli non magno sterit sua Castitas. Notum illud D. Chrysostomi: Virgo à bello nunquam cessat. Hostis tam blandus & subdolis, quam propinquus est. Quisque sibi non solum vicinissimus est hostis, sed & pessimus. Diabolus & Mundus licet totis nos caltris oppugnent, frustra sunt, si proditor iniquus eorum parti non faveat. Nec ignorat cadæmon, victorias suas panè omnes carni referendas in acceptis. Facili molimine vincit dominam Rationem, si expugnaverit ancillam carnem. Hæc sui amore stultissimo decepta, ut aliquot mellis guttulas emat, calum vendit: æternum perire non curat, modò ei suave sit paucillo temporis. Infamiam hanc extremè damnans Siracides: *Quid, inquit, nequius quam quod excogitavit caro & sanguis?*

Hic mihi Jabelem, Cinæam feminam, tam dolis quam manu robustam considera. Ad tentorium illius venerat, militiæ Dux Sifara, bello jam fractus, & ex fugâ fellus. Jabel in occursum egressa, suavi verborum fuso, & blandissimis benevolentia figmentis hominem invitans: Ingredere, inquit, mi domine, non est quod formides, ingredere. Ille, perinde si bos macellum subeat, ingressus, frigidam petere institit. Illa, velut in hospitem ultra preces liberalior, etiam lac propinavit, & pellibus contextum ad somnum suaviter composuit. Sic sopitum & jam altius dormientem aggressa, trabalem ei clavum trans tempora adegit. Ita miser somnum, quem cepit, necdum finit. Jabeli similima, imò pejor illa, est Caro nostra, petulans, procax, fallaciarum plenissima, & mille virtutibus ad decipiendum instructissima, animo sitienti lacteam propinat promulsidem, varias Carnis oblectationes & voluptates ingerit. Et quamvis hæc potio letali toxico sit mista, tamen est grata æstuant animo quem & pellibus cooperit conciliando sopori. Hic genius Carnis est, mollia semper & delectabilia offerre, rejicere quicquid asperum aut laboriosum. His lenociniis Magnus ille dux Animus in somnum datus dum dormit, suisque rebus cum nihil invigilat, trabali luxuriæ clavo ad terram affigitur & occiditur. O Sifaram, ô Animum miserrimum! ita & somnum, & mortem simul incipis, & quidem æternam.

O Ædesime, non hic arripimus flagra, & nequissimam hanc decepticem, prout meretur, contundimus? *Cibaria.*

Caro
mum
luc
ram

Caro
mum
luc
ram

qui una solum tunica se operuit, cilicium assidue gestavit, nec imitatoribus caruit. Nam idem S. Maximus Rhegiensis Præsul, idem alii fecerunt. Abrahamus Eremita, qui ex amplissimo patrimonio patris ex alfe hæres, præter cilicium, stoream, poculum ligneum, nihil sibi retinuit, vestem cilicinam quinquaginta annis gestavit, nec unquam mutavit. S. Amarus abbas, non aliam quam è cilicio culcitram admisit, eadem in morbo & morte usus. Comes Elzearius, serico thorace cilicium velavit idem ad quinquagesimi psalmi (Miserere) singulos versūs, tribus ictibus idque catenulis ferreis se cecidit. Notum Caroli Magni Imperatoris cilicium. Franciscus Borgias Dux Gandiæ, etiamnum sui juris & extra Religionem visitaturus feminas cilicio se armavit. S. Thomas Cantuariensis Archiepiscopus, pilosam vestem ad genua pertingentem gestans: si corpori meo, aiebat, præesse nequeam, & qui tot aliis præro? S. Edmundus in eodem solio successor, cilicium extra quadragesimam, in quadragesimā lorica ferream, gestavit. Ad hoc eum mater assuefecit à puero, quæ, quoties ei Parisios recentia indusia, lotum simul misit cilicium, suadens biduo triduoque quot hebdomadibus uteretur. *Ædes*. Da veniam quæstioncula: & quis primum cilicium induit? *PART.* Primus homo, Adam cum conjuge: *conferunt folia ficus & fecerunt sibi perizonia*. Aspera sunt hæc folia, nec blanda nudis. Sic cilicium ab arbore sumptum in Paradiso cepit esse usui. Imitatus Jacob, qui cruentam filii tunicam cernens, *sestus vestibus indutus est cilicio*. Imitati innumeri alii, qui piloso hirtoque hoc texto in carnem pugnant. Notum Ecclesiæ canticum: *Cilicio Caccia membra domabat, Deum genibus exorabat*. Nec ipse nuptiarum dies hanc ei hispidam interulam potuit detrudere: aureis quidem radiabat vestibus, latente tamen cilicio mordebatur; dumque Fescennini canerentur, suam ipsa virginitatem Deo commendabat. Hæc non inferior Editha Anglorum regis filia, quæ ut cilicii, quod dies noctisque gessit, vexationem sanctæ dissimularet, vestem cultumque regium non abhorruit. Vidit eam sic regiæ comptam S. Ethelvvodus & substrictâ fronte: Non sic, inquit, non sic, ô mea filia, ad cælum itur. Cælestis sponsus hunc nitorem, hos radios non curat. Illa modestè: Sancte Pater, inquit, & hoc est quod me soletur, cor à Deo non vestem æstimari. Sensit vir sanctus mentem bonam, non semper à veste iudicandam. Radebundem Clotarii Regiæ, Kanegundem Henrici Imp. conjugem omitto, quarum ista non indormire tantum sed & immortali voluit cilicio.

§. VI.

Quid multis: hoc unum egerunt omnes Sancti; ut continuam corpori facerent injuriam. Omnes in hanc rem mirè ingeniosi fuerunt, caveruntque unicè, ne sub nomine necessitatis, subreperet voluptatis nequitia. Hinc prolixa illorum vigilia, humi cubationes rigide, inedia perpetua, insulsi & insuaves cibi, acerbæ potiones, vestitus asperimus, mira in rebus omnibus patientia. Ludebant cum corpore, ne ludus ei fieret Animus: Vis, aiebat, ô mea caro dormire? hic poteris, sed aut stando aut sedendo, prout vis; hic lectus pro te nimis durus est, aut si mavis jacendo quiescere, en hic optimum pulvinar, saxum. Vis prandere, cenare? & hoc potes: en herbas, en radices optimas, cum condimento etiam, cinere, aceto, sal, oleum tibi non conveniunt. Sitis, ô mea Caro? en aquam cristallinam, argenteam, licet nonnihil tepidam, ne gelu tibi noceat. Ita in corpus amarissimè jocati, redegerunt illud in servitorem. Et assiduas has pugnas contra carnem summâ contentione aggressi sunt: sciebant enim bellum esse intutissimum, cum hostis est intra muros. Idcirco suum quique corpus, velut benevolam inimicam (ita Na-

zianzenus loquitur) aut insidiosissimam amicum frangere laboravit precationibus, laboribus, vigiliis, inedia, ciliciis, flagris, rigoribus aliis innumeris. Religiosissima in seipso tyrannide servarunt illud Caligula: *si fieri, ut sentiat se mori*. Sic tractarunt corpus, ut servum se commeminisset, non dominum; sic carnem exerceverunt, ut ex adverso pugnaret medicina cum morbo, dolor sensus cum voluptate carnis.

At nos tenelli ac delicatuli (certè tales sumus ad illos comparati) nos mollicelli hoc unum agimus ut suaviter pereamus, id omne studiosissimè amolimus quod carni non blanditur. Ecquid parcimus huic asino? non est Atheniensis, cælestis civis non est, Animus est. Ecquid hanc vernum prædam tam blandis obsequiis in nostram perniciem demulcemus? an ignoramus, nullam pestem efficaciorē esse ad nocendum, quam hostem domesticum? Carnem, capitalissimum nobis hostem imminere, quavis, non dicam die experiri licet, sed horâ, si libeat explorare. *Caro enim concupiscit adversus spiritum: spiritus autem adversus carnem: hæc enim sibi invicem adversantur*. Perpetua hæc rixa & lucta est, & quò crebrior Carnis est victoria, hoc majores illius sunt vires. At ibi semper vincit, ubi nunquam creditur esse hostis. Ah vani, ah miseri! quantum mortalia pectora cæcæ noctis habent! quid delicias & voluptates quærimus, nec suo tempore, nec loco suo? In alium & meliorem orbem migrandum est deliciarum avido. In orbe hoc nostro appetentia voluptatis, plena est anxietatis, fatieras verò plenissima poenitentia. Tristes esse voluptatum exitus, quisquis reminisci libidinum suarum voluit, intelliget, hinc morbi & dolores quasi quidam nequitia fructus referuntur. Ita demum voluptas omnis in tormentum vertitur.

In id verò solum ingeniosa est Caro, ut *onus*, & *virgam*, & *opus* à se removeat, & quiete fruatur delicatè & voluptabiliter. Ergo, mi *Ædissime*, ex æquo & iusto: *onus*, & *virga*, & *opus* huic pecudi convenit, aut illam profecto habebimus refractariam. Ad finem capitis hujus, illustissima & prorsus severa Continentiæ admirandum speculum extollo. Adeste spectatores, huc & oculos & animum.

Joannes Godefridus Bambergensis & Wirzburgensis Pontifex, Anno m. dc. xxii. quarto Calendas Januariæ, Ratiponæ in comitiis defunctus, per omnem vitam adeo se totum Castitati consecravit, ut homines libidinum suarum mancipia, velut ipsos diabolos averteretur & fugeret; neque unquam induci potuit, ut cum his talibus vel paullo familiarius ageret. Jam inde à parvulo Godefridus cilicio consuevit uti: totus diebus ac noctibus, integris etiam hebdomadibus: Diebus Veneris, sabbati, & pridie dictum Christo, Beatissimæ matri Virgini, aut patronis dicatorem, flagellis se acriter cecidit. Omnibus annis, quibus episcopum egit, stramine tantum, quod lineamine texerat, indormit; multas noctes nudâ humo, rudi panno substrato, exegit: ad solitas preces mediâ nocte sæpissime surrexit. Ad rem facit quod addo: Omnibus Veneris ac sabbati diebus cibo abstinit, unicâ panis buccellâ & haustu modico contentus. Si quando his diebus hospitalitatis jus, aliæve causa eum mensæ admovisset, ut abstinentia suæ constantem rigorem sanctæ dissimularet, cibos ab opsoni magistro seu structore divisos, tanquam cenaturus accipiebat, paullo post, aliis id minus observantibus, famulo intactos velut neglectum portigebat. Die Christi patientis, & aliàs per annum crebrius omnis cibi abstinens, præter panem & aquam gustavit nihil, & hoc tunc maximè fecit, cum omne alieni oculi arbitrium vitare liceat. Quadragesimali jejuniò nil è piscibus aut aliis animalibus escavit, herbis solum, leguminibus, & rapis contentus. Per omnes Dominici Adventus dies nil carni in cibum admisit. Sanè non parvo ei stetit, Castitatis,

Cilicii primus usus. Gen. cap. 3. vers. 7.

Gen. c. 37. vers. 34.

Sanctorum in corpora sua asperitas.

statis, tam sincerus amor. Quod vel hinc etiam luculentè pateat.

Adolescens etiamnum, liberali admodum & venustâ erat facie, ita tamen ut in eo nobilissimam fecerit mixturam Pudicitia & forma. Hoc ejus virgineum decus cacodemon isto sibi stratagemate sumpsit expugnandum. E gynæceo feminæ magni nominis, insigni juvenis pulchritudine in benevolentiam parum pudicam inflexa, ad convivium Godefridum specie honoris vocavit. Adest vocatus, nec tamen solus (ut res tam periculo careret, quàm suspicione) sed unâ secum vitæ suæ moderatorem adducit. Hunc præ omnibus benignæ invitationes & crebra pocula petebant. Hoc enim nequissimâ vafritie agebatur, ut is omnium minimè gressum è domo moliri posset, qui primus deberet; itaque cogitur cum commisso sibi juvene illic pernoctare. Res è voto successit, nam probè appotum, & jam vacillantibus vestigiis, articulisque subidentibus labentem, in proximum conclavè, blandè cubitum trahi iusserunt. Ita & juvenis eâ nocte pedem domo efferre prohibitus est: & quia nil mali suspicabatur, ipse quoque ad lectum tali hospite dignum deduci se passus est. Cum verò adultâ jam nocte quies & silentium teneret, cubiculum sopiti juvenis furia illâ libidine accensâ lanceo passu irrepit, jamque proximâ lectum quâ verbis, quâ gestibus, adolescentis innocentiam ad flagitium invitant. Hic castissimus juvenis, velut ad Stygii monstri aspectum evigilat, & mox horrendum vociferans, è lecto, ut erat lineis solum femoralibus & indutio vestitus, profiliit, impuris manibus semet extorquet, & omni veste aliâ relicta, ex infidiosa domo evolvans, in vicini aedes, velut in asylum transfugit, ubi reliquum noctis inter preces & gratiarum actiones, pro obtentâ Castitatis palmâ exegit. O factum dignum æternis annalibus! O Nicetæ, sunt qui tecum saltem certare velint, si superare non possint! O Ægypti Prorex Josephæ, tuæ virtutis amulum agnosce! O Ædesime, penè redivivum Nicetam tibi sisto in hoc juvene. Pronissimum mihi est credere, Godefridum post tam nobilem victoriam, eum à Deo favore imperasse, quem Thomas Aquinas, cui lumbos strinxerunt Angeli; ut aut nullam deinceps carnis rebellionem senserit, aut facili negotio represserit. Neque tamen noxiâ securitate castimoniam suâ filius, diaboli technas timere desuit. Scivit quod supra monuimus, virginem à bello nunquam cessare. Ideo in domum suspectæ pudicitia aliâ invitatus Malim, inquit, leprotrophium subire & eum leprosis cenare, quàm vel semel castitatis periculo, aedes illas ingredi, meque sponte in ignem præcipitare. Nec aliter fecit quàm dixit, & rigida virtutis exemplo perpetuam sibi Continentiam stabilivit, in sui corporis tormentum variè ingeniosus. Solebat namque cingulum ferreum insuper aculeis asperum ad nudos lumbos appressus gestare. Armilla ipsæ, si quando iis usus, non lascivæ instrumenta, sed Castimoniam, ostentationem nullam præferebant, sed virtutem tegebant. Siquidem sub hoc tortili auro carnificina manuum latebat, quæ maluisset metallo tam nobili non indui, quàm abditis sub eo aculeis affidue compungi. Godefrido certè sua Castitas non gratis constabat: verberibus, jejuniis aliisque rigoribus, corporis animique florem & emeruit, & retinuit. Sed vericulum monet: *Lectio, flagra, preces* — de lectione & flagris diximus. Ad preces me verto.

CAPUT V.

Tertium INCONTINENTIAE antidotum,
PRECES & ORANDI STUDIVM.

A Nachoretam senem (ut Pelagius refert è Græco) consilens quispiam de animi sui latente malorece-

A quid ego, inquit, faciam! cogitationes meæ non nisi ad libidinem me trahunt, nulla mihi ab eis est quies, nec per horulam quidem & hoc non leviter me affligit. Cui Tentatio-
senex: Quando, inquit, daemones ejuscemodi cogitationes ingerunt, ne colloquaris cum animo, quia daem-
num est talia suggerere; tum, suggesta identidem regerere. Penes te est, hos hospites autmittere, aut ingredi volentes ejicere. Modò resistas, invito tibi consensum vi nullâ extorquebunt. Ad quæ juvenis: Atqui, mi pater, inquit, debilis sum, & tam potenti affectui vix resisto, vincor. Atqui nemo, inquit senex, hic vincitur, nisi volens. Et scis quid fecerint Madianitæ? filias suas ad
omnem illecebram compas & ornatas, in oculis Israëlitarum quasi venales proposuerunt. Ita quidem allicere potuerunt ad turpe nefas, neminem cogere. Israëlitis omnibus integrum erat, non perire. Multi, quibus lex divina cordi fuit, non tantum Venerem hoc illicium contempserunt, sed alios etiam, illecebroso spectaculo
B captos, ultione laudabili puniverunt. Sic & nobis agendum. Fucatis tibi diabolus cogitationes prostituit? Contemne, non responde, despuce in illas sordes; surge, ora, & clama: Fili Dei miserere mei. Ad hæc iterum juvenis: Ecce pater, inquit, & oro, & meditor, & clamo, sed sine omni gustu; lapis sum, non moveor. Tu tamen, inquit senex, nihilominus & ora, & meditare, & clama. Incantator sæpe vim verborum quæ pronunciat, ignorat, ac sentit eam incantatus serpens, & velit nolit, humanæ voci se subicit. Ita nobis quantumvis faxeum cor sit, & ad preces insensile, sentit tamen eas cacodæmon, terretur, & fugatur. Tu igitur ora, et si silex tibi videaris.

§. I.

S Alomon, illud opulentia & sapientia prodigium, & si solus hic loquatur, satis persuadeat: *Sciri, ait, Sap. cap. 3, quia aliter non possem esse contrarius, nisi Deus der, & hoc ipsum vers. 21.*
erat sapientia, scire cuius esset hoc donum: adi dominum & deprecatus sum illum. Nobilissima gemma est castitas & pudicitia, tolerabili tamen & levi venditur pretio; pete illam à Deo, & jam emisti. Omnis quidem virtus, minus à Deo est, singulari tamen ratione Castitas, idcirco precibus ardentissimis petenda est à liberalissimo domino, qui sic rogatus, menti allucet, ut vicina pericula prævideat; voluntatem afficit, ut congrua malo remedia constanter adhibeat; infrenem appetentiam sub legis imperium compellit; luctantem hominem confirmat ne ob pugna difficultatem, vincendi spem despondeat, sed opem cælo assuturam erecto animo confidat: qui denique novas identidem vires subministrat, ut is qui cepit, hoc Castitatis stadium decurrat, promissumque Castitati præmium obtineat. Hæc Augustino causa Lib. 19.
fuit, sic efflictim precandi: *Deus meus, accende me. Contritionem jubet; da quod jubet, & jubet quod vis.* Confess. cap. 29.

Ille paradisi hospes, castissimus Paulus, virginitatis adeo erat amans, ut omnes sibi cuperet quàm simillimos, tamen & ipse has faces luteas sensit: *Datus est, inquit, mihi stimulus carnis meæ, Angelus Satana, qui me collaphizet: & quâ tandem ratione divinus hic homo ab hac carnis injuriâ se vindicavit? Precibus, & quidem ter repetitis: Propter quod ter Dominum rogavi, ut discederet à me. Qualls Ea demum oratio impetrat, quæ perseverat, quæ ignes oratio cam spirat: preces languidæ, nec hominem quidem ad as impetret. sensum fleunt, nedum Deum. Spiritus est Deus, & Ioan. c. 4, eos qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare. vers. 24.* Falsitas est illa, & turpe dissidium cùm lingua preces & verba demurmurat, mens interim à precibus aliena ad ludos & choreas evolat. Precari putes hunc hominem? os certè occupat, cor oritur, aut pejora tractat otio, & nescio quid aliud nugatur. Atqui hoc non est in spiritu adorare. His precibus Castitatis gemmam nemo impetraverit. Sanctissimus David precationibus assiduè exstians:

Psalm. 122.
v. 1. & 2.

exaltans: Ad te, inquit, levavi oculos meos, qui habitas in celo: ecce sicut oculi servorum in manibus dominorum suorum, sicut oculi ancille in manibus domine sue, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum donec misereatur nostri. In manibus, inquit, domini, stant oculi servorum, non in facie. Nimirum hic oculatorum conjectus petit ut accipiat, ad hanc dextram pervolat, ut eam aperiat ad dandum. Ita nos propterea oculos nostros in Dei manus statuamus, & Castitatis unionem pretiosissimum, violentiâ Deo gratâ extorqueamus.

§. II.

Oratio est
epistola
petitoria
auxilii in
obsidione
animi.

Militiæ dux, cui castrum commissum est defendendum, si quando videat à vicinis jam hostibus castrum obsidione cingendum, literas quamprimum perscribit ad arcis dominum: hostem in propinquo esse, de arce agi, se cum suo milite in periculo versari, nisi quam celerrimè submittatur auxilium: proinde rogare se, ut si quidem dominus arcem suam velit salvam, majores copias & recentem militem, quam citissime possit, superpetitum mittat. Militiæ vivimus mihi. Adesime, & castrum suscepimus propugnandum, Animum. Varius hanc arcem incurrit hostis, maxime Cupido, Venerus ille jaculator, qui secum ingentia trahit agmina, tot occasionum, illecebrarum, tentationum. Heu cingimur saepe, ac undique magnis copiis obsidemur! Quid hic consilii? primum est, non differre; proximum, literas exarare, & cum iis tabellarium quamprimum amandare ad dominum. Nuncius noster, nostra est oratio; literas scribimus, cum ad Deum preces fundimus. Hic jurat expeditum & celerem esse. Quamprimum in periculo est Castitas, cum occasiones invitant, illecebræ blandiuntur, cum tentationes incitant, mox ad Deum pervolet epistola; mox ardentissimæ preces concipientes in hunc ferè modum: & satis est quandoque vel unicâ tali precatuâ opem divinam poscere.

Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis meæ.
Psalm. 50. v. 16.

O mi amantissime Domine succurre; pereō serva me. Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me festina. Psalm. 69. v. 2.

O Jesu castissime, de animæ meæ salute agitur, custodi me ne peream.

Ad te Domine levavi animam: Deus meus in te confido, non crubescam. Psalm. 24. v. 1.

O mi Jesu, ô Jesu fortissime defende me, à Satanæ laqueis erue me.

Illustra faciem tuam super servum tuum, saluum me fac in misericordiâ tuâ. Psalm. 30. v. 17.

O mi Deus, fons puritatis, amator castitatis, crea in me cor mundum & castum.

In te Domine speravi, non confundar in æternum; in iustitiâ tuâ libera me. Psalm. 30. v. 1.

O Jesu purissime, in cordis puritate conserva me. Complaceat tibi Domine, ut eruas me, Domine ad adjuvandum me respice. Psalm. 39. v. 14.

O Jesu desiderabilissime, totum me trahere ad te. Potens est telum in cacodæmonem ardens oratio, quod etiam hinc discas. Unus è sodalitate Virginis Beattissime fuit (mihi rebus omnibus conjunctus) qui clam ad motus facibus in flagitium agebatur. Ter illum nocturnâ molitione Cacodæmon impetiverat; jam in virum procerus; mox intra virum procerus; mox intra virum procerus; denique virgine assimilata nihil virgineum meditabatur. In his angustis deprehensus adolescens, quidquid armorum habuit hosti objicere, Præsidentem suam aliquando ingeminare; rursus cruce præcordia notare velle, sed irritò ferre conatu; nam torpebat exanimis pollex, & manus nihil virium retinebat. Ad ultimum lingua suppetias tulit, ut in clamato Numine redirent manus ad officium, & Sirenium

ora in fumum dilaberentur. Nec restinctum tamen ea fugâ incendium est, sed viventibus adhuc flammis adolecens conflagrabat. Ergo lecto se corripit, abiecitque humi ipse plectere se incipit. Ubi cum per horam decubisset, tandem ab incendio triumphavit.

Christus, quotidie precari nos iussit: Et ne nos inducas in tentationem. Sed & clausulam addi præcepit: Sed libera nos à malo. Tam rogandus est Deus ne incurramus periculum, quam ut evadamus. Et hæc oratio non à summis labris veniat, sed à pectore, & intimo sensu.

§. III.

Hic mihi duos velim consideres, in extremis pudicitie periculis, precantes: Josaphatum Regem, & Thomam Aquinatem tibi sisto. Decreverat Thomas, primum ætatis florem Deo ac pudicitie dicare. Parentes, ut hoc animi decretum rescinderent, blanditiis, minis, promissis, inauditis artibus castissimum pectus sibi sumperunt expugnare. Ictus vani, & in ventum abjere omnes. Obdurabat filius, destinati consilii tenax. Ergo validiore ariete quatendus fuit hic paries, dum corrueret, nec consilio defuit vigilantissimus Satan. Solum se agere putabat Thomas in conclavi, quod denum carcerem esse sensu periculosissimum. Eo enim immixta est puella, melioris formæ quam pudicitia, ipso vulu petulantiam confessa. Cœpit ea variè & blandè verecundissimum adolescentem ad flagitium invitare. Omnia in eâ loquebantur, vox, forma, gestus, oculi, vestes, vestium odor. Quot verba, tot jacula: quidquid dixerat, venenum erat.

O Thomas, quor in te sagittæ volant; singulæ mortem ferunt, vel unam admixtis plaça letalis erit. Equidem sensit eximius adolescens ad cor penetrare blandissimum hoc toxicum. Hic, velut in arenâ gladiator, consilium capit, æmulator NICETÆ, & mox ad Christum: Ne quælo finas, exclamat, Domine Jesu, & tu sanctissima Virgo MARIA, ut in oculis tuis turpissimum scelus committam. O mi castissime Jesu, ne permittas, ut ob spurcam libidinem, æternas cæli delicias vendam. Dixit, & è foco rationem rapuit, insidiatricem fugavit, cubiculo extrulit, oculis ostium, viri. Opportunius hæc pugna subsidium non habuit, quam preces ex adenti pectore petitas.

§. IV.

Scenam habuit periculosiorem Rex Josaphat, Regis Damaſci filii, & nisi eximia illius virtus, in eodem quasi theatro bis vicisset, plausum ab Angelis non tulisset. Sacra Christiana regius hic juvenis à Barlaamo Eremitâ didicerat, jamque mores alios & castiores præ se ferebat, quam dum idola coleret. Abennero patri severior hæc vita filii non probabatur, ut qui aliud cælum non nosset, quam in fordidis volutari, & mergi volutariis. Cumque filium non unis machinis tentatum, sentiret inexpugnabilem, magorum suorum hoc eum stratagemate instituit adorari. Removit ab eo famulitium omne aulicum, & solas quæ juveni ancillarentur puellas substituit. Hic mihi Samsonem da Davidem, da Salomonem, & videamus, num duret scelus purus inter corruptelas. Nec Josaphat pectus adamante aut chalybe stetit, cœpit sentire pellacias, cœpit astutare, tandem libidinis incendium pectore circumtulit, ut huic exinguendo se parem non crederet. Generosè quidem contra tot hostes luctatus est: & jam Deum objectabat animo, jam Deileges: modò inferos cogitabat, modò cœleste præmium: non minùs tamen Veneræ faces animum incendebant. Ita nec Deus, nec inferi, nec cælum, neque spes, neque metus impuram flammam multum adeò mitigabant. Ultimum & præsentissimum visum est mali remedium, in preces se sternere, precibus Ergo manus oculosque cælo attollens: O Deus, inquit, spes

spes desperatorum, respice & miserere: tu omnia potes, A
miserere in omnes. Vide, Domine, quæ patiar; meæ
me cogitationes occidunt. Perii, nisi tu adjuves. Cordis
& corporis pudicitiam servare cupio, sed expugnor, nisi
tu defendas. O mi Deus, tuus sum; pereuntem à lapsu
revoca: tibi vivam, tibi moriar. Adfuit benignus Deus
sic calidè oranti, & impurarum cogitationum agmen
subito evanuit. Nec tamen precari desit jam victor ju-
venis, sed ab eo tempore (valedicebat jam dies) ad alte-
rum usque solem in precibus pervigilabat.

§. V.

Sed necdum omni periculo defunctus est Josaphat.
Acerbior & longè periculosior instabat pugna.
Abennero patri jam antè dono venerat puella, regis fi-
lia, bello capta; sed pulchritudinis tam eximie, ut om-
nem ejus ævi formam exstinguere, & panem Dea esse cre-
deretur. Et hæc, tragædia caput statuebatur, mago re-
gio strenuè adlaborante. Hic, ut certior veniret victo-
ria, carmine magico cæcæ demonem in puellam immi-
sit, ut sic junctis operis institueretur stratagemata, nulli
eludendum. Adest ergo personatus diabolus sub venu-
stissimâ larvâ, & ut immitius pugnaret, blandissimam
prædebat pacem. Puella ad omnem dolum ingenio
versatili erudita, religionis Christianæ cupidissimam se
dextrè simulabat. Volebat Orcinianus plicator, Satan,
eam hamis escam imponere, quam sciebat appetituros
hos tales pisciculos. Josaphatus juvenis præclaram hanc
ratus occasionem servandi ab Orco hominis: nihil equi-
dem se malle ajebat, quàm ut plurimi secum ab idolis ad
Christum transirent. In eam rem utrimque prolati ser-
mones. Puella sensim veritati cedere, & expugnari se
callidissimè mentita, in se quidem nil futurum moræ,
quin sacro fonte lustranda in leges Christianas juraret, si
modò regis juvenis reginæ conjugium dignaretur non
aspernari. Fortunam sibi regiam, non sanguinem dees-
se. Putare se verò, à Christianis non fortunam, sed vir-
tutes & animum in dote numerari. Parentes sibi, &
avos, atque avos, & horum majores fuisse reges. Opu-
lentiam regiam bello nonnihil accisam, aut mutatam
esse: credere se tamen, non sine dote venturam; si pro-
bitatem conjugii futuro adferret. Ah, Josaphate, ah, ahi
non periculo tantum, sed ruinæ vicinior nunquam
fuisse!

Stabat juvenis, & venusti sermonis prudentiam non
sine tacitâ commendatione mirabatur, & ut sit, oculos
suz stationis oblitus, in loquentis vultum subinde obli-
quabat. Et ne adeò alienus foret ab honestissimis nu-
ptiis, cepit fallacissima Siren, nescio quas sententias
(à magistro diabolo eas dixerat) ex Evangelis in me-
dium recitare, ipsius Christi præsentia nuptias com-
mendatas asserere, honorabile conjugium & immacu-
latum totum extollere, multa demum in conjugii lau-
des garrire.

Ad aures & ad oculos talem oratorem admittere, & D
non persuaderi, divinæ est potentie, non levitatis hu-
manæ. Forma vel muta, eloquentissima est oratio; quod
vult, impetrat. Ubi jam verborum mel affunditur, &
eblandiens animum suada facundia conjungitur, sine vi,
quidquid dicitur, persuadetur. Saxum antea videri po-
terat Josaphatus, & immota rupes ad omnem libidinis
impetum; sed lascivus daemon tantâ sordentium flam-
marum vi hanc rupem vallavit, ut & ipsa instar solutæ
arenæ desfluere cœperit, & minui. Nondum quidem
prostratus Josaphat, hoc uno tamen victoriam sibi fecit
incipitem, quia cœpit dubitare. Decretum erat ei
antea intactum servare corpus ab omni feminâ; jam ve-
rò vacillare, turbari, anxius hæsitare, necurbationi sa-
tis resistere, nec dubitationem expedire.

§. VI.

Digressâ ab se Oratrice illâ pestilentissimâ, quia ipse
unus, & acculatoris, & patroni partes sustinuit,
ideo ipse sibi & objicere, & objecta diluere, secumque
ipso plurimum luctari cœpit, & in utramque partem
fluctuare, demum se solum sic affari: Nil, inquit, inho-
nesti à te petitur; conjugium proponitur, & quidem
non dispar: Regina est quæ sponsum quarrit, nec leges
Christianæ contradicunt.

Id quidem verum est, sed meministis quid te docue-
rit Barlaamus? *Omnis ponderatio non est digna continentis anima.* Eccli. c. 26. vers. 20.

At hic occasio est lucranda animæ, & puellæ reginæ ad
Christum traducenda.

O mi Josaphat, hoc non est lucrari animas, tuam ne-
gligere ut acquiras alienam. Nosti illud: *Quid prodest ho-* Matt. c. 16.
mini, si mundum universum lucretur, anima vero sua detrimen- vers. 26.
tum patiatur.

Sed non est omnium, vivere ut virginem, ut Ange-
lum. Rectè hoc quidem dicitur, sed qui declinat virgi-
num certamina, nec præmia desideret virginibus pro-
missa.

At durum est in continuâ luctâ vivere; sibi ipsi sem-
per contradicere. Durum est, sed gloriosum est, & res
una omnium Deo dignissima.

Credibile tamen est, multos sanctissimos homines
in conjugio fuisse servatos, qui alioqui perjissent. At non
minus credibile, multos in conjugio perjisse, qui si casti
vixissent, servati fuissent.

Sed fac, prout destinavi, sic incipiam: quis scit an sic
finiam? aliud est inchoare, aliud ad finem perseverare.
At istud Deo permittendum est, hoc ipsi erit cura. Qui
suasit incipere, juvabit etiam finire.

Sed repugnat natura. Corrupta, non integra: & Deus
naturâ longè potentior est.

Sed quid faciam? uror, ardeo, cogitationibus pesti-
mis, jam diu mens incenditur; sævit in medullis fax Sty-
gia. At hunc æstum igne Christi superare potes: hoc ta-
le incendium Christi sanguine potes extinguere.

Sed nunquid unus aliquis ex Apostolis dixit: *Qui ma-* 1. Cor. c. 7.
trimonio jungit virginem suam, bene facit? Ita est, sed idem
omnino Apostolus addidit: *qui non jungit, melius facit,* vers. 38.
& bonum est homini mulierem non tangere.

Sed an non aliqui Apostolorum uxores habuerunt?
Habuerunt, sed inter illa omnia quæ Christi causâ re-
liquerunt, etiam uxores fuerunt: sic Apostoli omnes
erant virgines, vel post nuptias continentes.

Sed an non Pauli vox est? melius est nubere quàm
uri. Ejusdem tamen & hæ voces sunt. *Volo autem omnes*
homines esse sicut meipsum: Dico autem non nuptiis & viduis,
bonum est illis si sic permaneant, sicut & ego.

Heu quid faciam? utinam virginem illam regiam
nunquam ad aures, nunquam ad oculos admisisset.

Hoc forsitan melius fuisset, sed nec sic quidem omnis
victoria desperanda est.

At forma illius animo meo identidem oberrat. At
nunquid non formosior est Deus, à quo rerum omnium
forma & pulchritudo, velut è mari stilla unica, aut gut-
tula est?

Ah, ferendo non sum, si diutius duret tam vehemens
cogitationum pugna!

Hic Deus providebit: feramus hodie, quod nos ferre
vult Deus, ipsi cura est de crastino.

Sed num miscellam illam virginem in Stygii draconis
faucibus hæcere sinam?

Sed num etiam oblitus es, quantis te periculis obje-
cxit mulierum familiaritas: vix evasisti, & egressum co-
gitas: nemo verius periculum judicat, quàm qui exper-
tus est.

Sed Christianum est, alienæ salutis curam agere.
Suz,

suæ, ante omnia. Speciosissimos titulos excogitat caro, quibus suam turpitudinem vellet: mille veritatis intruit, ut fallat.

Diu secum ipse in hunc modum luctatus est: recitâ contentionem. Demum invenit virtute viam, & ipsa sibi necessitas reperit exitum. Ad preces iterum, velut ad sacram anchoram confugit. Precibus & lacrymis diu intentus in soporem solvitur. Hic ea vidit, ut expectatus, & fletet præ lætitiâ, & præ Numinis reverentiâ tremere. Inde omnis, inquit Damascenus, confectio mulieris pulchritudo, cæno & sanie sudor ipsi visa est. Ita codæmonum insultus acerrimi repressi sunt precibus. Ergo, mi Deus, continentiam jubes; da quod jubes, & jube quod vis. Sed precibus recte jungitur Confessio.

CAPUT VI.

Quartum INCONTINENTIÆ antidotum, CREBRA PECCATORVM CONFESSIO.

Prov. c. 22. vers. 11. **Q**ui diligit cordis mundiciam propter gratiam laborum suorum habebit amicum Regem. Nihil æquè favores divinos emertur, quàm nitidam semper ac tertam habere conscientiam. Conscientiam verò ita puram non facile conservabit, nisi qui eam crebrius emaculaverit. Id frequens peccatorum confessio potest: hæc autem vix erit integra, si sit rara, ut verissimè dixerit Bernardus; *Computatio dilata; multa facit oblivisci.* Qui rationes suas raro inspicit, vix est ut non aliquid pertranseat connivente oculo; & sicut acutiores illi sunt, qui, si non quot diebus, quor hebdomadibus saltem suarum rationum libellum relegunt, ita vitæ plerumque purioris sunt, qui conscientia navos, singulis hebdomadibus ad sacerdotis aures deponunt: *Velox confessio, velociter medicinam facit.* Et hæc prima frequentioris Confessionis causa est. Do & alteram.

Præservat à lapsu. Sunt quotidiana delinquendi pericula, quibus expositi vivimus. Diabolus, Caro, Mundus, noti hostes; tentant, vellunt, rogant, alliciunt, renitentes urgent, trahunt, tantum non cogunt, & hoc unum agunt, ne boni simus, nec Conscientia maculas tam studiosè observemus, easque non nisi tardè & segniter eluamus. Quid tibi cum tam delicatâ & tenerâ conscientia (ajunt illi deceptores nostri) habebis semper quod agas. Aeternum tibi creas negotium, & simul molestissimum semper erit, quod abstergas, & nullum laboris reperies finem. Non subolet hic tibi quid machinentur hostes tui? hæc consilia sunt seeteta diaboli in amicum vestiti. Si nolis ea tibi obesse, detege. *Qui denudat arcana amici, fidem perdit.* Amicitiam simulat cacodæmon; tu cuncta ejus arcana pande, confessione quàm creberrimâ, & lavatum hunc amicum facillimè vitabis. Quod Bernardus de Communionis, idem ferè de Sacramento Confessionis asseri potest: *Duo illud Sacramentum, inquit, operatur in nobis, ut videlicet & sensum minuat in minimis, & in gravioribus peccatis tollat omnino consensum.* Consilium Tridentinum affirmat eos, qui hoc sacramentum debitâ præparatione obeunt, cultodine statim succumbant temptationibus, & multò facilius in viâ virtutis, cautiore jam & vigilantiores, progrediantur. *Eccl. c. 27. vers. 17.* *In cœna Domini de baptis & ablut. pedu.* Ipsa verò (sunt verba Concilii) hujusmodi Confessionis difficultas, ac peccata detegendi verecundia, gravis quidem videri posset, nisi tot tantisq; commodis & consolationibus levaretur, quæ omnibus, digne ad hoc sacramentum accedentibus, per absolutionem certissimè conferuntur. Locuples testis experientia est iis in urbibus, ubi crebrioris confessionis usus, multo per omnem vitam sine gravioribus peccatis agere.

Sed & tertiam causam subjicio, cur conscientia cre-

A priori confessione purganda sit. Id luminis in hoc Pœ-Mentem nientia Sacramento acquiritur, quo peccata eorum. Illuminat. que origines longè facilius discernuntur. Initium est salutis, notitia peccati. Nam qui peccare se nescit, corrigi non vult: deprehendas te oportet, antequam emendes. Existimas tu, aliquid de remedio eos cogitare, qui mala sua virtutum loco numerant? quidam vitis gloriantur. Ideo quantum potes, te ipse coargue, inquire in te, accusatoris primum partibus fungere, deinde judicis, novissimè deprecatoris, aliquando & te offende. *Senec. ep. 121. fin.* Votum est vatis regii: *Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte, nequando dicat inimicus meus: pravalui adversus eum.* Conciones publicæ si quos feriant ad emendationem, hoc ipso minùs feriunt, quòd feriant multos; ea verò monita quæ à Confessario suggeruntur cavendis vitiis, in concionis vicem sunt, tantò efficaciora, quantò minùs multis dicuntur, cum uni soli dicantur. *Prov. c. 21. vers. 8.* *conflia.* Bellum tibi propudiciâ diu felix non erit, nisi ad illud te disponas exomologesi crebriore, in quâ etiam consilium capias de Castimonie hoste felicius vincendo. Hostis certè vaferrimus est, & ferè inquilinus, nec in ullâ uspiam arenâ, tam præfenti opus consilio, quàm in hac.

§. I.

His quarta accedat causa. Piacularis confessio nunquam repetitur sine novo divina gratiæ augmento. Quantum Deo displicet impudentia peccantis, tantum ei placet verecundia contentis. Verè Bernardus; *De inu. dem. c. 1.* *Omnis, inquit, spes veniæ & misericordie in confessione est; ne potest quis justificari à peccato, nisi prius fuerit confessus peccati.* Ex eo enim unusquisque justus esse incipit, ex quo sui accusator extiterit. Ideo Pipinus sub Dagoberto Galliarum Rege, Major Domus, hoc est, Aulae Præfectus & à Rege proximis, vir probatissimæ vitæ, famæque integerrimæ, & qui non immerito disciplina regum vocaretur, quoties de noxis confessurus venerat, sacrum hoc tribunal nudis pedibus accedere solebat, in signum seriæ penitentia.

Castit. servat. Vis etiam quintam causam? Qui recusat esse cautus, nec castus erit. Castissimos plerique videas quos cautiissimos. Castitas & Pudicitia omni vitio veneto tenacius quid sunt, & illis levi aut vitiantur, aut perduntur. At verò cautelas huic crystallino valè servando necessaria, maximè docet frequens Confessio; idè codæmon, ille technarum & mille artium magister, adè laborat, ut confessionem faciat invisam & gravem. Tædia ingerit, negotia obtrudit, varia caussatur, omnem movet lapidem, ut confessio & rara sit & frigida. Hæc, inquit veterator, exigua sunt; quid opus in minutissimis trepidare? quam tu conscientia lanienam patieris, si tantâ scrupulositate observes quævis minutula? Tu verò, mi juvenis, etiam minutissima cave, ni ad majora velis prolabi. *Eccl. c. 30. vers. 1.* *Qui spernit modica, paulatim decidet: Nec cavebit magna, si negligat ea quæ videntur minuta.*

Huic sextam etiam causam adjungo. Quies & gaudium Conscientia, non nisi à crebra Confessione est. *Anim. queret. peccata. 120. ma. cap. 37.* Omnia, inquit Bernardus, in confessione lavantur, conscientia mundatur, amaritudo tollitur, peccatum fugatur, tranquillitas redit, spes reviviscit, animus hilarescit; post Baptismum nullum aliud nobis constitutum est remedium, quàm confessionis refugium. Quotidie sordium aliquid contrahimus, quotidie inquinamur (ea hujus vitæ ratio est) & nisi contritas sordes eluamus creberrimè, nimium quantum augent, & pæne in immensum excreverunt, sic è gravis non multis arena maris. Regum optimus fuerat & sanctissimus David, quia tamen penitentiam distulerat, seipso inquit, me mala, quorum non est numerus, comprehenderunt, *Psalm. 51. vers. 10.* me iniquitates meæ, & non potui ut viderem. Multiplicate sunt super capillos capitis mei. Ejus generis sunt hæc sordes animi,

mi, ut, nisi quamprimum expurgentur poenitentia, mox alia atque alia ipsis accrescant. Inde fit, ut, qui in sordibus est, sordescat adhuc. Et quæ Conscientiæ quies sit aut hilaritas in perpetuo harum sordium augmento? Puram effice Conscientiam, si eam ridere velis: tolle nubes tot nozarum, si serenam eam cupias: tranquilla non erit inter hos peccatorum morsus; tolle vermes qui eam lacerant. Sed levia, inquis, peccata, pacem animi non disturbant.

Suas habet etiam leve peccatum morsuunculas: quamdiu has ferre mens cogitur, tamdiu suavis ei quies non erit, sed nec unquam serio hilarescet. *Secura mens quasi jubeat convivium.* At verò securam habebis nunquam (sanctissime assero) nisi ab illo veræ securitatis prædicio, Poenitentia sacramento, eoque quam creberrimè repetito. Tum demum jucundo fruieris epulo, cum vellicantes animi vermes occideris. Si diu hos vivere sinas, perit tibi tuum hoc convivium. Ubi puncturæ, ibi molestiæ: nec serio se hilarem credit conscientia, nisi ab omni verme, qui lancinat, ex integro sit libera. Jugi convivio illo non fruitor, nisi *secura mens.* Secura non erit, nisi pura sit, & quasi semper à Confessione recens lota.

§. II.

Hic septimam atreco causam priori asinem. Plurimi sanctorum hominum, viri feminæque, quibus cordi erat conscientia quies & tranquillitas, Confessionem, quantum licuit, creberrimè iterarunt. Fecerunt qui quotidianâ confessione animum lustrarent: sæpius voluissent, si per alios licuisset.

Birgerus, homo nobilis & potens, D. Birgitæ patens, singulis diebus Veneris ad sacerdotis pedes se abjecit confessioni faciendæ. Eamque facti rationem assignans: Ita inquebat; mea hodie cum bono Deo componam & transigam, ut quidquid molestiarum ceteris diebus in me ille immiserit, æquo ego animo id perferam. Idem fecit per omnem vitam, & Birgeri filius, qui illam insuper clausulam adjunxit, ut confessionem voluntaria sui diverberatio exciperet. Idem fecit & Birgitta filia, cumque sibi morem à teneris annis indixit. In eandem legem juravit Birgitæ maritus Ulpho. Idem alii religiosissimi hujus familiæ præstiterunt. Idem prorsus B. Lydvinae avus in more habuit, qui ubi die Veneris animum Confessione purgasset, postero Sabbaro corpus jejuniis exercuit, nec in cibum aliud, quam panem & aquam admisit. Ea semper integerrimorum hominum mens fuit, aut nullam conscientia labem admittente, aut incuriâ qualicumque admissam, quamprimum abstergere.

Ab his in diversum abeunt illi, quibus volupe & jucundum est sordibus mergi, qui liberrimè peccant, quibus in vili frons est & pudor: at verò cum de peccatis instituenda est confessio, hic illi frontem induunt aheneam, illi hoc *verecundiam* vocant. Nimirum flagitiosè erubescunt fateri, quod patrare minimè verebantur: ad flagitia effrontes, ad noxium silentium pessimè verecundi.

Hic mihi in mentem est, nec sine gemitu recordor, quis ante annos centenos, Lutheri ævo rerum status fuerit. O sæculum, planè non aureum! difficile tunc erat ab hæreticis Catholicos discernere. Sacramentorum usus vix ullus. Confessio quotannis erat una, eaque frigidissima, aut Confessionis mera puta ceremonia. Hæc enim talia plerumque quo rariùs, hoc pejùs facimus. Ita tunc omnia invalerat languor, ut sæpius quam semel anno toto divinum epulum accumbere ad instar piculi haberetur. In arcto, & velut in extremâ tegulâ stabat tunc temporis Religio & Pietas, & pudori erat nolle sapere cum insanis. Hæc planissima via erat ad gratiantem jam heresin. Quid facilius plurimis, quam

A nunquam amplius de peccatis confiteri, qui antea semel tantum in anno id facere consueverant: Quod rarissimè fit, non difficulter penitus omittitur, illud præsertim quod plus tormenti habet quam oblectamenti. Sed, propitio Deo, ita jam mutarunt tempora, ut affirmare audeam, quisquis nostro hoc ævo, annuam dumtaxat confessionem instituit, hoc omnibus de seipso suadet, ne se alium esse credant quam frigidissimum Christianum: qui, nisi lex urgeret, nec semel quidem per annum conscientiam expiaret, suis sordibus contentus. Fugiamus, Adestime, fugiamus letalem hunc veterum, sæpe peccamus, sæpe etiam peccasse doleamus.

§. III.

ADESIM. Sed quò confessio tam crebra? an non abundè satis menstrua? PARTH. Vix est ut credam hic te serium esse. Sed an non causas recitavi ejus brò sordescit, sæpe mundandum. quod affirmo? Obsecro te, vel tantum humanæ voluntatis inconstantiam & pravitatem cogita; nisi ea novis quotidie stimulis agatur ad rectum, in obliqua tedit, ad veritatem abit, diffluit ad inhonestam & noxiam. Vides hoc horologium continnè & affabrè factum? nisi pondera quibuscumque attrahantur, oriabitur velut mutus & elinguis excubitor; nec indice nec tintinnabulo loquatur. Vides illic in angulo textilem rotam aranearum? parietis diu non abstergi argumentum hoc est. Vitant araneæ cubacula illa ditorum, quæ scilicet ancillarum creberrimè devertit. Vides hanc citharam exasclatam dexterrimè? sed nisi fidium discordia ad musicæ leges sapius concilietur, dissona voce pullanti respondebit. Vides, hanc mei stropholi lineam nivem? usui sordidatur, & in atrorem declinat, ni sapius lavetur. Ea prorsus Conscientia nostræ ratio est, nisi eam confessione sæpius lavas, mox in eâ maculas, impuritatem, sordes videbis. Quare vitia sua nemo libenter confitetur: quia etiam nunc in illis est. Somnium narrare, vigilantis est: & vitia sua confiteri, sanitatis indicium est. Expergiscamur, ergo, ut errores nostros coarguere possimus.

Sed, num libet audire, occurrat etiam causam? Brevissimè id perstringo, cujus jam supra mentionem feci. Diabolus infomnis, pervigil, septiceps draco, monstrum inquietissimum, aliis atque aliis insultibus nostram præcipuè pudicitiam incurfat, millies victus aliquam tandem acquirendam victoriam non desperat: via verò quâ tot hostiles incursiones avertas aut etiam antevertas, certior vix est ulla, quam Poenitentia Sacramentum, & frequens Confessio. Cum proditur hic hostis, vincitur; quamdiu latet, victoriæ partem obtinet. Ævo Joannis Chrysostomi, horribilus leo magnam agris, pecori, villis, hominibus cladem intulisse fertur. Venerunt ad optimum Pontificem qui suppetias peterent. Ille pro suggestu respondit, non aliam sibi ejus vastitatis causam fingerent, quam divinæ legis contemptum, qui passim inter ipsos invalesceret. Avertendæ autem huic cladi poenitentiam & peccatorum confessionem suavit.

Volant quandoque per orbem querelæ: Num ergo diabolus omnes rupit catenas, omnia fregit repagula? an omnibus vinculis exutus liberè grassatur, & jam non rogat, sed imperat? ita videtur fuisse eo tempore quo Dei filius in crucem actus est, ipse Christus testatur: *Hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum.* Videri tunc potuit cacodæmon omnes sui carceris clathros effregisse. Hujus mali præsciis bonus Jesus s discipulis pedes lavit, Eucharistiam porrexit, vigilare jussit, & orare: Tali certè tempore, talia sunt querenda remedia. Ergo, cum Stygiæ procellæ in te ruunt seviore impetu, pedes lava, affectus & conscientiam purga, ad Eucharistiam propere; vigila, & ora.

Gg

§. IV. Finis.

Tom. I.

§. IV.

Finio, ad Nonam & ultimam crebra confessionis causam. Omnia nobis tuta sunt, nunquam erit vita. Mors incertissima est, & subiti casus, eo sæpe loci ac temporis, quo minime veremur, nos opprimunt. Quoties, quaque sollicite protulit, & omnium Evangelistarum voce, Christus monuit: in omne temporis momentum paratos nos esse. Neque ferè aliud æquè incolavit, quam hoc unum, **VIGILATE**. Oie Marthæ clamat: **Vigilate, nescitis quâ horâ Dominus vester venturus sit.** **Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam.** **Vigilate & orate, ut non ineretis in tentationem.** Per Beatum Marcum, non minus contentè nos in clamat: **Videte, vigilate, & orate, nescitis enim quando tempus sit.** **Vigilate ergo, nescitis enim, quando Dominus domus veniat, an mediâ nocte, an galli cantu, an mane, ne cum venerit, inveniat vos dormientes.** Quod autem vobis dico, omnibus dico, **Vigilate.** Quæso te, qui sincerius nos & ardentius exhortetur ad indefessas vigilas? At idem protulit per sanctum Lucam impensissimè commendat: **Vigilate itaque omni tempore orantes, ut digni habeamini sugere ista omnia que futura sunt, & stare ante filium hominis.** Quid crebrius monet Beatus Paulus, quam hoc ipsum: **propter quod vigilate. Vigilate, sicut viri.** Quoties divus Petrus hoc ipsum admonuit: **Vigilate in orationibus: Sobrii estote, & vigilate, quia adversarius vester diabolus, tanquam leo rugiens circum, querens quem devoret.** Nec aliud vigilatissimus Joannes vociferatur: **Esto vigilans: si non vigilaveris, veniam ad te tanquam fur, & nescies quâ horâ veniam ad te.** Beatus qui vigilat, & custodit vestimenta sua. Et, mihi Adesime, nihil tam necessarium nobis quam **VIGILARE**. Atqui malè in rem suam vigilat, qui tam rârò per Pœnitentiæ sacramentum, ad Mortis adventum se parat. Non exhorret mortem: promptus, paratus est migrare, qui de peccatis frequenter confessus, vitæ suæ rationes sapias inspexit. Prodiunt historie sacerdotem quemdam, virum admodum religiosum, quotidie confiteri solitum, antequam sacris operaretur. Hic ad extrema deductus monetur, ut ad exomologesin se parat vitæ suæ ultimam. Ille, accepto hoc nuncio, sublati in celum quâ oculis quâ manibus: Ergo, inquit, benedictus sit Dominus meus Iesvs: triginta jam anni sunt & plures, ex quo quotidie alteri confessus non sum, quam si confitello alia non esset subsecutura, ac proinde tatis mihi modo erit confiteri, tanquam mox à Confessione sacrum facturo. Hoc, **VIGILARE** est. Optimum Augustini consilium est: **Præveni Deum: non vis ut ipse puniat, tu puni. Punendum est peccatum: si puniendum non esset, nec peccatum esset.** Non te pudeat coram uno dicere, quod te non puduit forsitan coram multis facere: Nam, ut Bernardus loquitur, **Simulata confessio non est confessio, sed duplex confusio. Ades.** Quod obducam, Partheni, sanè non habeo, nisi meum tunicum & pigrum **NOLL**. Sed connitare ut id in me **VELLE** fiat. Persuasum me tenes. **PARTH.** Ergo ad Lympham transeo.

CAPUT VII.

**Quintum INCONTINENTIÆ antidotum,
JEIUNIA, & ABSTINENTIÆ
EXERCITIVM.**

Ignis qui valentem materiam occupavit, aqua, & interdum ruinâ extinguendus est: ille qui alimentis deficitur, sua sponte sublevis:

Subtrahere ligna foco,

& fugâ vix notabili evanescet ignis. Ignis ex Orco est Luxuria, quæ ipsum etiam corpus inflammât. Oppressam vis hanc flammam: pabulum corpori subtrahere, & licet extingui non sentias hunc ignem, certè senties ex-

tingentem. Fames amica est virginitati. Spiritum jejuni Plin. lib. 2. hominis fugat serpentem: jejuni virtus Sygyium dra. cap. 4. conem. Hæc una omnium Sanctorum Patrum vox est. Basilus: **Jejunium, inquit, contra exercitum demonum dat.** **arma.** Chrysostomus: **Adversus demonum naturam, inquit, jejunium constitutum est jejunium.** Hieronymus: **Pulchra res est, inquit, jejunium quod demones terret.** Origenes: **Cum jejunatis, inquit, demones vincitis, omnemque illius classis malignam retrorsum agitis, mala desideria effugatis.** Athanasius: **Jejunium vim, ait, spiritus mali meretur.** Ambrosius: **Nallum, inquit, remedium majus contra inimicum serpente potius invenire, quam jejunium.** Quid multa? diabolus nemo vicit sine jejunio. Jobus, illud celi spectaculum, jam undique infelicissimus, ipsis septem diebus jejunavit, Origene affirmante. Joannes, Domini prodromus, vixit non manducans neque bibens: adeo enim parci cibi potiusque comedere, nec bibere videri potuerit. De Apostolorum jejunio, prædixit Christus: **Auferetur ab eis sponsus, & tunc jejunabunt.** Paulus, non unum alterumve jejuni diem subimet indixit, sed in jejunio multum, in fame & siti, corporis rebellionem expugnavit. Antonius per omnem vitam (Athanasius id prædicat) adeo pertinacis fuit jejuniis, ut nonnunquam biduo tri-duoque impransus & incenatus ageret, & quartâ demum die, panis aliquid, sed parvissimè gustaret: sal ei pro omni condimento, pro generoso Cretico fuit frigida. Hilarion quindecim annorum juvenis, ut omnem in se carnis petulantiam expungeret, ejusdem æmulus abstinentiæ, post occasum solem quindecim carcis, nescio an famem fallere, an irritare sic solitus. Cumque ne sic quidem omnem libidinis scintillam in se sopitam crederet, jejunium adeo intendit, ut triduum & quadriduum sine omni alimento duceret usque dum vix amplius spirare posset.

§. I.

Sunt morbi, in quos medici liberè pronunciant: mittatur venâ sanguis, nec prius sitatur dum linquatur animus. Morbi vehementia lene remedium contemnit. Hoc idem secum Hilarion egit, ita succurrentem putabat animo, dum deficeret caro; neque enim hac salvâ sanum sibi spiritum promittebat. Herbarum succo, inquit Hieronymus, & paucis caricis post triduum vel quadriduum, deficientem animam sustentabat, & juniorum laborem labor operis duplicabat: sic jejunio attenuatus, & in tantum exsilio corpore, ut vix ossibus elegit, hæreret. Verum est omnino Beati Ambrosii effatum: **Quod nocet corpori, juvat spiritum.** Et Christi verissimum: **Hoc genus non ejicitur, nisi per orationem & jejunium.** Actio enim demonia (inquit Hieronymus) decuit Dominus, non nisi oratione & jejunio posse superari: Certè sic est: acerrimus ille Luxuriæ spiritus hoc genere armorum enervatur: de quo Augustinus: **Videte ergo, inquit, charissimi, quanta sit jejunii virtus, ut id facere jejunium valeat, quod Temp. Apostoli nequiverunt.** Inde pulcherrimè atque validissimè ratiocinatus Ambrosius. **Videte ergo, ait, quæ sit jejunii virtus, quanta homini suo præstet gratiam, quod tantam præstet alteri medicinam: videre quomodo proprium sanctificet hominem, quod ita purificat alienum. Mirum, ter mirum: alter jejunat, & alteri prodest jejunantis abstinentia, iste pharmacum sumit, & ille vi pharmaci curatur.** Quod etiam D. Leo Pontifex admiratur: **tam grata est, inquit, Deo, quam terribilis diabolo jejunantis oratio.** Quod si ea est virtus jejunii, ut qui illo munitur, infestorem demonem ex alieno pellat corpore, quanto magis poterit impugnatores suos? alieni vim jejunii, in eo quem jam occupat, non sustinet cacodemon, & quomodo sustinebit proprii in eo quem tantum impugnat? Ecclesia ergo rectissime canit: **Qui corporali jejunio vitia comprimunt.** Diabolus in temperantia & gulâ vitii omnibus pandit aditum, ideo gulam Ambrosius vocat, primum diaboli speculum: Hieronymus,

§. II.

Corpus animum & regit, & detegit; membris regit,
sed iidem etiam detegit: nam manum jactatorio, pes
modibus, oculus vagus ac petulans tale aliquid arguunt
esse in animo qui non cernitur, quale in ipsis est quæ
cernuntur. In choreis multa sunt urbanitatis speciei quæ
Castitatis nervos incidunt. Libera hic manus, liberi
oculi, liberae volantes voces. Hæc funt quæ pudorem la-
befaciunt, hi sunt libidinis stimuli, hæc laxamenta licen-
tiæ. Appositis quidam de choreis hoc pronuntiavit:
Chorea est circulus, cujus centrum est diabolus, & cir-
cumferentia omnes Angeli ejus. Sanè illic variè offendi-
tur Castitas, & quandoque tam spectando, quam sal-

ne frustra moncas, nec terreas illos tam avidos saltationis. P A R T H E N . Si sic illis collubrium est, pergant, & ad Orcum descendant saltando. Ego fœcæ & præcipitium monstravi currentibus; si nolint hunc cursum sistere, sibi culpam imputent, qui cupiunt perire. Ad institutum redeo.

§. III.

tem defendere, & servare vis: Operi te jejunio: Abstinen-
do vinctus. Illud Divi Ambrosii sapius iterandum: *Serm. de*
Fames amica est Virginitati, inimica lascivie: Saturatus verò *quadragess.*
prodigit Castitatem, nutrit illecebram. Eâ de causâ idem
hic sanctissimus Præsul Jejunium vocat delictorum ex-
cidium, salutis remedium, fundamentum Castitatis.
Et Divi Augustini præconio: Jejunium purgat mentem,
sublevar sensum, carnem spiritui subicit, concupiscentia ne-
bulas dispergit, libidinum ardores extinguit, Castitatis lumen
accendit.

Audis hæc? & etiamnum Abſtinentiam repellis? vel
teltum numero te obrutum. Athanaſius; Vide, inquit,
quid faciat jejunium; demones fugat, malas cogitationes expel-
lit, cor reddit purgatum, corpus ſanum: Petrus Ravennas: Serm. de je-
Scimus, ait, jejunium eſſe Dei arcem, Chriſti caſtrum, junio.
Caſtitatis ſignum, Sanctitatis trophæum. In aperto &
extra litram Abſtinentiam plurimum & ſanctius

Ecl. cap. 2.
vers. 1.

stati facere. Id enim quod noxii & nimii est in corpore, abstinentia caput serenat, animum ad saniores cogitationes disponit. Et hæc Salomoni causa fuit de genio fraudando consilium capere: Cogitavi, inquit, in corde meo abstrahere à vino carnem meam, ut animum meum transferrem ad sapientiam, devitareque stultitiam. Ita Enos, Enoch, Mathusalem, Noë, non minus sapientes fuerunt quam abstinentes. Ita Nazarei ac Rechabite à sapientia equè ac abstinentia commendantur. Juditha tam sapiens quam casta, formam & pudicitiam suam ciliis & jejuniis propugnavit. Quid memorem illos Terræ Angelos, tot millia Eremitarum, Monachorum, Cœnobararum, quorum omnis vita fuit abstinere, & Deo sapere? Verè, anima sicca & sobria, anima sapiens & casta.

§. IV.

Abstinentia circa cibum & porum in antiquis:

*N*Ec idololatrias hoc latuit. Prisci Persæ, si Xenophonti credimus, ad panem nil nisi nalturcium adhibere soliti sunt, & variâ tunc virtute floruerunt: Orbis domini per annos ducentos, à Cyro ad Darium, qui inter delicias & vina imperium & vitam perdidit. Præfatos Egypti sacerdotes, Cheredemus asserit, carne, ovis, vino, & lacte semper abstinnisse, ut & libidinis ardorem restringerent, & divinis intentius puriusque vacarent. Judæorum Esseni vino & carne sibi interdixerunt. Delicias, maximam hominis pestem judicavit Socrates, ideo virtutis studiosos ad colendam abstinentiam crebrius hortabatur; eaque de re interrogatus, quid solus iple à ceteris adeo discrepare mallet: Alii, respondit, vivunt ut edant, ego verò edo ut vivam.

In recentioribus.

At mittamus vetera, longè illustriora præ his sunt recentia. Sed nosti me: catalogum non texam; paucos nominabo, sed Magnos. Inter ipsas dapes abstinere aut esurire mihi semper maximum fuit. Terror ille Romanorum Hannibal, sæpe tunc minimè bibit cum maximè sitiit. Et ut sitim suam redderet docilem, aquam quandoque spectavit, sed nec guttam libavit inde. Silius: *Exercetique sitim, & spectato fonte recedit.* Magnum hoc est, sed Hannibalem non ideo inter Magnos numero, alios & majores specto.

Nic. Serv. lib. 5. hist. Mogunt. in Dan. c. 22.

Notus ille celo Daniel, quinquagesimus septimus Archiepiscopus Moguntinus, Elector quadragesimus primus, qui anno Christiano 1582. obiit, vir sane in omnibus Magnus, hoc multis superior. Jejuniorum erat observantissimus. Sualerant ei medici, aliqui complures, ad jejunium vernum melius tolerandum, ut, quandoquidem pisce non vesceretur, carnes in mensam admitteret. Pontifex etiam eum jejunii lege solverat. Solus ille sibi minimè indulgebat, atque cum aulicam eamque exquisitam mensam accumberet, ovis solum & junculis contentus, à jejunii legibus nec latum unguem abibat. S. Ambrosius Pontifex, annis compluribus nunquam prandit, de die semel dumtaxat refectus. S. Carolus Borromeus, Romæ Curie purpuratus senator, dignus Ambrosii in tam alto solo successor, delicate quidem educatus, eò tamen se assuefecit, ut ultimis vitæ annis solo pane & aqua viveret; solis diebus festis aliquid opsoni addidit, nihil tamen eorum quæ gulam mulcerent; nam carne, pisce, ovis, vino semper abstinnit: per quadragesimale jejunium etiam panem sibi negabat, fabis tantum & ficiibus famem mitigabat, non explebat; hebdomade sanctâ non nisi lupinis (amarorum pisorum genus est) victitabat. Hem, tantus Princeps, tam rigidas jejunii leges iple sibi statuat, & nos ad ipsum collati, mera mendicabula, juvenes robusti & vegeti, quibus sanguis in variam petulantiam ebullit, abstinentiam & jejunium sic horreamus? Nimirum, nisi venter bene fartus semper nobis turgat, mox morbum & mortem somniamus, cum fames in omne morborum genus validissimè pugnet.

*I*N Italiâ certè periculosissimum medicorum, primum in omni morbo pharmacum est, fames & inedia. Rationi hæc admodum convenienter faciunt, primum enim omnium morborum seminarium est ingluvies & oppletio, cui sola abstinentia optimè medetur. Sicut ergo fames omnibus corporis affectibus conducit, sic eadem omnium in animo vitiorum est. Antidorum. Non cernis, ut elaro frangat, cœtice fames: Avaro, rubiginosos educere thesauros fames persuadet. Iracundus si egeat, fit mitior. Otio torpentem ad opus extimulat fames: qui enim vitat molam, vitat & farinam; & quia fames fastidiosa non est, gulosum à lauticiis ad frugalitatem, luxuriosum à spurciis ad continentiam perducit. Omnibus vitiis resistit fames, luxuria plurimum. Perpeffi sunt exercitus, inquit, Seneca, inopiam omnium rerum, vixerunt herbarum radicibus, & dictu fœdum tulerunt famem. Hæc omnia passi sunt pro regno (quò magis mireris) alieno: & dubitabit aliquis terre famem, ut animum libidine liberet?

Narrat Ruffinus Aquilejensis dignum memoratu. Ad religiosum senem revisit quispiam, &: Mi pater, inquit, quid faciam? non sum amplius sustinendo tot impuras cogitationes, adeo animum meum implent fordidis. Cui senex: ad similes cogitationum fordes non memini me trahi. Agrius id verbi accepit homo, & id fieri vix posse judicavit: & quomodo, inquit, hoc fieri potuit, ut nunquam ab importunis hisce cogitationibus impugnereris? Senex ad ista: Ex quo, inquit monachum indui, nunquam satis panis comedi, nunquam satis aquæ bibi, nunquam satis somni admisi. Ita proflus, quia nunquam satur, cibum potius aut somnum appeti; nihil molestiæ mihi faciebat libido. Auduit juvenis, & plurimum profecit ex modestissimâ hæc abstinentiæ commendatione. Repeto meum, & finio: Fames amica Virginitati.

CAPUT VIII.

Quartum INCONTINENTIÆ antidotum, LABORES & AMOR EXERCITII.

*Æ*DES. Satis multa de Jejunio. PARTH. Plura debuisse: sed capere te puto, quàm cognata sit Castimonie Abstinentia. Sed num recordaris vestreuli nostri,

Lechio, Flagra, Preces, Confessio, Lympha, Labores?

Lympham exposui. Sanè quod lympa est igni, hoc Abstinentia est libidini: Sed progrediamur, paucis te docebo, tam amicos Castitati labores esse, quàm inimicum otium. Reperias forsân, qui nequaquam ferant otiosorum titulo insigniti sese; illi ipsi tamen sic laborant, ut dubium sit, otiosi præter an sic laborare. Garriunt, & fabulantur vanissima, & hoc colloqui vocant & seria conferre: ludunt, deambulant, potant, libros non legunt sed lustrant, otio nauseam demunt, secentis ineptis diem frangunt, & omnia agendo, nihil agunt. Homines, inquit Seneca, inter oleum & vinum occupati, quibus ad votum dies est actus, si bene desudaverunt; qui, quantum sudoris effluit, tantum potationis ingerunt. Et hoc illorum est LABORARE: hæc sterilissimæ confabulationes CONVERSATIO vocantur. O quanta pars vitæ nobis elabitur nihil agentibus, quanta malè agentibus! Ego verò alios tibi labores ingeram tuendæ Castitati.

Nosti Dianam ideo fingi virginem, quod otium odisset, sèque cum suis assiduo venatu exercuisset. Apud virginem hunc cœtum malè audit, Salmacis Nympha, quòd ceteris perpetuò in opere desudantibus, sola illa ignavissimas sectaretur occupatiunculas; & vel crines

crines pecteret, vel vultum erugaret, vel genas stibio fucaret, vel speculum confuleret, vel in veste plicas emendaret, vel flores legeret; illa tamen sibi visa plus omnibus agere, & se neminem esse occupatorem. Veniunt de hac Ovidius:

Lib. 4. Metamorph.

*Sape suas illi, fama est, dixisse sorores:
Salmaci, vel jaculum vel pictas fume pharetras,
Et tua cum duris venatibus otia misce,
Nec jaculum sumit, nec pictas illa pharetras,
Nec sua cum duris venatibus otia misce.*

Eadem hæc voces, juveni tam malè occupato sæpius ingerendæ: Quid cessas dormitator? Age aliquid, age, age: chartam explica, calamus fume, nota, stylum exerce, epistolæ concinna, orationes compone, poemata pange. Scripsisti? Nunc librum arripe, lege, memoriæ manda. Legisti? Nunc ora, cum Deo age, pia & sacra meditare. Orasti? ad lectionem, ad scriptiorem te ipsum revoca. Nil sine magno labore mortalibus natura dedit: assiduus labor, longaque exercitatio docent omnia.

Neque ego te jubeo assidue imminere libro aut pugillaribus; dandum est aliquod intervallum animo, ita tamen ut non resolvatur, sed ut respiciat, & remittatur. Respirasti? Ad labores redi; calamos, chartas, libros resume, urge opus. Hic vitæ nostræ circulus est, aut laborandum, aut à labore nonnihil respirandum, nec in ipsa tamen respiratione penitus orandum, estque in ipso otio cavendum otium.

§. I.

Subit aliquando eremi tedium Antonium, dubiūque clamasse fertur: Servari cupio, sed meæ mihi cogitationes adversantur. Dum sic animo fluctuat, cernit in vicino hominem monachi veste, nunc calathos texentem, nunc ad preces in genua subsidentem, nunc alia facientem: simul & vocem audit: ita & tu fac Antoni.

Laborem tationum est remedium.

Oraculum secutus Antonius, per has orationis & operationis vices, omnem solitudinis molestiam abstergit perseverantia inextinguibili. Instat refectio est, mutatio laboris, & generosos animos nutrit labor. **ÆDES.** Et quorsum continua hæc cum laboribus lucta? **PARTHEN.** Ut Caro tam quærit quam libidinis appetentissima, hoc stratagemate distineatur, ne quiescere incipiat, & simul lascivire. Nimis ei proum est, à quiete ad lasciviam defluere. Plerumque enim, cum manus ab opere cessat, mens sese cogitationibus impuris occupat. Ea re Hieronymi monitum est, sanè sapientissimum: *Nunquam te diabolus non occupatum inveniat.* Ea de causâ per totam

Ægyptum nulli monachorum ferebantur otiosi, suum quique sibi victum labore parabat, nemini gravis, cum nec oblata quidem ab aliis admittere liceret. Tu tibi labora, dicebant, tuæ te manus nutrant, non aliene: non est viri sudorem timere. Hinc ejus omnes industriæ fuerunt, ut non solum sibi, sed & peregrinis atque hospitibus cenulam instruere possent. Imò etiam per loca Lybiæ quæ fames presserat, & per diversos carceres plurimum alimonie liberalissimis subsidii partirentur; quæ omnia labor illis subministravit.

Inde inter eos vulgarissimum erat, velut oraculum: Qui laborat, ab uno solum dæmone vellicatur; deses & cessator ab innumerabilibus exagitur. Ex illorum numero unus, probatissima vitæ, Paulus Abbas tametsi palmarum fructibus & hortuli sui proventu abundè reficeretur, & ideo colligendæ cenæ securus ferri posset, ne tamen innumeros in se diabolos conciret orando, & castitatem periculo exponeret, sportulas texebat, & quotidianum à se pensum exigebat severissimè. Tam remotus autem ab urbe degebat, ut si merces suas venum voluisset extrudere, majus vesturæ quam omnium sportellarum pretium fuisset. Ita elapso anno cum antrum suum vimineis textis impleisset, ignem subjecit, & unius anni laboriosam solertiam Vulcano vendidit. Ne-

Tom. I.

A que enim ullus, ajebat, aut castas habebit cogitationes aut cor mundum retinebit, aut diabolus vincet feriando.

§. II.

Iter pigrorum quasi sapes spinarum. Quaquà it otiosus, *Prov. c. 14. vers. 19.* spinas offendit; omnes ejus semine impurarum cogitationum sentibus sunt obductæ, & hoc otiosi labor est, turpia cogitare; has ille corbes contextit, quas postea petulante lingua pro libitu quibuscunque venales obtudit. Vix enim à spurcis sermonibus temperat, qui ejusmodi cogitationes non refrinat. O Salmaci, ô piger, fume pharetram, jaculum cape, & tua industriis conatibus frange otia. Age aliquid, labora, opus adorna, aut te mille, aut te innumerabiles diaboli exagitabunt.

Pelagius memorat, fuisse qui cupiverit à molestissimis *Libell. 5. mis Carnis & diaboli suggestionibus liberari, serio tamen num. 5.* resistere nunquam animum induxerit. Hunc religiosissimus senex aggressus: O cursor, inquit, testudineæ, tantum nobis vacat? jam vivere, jam mori scimus? O athleta dormiens, vis salvari? vade, labora; vade, affligere; vade, vigila, pulsa. An nescis quid faciant Pancratistæ? ad certamen vocati, projectis altrè brachiis consistunt, caputque & os manibus oppositis quasi vallo præmuniunt: membra eorum omnia aut ad vitandos ictus cauta sunt, aut ad faciendos parata; & calce, & pugno ferire norunt. Ita & nos oportet animo semper esse prompto atque intento. Standum est, modisque omnibus contra nitendum; cor sanctioribus cogitationibus firmandum. Faciamus nos quod in nobis est, & dominus pugnabit pro nobis.

Sic est: nobis laborandum est, nec unquam ab opere cessandum, cetera bono Deo committenda. Quod si necdum ô piger, ad laborem incalescas, vel Paulum ad opus stimulantem attende: *Ita autem qui ejusmodi sunt 2. Thess. 3. denunciamus & obsecramus in Domino JESU Christo, ut cum v. 12. & 10.* silentio operantes, suum panem manducant. Quoniam si quis non vult operari nec manducet. Peritissimus medicus iste, pharmaco unico plurimorum morborum causas incidit: quot enim ulcera ab unâ radice otii emergunt, tot uno illa omnia operis cataplasmate curantur. Quam vero aliis legem tulerat, ejus ille prior observantissimus fuit: *Ipsi enim scitis, inquit, quemadmodum oporteat imitari Ibid. v. 7.* nos, quoniam non inquieti fuimus inter vos, neque gratis panem manducavimus ab aliquo, sed in labore & in fatigatione, nocte & die operantes, ne quem vestrum gravaremus.

En tibi Tarsensem Paulum, ubi classicum illud instarat, quo partem multò maximam humanæ gentis ad Christi signa traduxit, alimenta manu quæsit, funes texuit, scenas & tentoria concinnavit. Ipsa Domini mater, quam nunquam otiosa fuit! nulli pulchrius diurna vitæ ratio constitit, quam Beatissimæ huic Virgini, quæ à primâ luce ad tertiam diei horam placando Numini vacabat sedulo, inde ad meridiem lanificio, mox à cibo, qui illi parcissimus fuit, reliquum diei divinarum rerum lectionibus applicabat.

§. III.

Quod si Apostoli, ait Hieronymus, habentes potestatem de Evangelio vivere, laborabant manibus suis, ne quem gravarent, cur tu in usus tuos cessura non prepares? Facio aliquid operis, ut te semper diabolus inveniat occupatum.

O Salmaci, Salmaci! ô pigrum pecus! ad laborem Otium est nati sumus, nec ulla nobis sine labore obtingit virtus. causa omnis Scis, dum se David exerceret in militiâ, non insultabat ei luxuria: cum cepit abundare otio, cepit etiam laborare adulterio. Salomon dum templum ædificat, luxuriam superat; ab opere quietus, & Altarem Deam colit, & Venerem. Agamus, ædesime, agamus semper aliquid, ut nos diabolus nunquam non occupatos inveniat. Concessum nobis otium vertamus in negotium, nulla

G g 3

nulla nobis praterat experts laboris, non dies diuturnat, sed nec hora, sed nec pars horæ. Li quibus vacare lubet & ferari, nondum didicerunt *nosse tempus*, quod Pittacus monebat.

Tempus pretiosissimum est impendium, nec alterius ullius rei gravior est quam temporis iactura. Perdi potest tempus, reparari non potest. Aliquid temporis amisisse, damnum est irreparabile. Idcirco ipsi Parthorum reges ne desidia torpescerent, telorum cuspides acnere consuevit, seduloque id fecisse traduntur, ut non solum animi oblectationem ex eâ re sibi quaesierint, sed & laudem. Satiis profecto est aliquid agere, quam nihil agere, modò id quod agitur, honestè fiat. Qui nihil agit, esse omnino non videtur nisi cadaver culcitæ incumbens & torpore multo sepultum.

Plinius Major, cum nepotem suum cerneret otiosè diem imminuere deambulando: Poteras, inquit, has horas non perdere. Ah (non sine dolore gemo) ah quoties videre est juvenem aut virum his ipsis vocibus compellandum! poteras has horas, hos dies; poteras imò hebdomades, hos menses non perdere. Breve est vita huius curriculum, inquit Hieronymus, hoc ipsum quod loquor, quod dicto, quod scribo, quod emendo, quod relego, de tempore meo mihi aut crescit aut deperit. Nihil æquè vitam hominum aut aptius instruit, aut validius confirmat, quam honesta operatio, & solers industria. Ignavia hebescent animi, torpescunt corpora, fiuntque morbis impensius obnoxia: utrumque tueri diligens exercitatio. Omnis in actu virtus sita est, nec effugit diaboli pedicas, quisquis fugit laborem. Labor est materia virtutis & gloriæ, illum qui rejicit, ejicit istas: non potest parvo res magnæ constare. Ad rem nostram verissimè Laurentius Justinianus: Quemadmodum, inquit, temperato labore carnis incendia cohibetur, sic otio fovetur & crescunt. Centies repetendum: Assidue age aliquid, ut te diabolus semper inveniat occupatum. Sequitur: Portarum excubia.

CAPUT IX.

Septimum INCONTINENTIÆ antidotum, sollicita SENSVM exteriorum CVSTODIA.

Oculos pudicè claudendos, suprà demonstravimus. Verum urbs illa hostem non excludet, quæ unam obleraverit portam, apertis ceteris: omnes claudendæ sunt. Pars magna innocentia est, opportunè velasse oculos. Sed plures sunt janua per quas illabatur hostis: nares odorem, sermonem aures, gustatus saporem admittunt, manus actione gaudent. Ad omnes has portas intentissimis excubiis est opus: parum est hinc vigilare janitorem, nisi & pugnare sciat, atque hostiles ingressus vi arcere. De his quinque corporis sensibus non invenit Nicetas Sertonius: Sensus, inquit, nisi probè regantur, ad vitium facies sunt via, peccatiq; janua; per eos enim ad vitia nobis aditus patet, & per eos in animum influit peccatum. Hi ipsi sensus humani sapissimè lenones sunt, qui blandis illecebris mentem in vitium flectunt; nuntii sunt, qui ad voluptatem invitant; raptores sunt, qui animum ad res creatas abiciunt; fenestæ sunt, per quas omnium scelerum contagio irrepit; ostia sunt, per quæ animus semet sibi suffuratus, clanculum evolat ad prohibitam pabulationem. Idcirco Gregorius Magnus. Ad custodiendam, inquit, cordis munditiem, exteriorum sensuum mundities servanda est. Mors per fenestras ascendit, & domum ingreditur, cum concupiscentia per sensus corporis habitaculum mentis invadit. Sic perimus miseri, rimarum saepe ac fenestrarum pleni sumus, & quacunque voluptas veniat & ingressum roget, benevoli eam ac faciles admittimus: non aliter quam Troiani fatalem illum equum, qui tunc demum cepit esse exitium urbis, cum urbe receptus est. Multa recipimus per exteriores sensus, quæ

A primâ fronte amicitiam præ se ferunt, recepta hostilem in nos favitiem exercent, & animum necant. Quis delicatas epulas, generosum vinum, bellaria exquisita non applaudente gustatu recipit & ingreditur blandè, sed in novissimo mordent ut coluber, & sicut regulus venena diffundunt. Quis suavissimam Sirenium symphoniam non avidis haurit auribus? At non semper pudica & casta est musica: aliquos quandoque ad bellum effervit, alios tamen etiam ad libidinè incitavit. Quis Sabæos odores & fragrantia cinnama non patulis trahit naribus? Quis tactu mollia non promptis attrahat manibus? saepe tamen hæc talia nescio quam molliem affricant animo. Quis elegantis formæ decus non benevolentissimis metur oculis? sed heu, quoties decepto lugendum fuit: *Vi vidi, ut perii, ut me malus absulsi error!*

§. I.

Ita frequentissimè Videre nostrum, & Audire nostrum B Odorari, Gustare, Tangere, in apertum non non periculum modò, sed exitium clandestinâ prodicione perducit. Salomon monuit: *Omni custodiâ custodi cor tuum, quia ex ipsa vita procedit.* At cordis nulla erit custodia, nisi quinque illorum ad cor ostiorum custodia fiat claustra. *Ædes.* Cui ergo claves ad quintuplex hoc ostium committendæ? *PARTE.* aut *Necessitati*, aut *Vilitati*, alter utri sanè: nunquam *Voluptati*. Hoc assero: si quid videre velis, si quid audire, si quid aliis sensibus admittere, aut *Necessitas* te cogat, aut *Vilitas* impellat. Si ad solum *Voluptatis* nutum hæc porta pandatur, vel etiam unica illarum, non custodis cor tuum, sed proditor: proditorum tui te castri non gubernatorem fuisse, brevi senties. *Voluptas* enim ubi hæc claves nanciscitur, vel cordis penetralia, turbam intromittit promiscuam, & plures hostium quam amicorum. Inde animus heu quantis ineptiis, phantasiis, stultitiis impletur! omnium rerum imagines, pleraque vana, turpes, obsecra ad cor convolant. Ita *Voluptas* agit, cum clavium ad illas quinque januas fit domina: omnia sulque deque vertuntur, illudque unum agitur, ut Animus à *Voluptate* delinquit atque persuasus, suis se concupiscentiis vendat, nec abhorreat ab ullâ cogitationum turpitudine. Eò spectant Beati Basilii verba: *Oblectationis appetitus est carne, velut ex fonte manat, & per omnes sensus, tanquam per flumina, diffunditur.* Idem: *Aspectum, inquit, æque ac auditum ex aqua cum profectu inde consecuturo.* Sic oportet: quisquis ad aurium voluptatem metitur audienda, innumeris noxis vel solo auditu obstringet animum. Levia forsitan creduntur, arigere aures ad vana, curiosa, ridicula, nova; ad nugæ, fabulas, laudes proprias: & quis hic surdus aut omniculofus est, cum talia in sermonem veniunt: unica illa vox nova, nova, aures nobis longissimas facit. Sed ignoscant mihi tuus genius, qui rerum novarum narratiunculis delectatur, mendacis pascitur, qui nugis & fabulis tam benignas aures porrigit, ventos reti venatur. Hinc quandoque gradus fit, ut aures sponte pateant ad scurrilia etiam colloquia, lascivos sermones, fœdas cantiones, infames detractiones, qualia non raro tam audisse noxium quam dixisse. Nota est Bernardi censura in hos auditores: *Porro, inquit, detrahente & detrahente libenter consilium audire, quid horum damnable sit, non facile dixerim. Nec fallitur Hieronymus, qui: Si desint, ait, audientes, non inveniuntur detrahentes. Sapiens erit qui pessimè huic turbe verborum clauferit aures, quibus ceram parum est obdere. Firmiori spissamento opus est, quam utrum in sociis Vlysem ferunt. Aures tuas non cereâ, sed spineâ sepe muni, & quandoque tui amantissimis surdum te præsta.*

§. II.

Doratus etiam suis eget custodibus. *Ædes* Quid si me hortorum flores, si templorum odores & thure

Parthori
reges oc-
cupati.

Tempus
pretiosum
nō est per-
dendum.

Senec. ep. 19.

Lib. de ligno
vita cap. 5.

Sensus vi-
riorum ja-
nuæ.

In comment.
in orat. 38.
Nazianz.

Initio c. 31.
Iob.

thureæ nebes invicent, num vis ut nates obstruam? hic ego totus cum Catullo cupiam natus fieri. PARTHEN. Catullianum est hoc votum, scio, sed parum Christianum. Dixi jam sensum exteriorum claves, non Voluptas, sed aut Necessitas habeat, aut Virtus. Si tuos tibi aut templum, aut hortulus odores afflet, non ut nates constingas, jubeo, sed ut simul mentem dilates, & memineris dicti Paulini: *Christi bonus odor sumus Deo*. Et Davidici: *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo*. Cogita phialas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes Sanctorum. Sic sine noxâ, seu thuribula seu florum agmina, suos tibi odores propinabunt. Alti hinc animi Augustini: *De illecebrâ odorum*, inquit, *non satago nimis, cum absum, non requiro; cum adjunt non respicio, paratus eriam eis semper carere*. Quod si solius hinc negotium sit Voluptatis, si moschum, si muris peregrini folliculos, si ambram & cyberram vestis, chirothecæ, manus, cubacula spirent, hic jam noxa, & irritamentum libidinis, & culpanda delicia. Harum appetitus incontinentiæ notam subit, præsertim si vehementer. Et hujus generis oblectamenta plerumque videbis vel fœda esse vel levia. Assyrii, Arabes, & Sabæi nostris armis domiti, suis nos odoribus expugnant. Revera omne hoc bene olendi artificium, non boni odoris argumentum, sed latentium signum est defectuum: turpius est enim artificiosis quam simplicibus assuevisse; omne autem quod turpe est, quod sit artificiosius, eò sit turpius. Meministi juvenis, qui cum Vespasiano Principi pro collatâ præfecturâ gratias acturus, facilius ejuscemodi odoribus halaret, stomachatus Imperator, acri supercilio & voce asperat: *Mallem, inquit, allium oboluisse, si inceptum sine honore, rescidis concessis jam gratia litteris, bene olidum dimisit*. Ita dedecori sunt odores ejusmodi, interdum etiam damno. Muleasses Rex Tuncetorum contra Amidam filium, regni recuperandi causâ pugnavit, sed infeliciter: cumque immixtus fugientium turbæ Muleasses facile se regem dissimulasset, cruore & pulveribus fœdatus, solo unguentorum odore agnitus, & è fugâ reprehensus est. Capro filius utramque oculorum pupillam candenti scalpello rimatus, miserum parentem æternæ noctis damnavit. Plura his non ab similia commemini. Horrificum illud quod Petrus Damianus prodit de femina Venerâ, non repeto; ejus narrationi hoc unum addo cum poetâ: *Optimè oler, qui nihil oler*. Et ab experientiâ discimus, eorum cadavera gravissimè fœtere, qui dum viverent, optimè olebant. Fugiat has delicias, qui rerum vilium & ultimarum dedignatur esse mancipium. Unguenta quidem penetrabilia, sed penetrabiliora sunt vitia, quæ hac viâ celeritè ad nos se penetrant.

§. III.

Vt ad Visum, ad Audium, atque Odoratum, sic ad Gustatum constituere nefas est clavigeram Voluptatem. De pernicioso mensarum lauticiis, & Abstinentiâ jam egimus. Quam autem gustatum, ejusque appetentiâ, non ad Voluptatis leges agendum sit, insignissimè docens Augustinus: *Sicut ager, inquit, ad medicinam, sic ad sumendas vias debet quisque accedere, nequaquam videlicet in illis voluptatem appetens, sed necessitati succurrens*. Et hanc gustatus legem à Deo se accepisse gratulatus: *Hoc me, inquit, docuisti, ut quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam*. Non ego immunditiam opsonii timeo, sed immunditiam cupiditatis. Scio Esau lenticula concupiscentiâ deceptum, & David propter ea quæ desideravit à seipso reprehensum, & Regem nostrum non de carne, sed de pane esse tentatum. Et hæc illam philosophia non dicere docuit, sed facere. Nam Augustinus, esu carnum ferè abstinent, sed & aliis ciborum lauticiis mensâ suâ interdixit, mensas alienas & convivia studiosè declinavit, itaque se hinc in ordinem redegit, ut de seipso testetur:

A Quotidianum bellum geram in jejuniis, sapiens in servitute rediens. *gens corpus meum*. Wolstanus Wigornienfis antistes, non minus gustatum insigni victoriâ triumphavit. Fuit ut post rem divinam in abdito loco prolixioribus precibus vacaret: hic ad ejus nates assie carnis delicatus odor pertigit, & unâ appetitus edendæ. Turbari sensit animi vir sanctus, à precibus in culinam ad ollas trahi. Tunc ipse secum: *Hocine, inquit, precari est? hocine est Deo loqui? dum lingua voces depromit, dum manus caelo attolluntur, mens per culinam vagatur? Lues hoc commisit, ne dubita. An non libenter elistares carnes assas? ego tibi eas condiam, ut sapiant*. Sic statuo: nec illas quarum ad te odor pervenit, nec ullas alias libabis in posterum unquam: sicancio lege irrevocabili. Dixit, & secit: tam tenax & perseverans exequendi propositi, quàm concipiendi. Hoc uno gustatus triumpho maximum gradum fecit, ad omnem vitæ sanctitatem: miraculis illustris obiit anno Christiano M. LXVII.

B Hoc sanctissimorum quorumque hominum primum fuit negotium, Gulam odisse, & Gustatum velut proditorem, tam blandum quàm noxium, modis omnibus persequi. Non solus Isidorus Sacerdos, nunquam satur è mensâ surrexit; plures hac lege vixerunt, NVNQVAM SATIARI. Magnus Daniel vates, magni loci ejus, hoc ipso quod vino regio & ferculis delicatioribus abstinent, contenti frigida & parabili victu. Ita non Gula tantum, sed & ipsi flammis superiores facti. Nos in contrarium nitimur, quos tanto securius Gula in præceps agit, quantò frequentius honesto necessitatis nomine se regit. Ita sæpe flammam flammæ addimus & oleum ardenti camino affundimus, qui calorem naturalem in vitia sponte protuberantem multo vino animamus. Vinum largius haustum, malus est consiliarius. Ergo gulam frenâ, & omnem carnis appetitum facilius frenabis.

Thomas de Kempis l. 1. cap. 19.

§. IV.

C Laves ad Visum, Audium, Odoratum & Gustatum negavimus Voluptati; multò minus concedemus ad Tactum. Sensus hinc totum corpus permeat omnium oblectationum vaserimus auceps: frequenter alios sensus, quorum ille operâ ad suas voluptates aucupandas utitur, unâ secum trahit in exitium. Basilus hoc advertens: *Tactus, inquit, omnium sensuum deterimus, focus ablanditur, ut eos adiutores habeat ad sectandam vitiorum dulcedinem*. Cautè hinc, cautè prorsus agendum, & pro norma honesti monitum hoc habendum: *quod non licet concupiscere, noli tangere*. Tacti non satis est corpus vestiri; nisi & molliter vestiatur; nec ei satis cubare, cum dormit, nisi & molliter cubet. Hoc primæ tacti curæ sunt, ut omnia ubique reperiat mollior & blanda, idque, ut patet, ad voluptatem. At hoc pridem damnatum à Christo: *Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt*, sed eorum qui in terrâ, non regis summi & æterni. Et Joannem Zachariæ filium, Jordanis accolam, non à molli, sed ab asperâ & serosâ veste commendavit. Neque divinus Lucas purpuratum epulonem à vestium mollior accussasset, nisi eam Calices essent exossi, qui malè recti Lazari funus frequentarunt; alterum in purpurâ mortuum, in Orco sepultum, nullo dignati sunt honore. Mollem & delicatum habitum Castitas certè non amat; hæc libidinis aut insignia sunt, aut incitamenta.

Simplicis cultus munditie gaudet pudicitia: illic ple- Taetus runque pretiosus est cultus & mollis, ubi pudor est vilis, vitia. Augustus Imperator licentiosiore habitu filiar graviter offensus comptam hanc in veste mollior, insigne vocabat superbiæ, & luxuriæ nidum. Sed hæc omnia sectatur tacti sensus, nisi ad Christianas leges severius coërceatur: si quando indulgentius haberetur, tunc & mollem postulat vestem, & mollior lectum; neque

G g 4 somnum

De ad Blav-
ti Commis-
si de inspi-
mial. 7. 11.
Bomus
nm. 10.
an. 198.
nm. 10.
Ch. ad. 1.
P. 1. 1.
10. 11.

Tom. 9. de
ejus. 1. 1.
nm. 1. 1.

Lib. 10. com.
1. 1. 1. 1.

Augustini
1. 1. 1. 1.

somnum sperat facilem, nisi plenis profundius mergatur. Alii his initiis ad vitiosiorē licentiam proficiscuntur, & deum in leges verecundie impudenti audacia delinquit: vel nominale, panem nimium est, inverecundos tactus, amplexus, oscula: satis dixi, & juvabit forsitan vel solo nomine perstrinxisse hæc dedecora. Cautē, mi Adesime, cautissimē, hic agendum, si velis castē: ē levi saepe tactu non levis secuta est turpitudine. Rogatus Aurelius Augustinus, quid esset quod nollet cum sorore habitare, ita occurrit fertur: *quia non sunt mihi sorores, quæ cum mea sint. Enimverò malum est videre feminam, peius alloqui, pessimum attingere.* Ideo Nicetius, ex optimo Sacerdote, Lugdunensis Pontifex, amantissimus puritatis, suos assidue monebat, & tactus & verba caverent obscena: ipse sui maximē memor, vel infantium etiam membra nuda manu tangere verebatur: neminem hic nimis cautum censebat, ubi voluptas sese tam celeri dolo insinueret. Cum ferrum tangit silicem, exiliunt scintillæ; cum tangitur serpens, mox caput replicat, ut mordeat tangentem: quod castior quis est, hoc & cautior est, ne carnem tangat non suam, unde sua uratur; neve serpentina luxuria, mox ubi tactus impudicus senserit, mortuum inferat, & vulnere venenum infillat.

Gregor. Turon. in vitis PP. c. 8. Severinus 1. April.

Severinus 16. Septemb. vixit circa ann. 980.

Ex lib. de verâ virgine.

Edicta Edgari Anglorum regis filia non solum regio sanguine, sed virtutibus illustrissima, post mortem Dunstano Episcopo per somnum visa, de corpore suo monuit: & ne hoc vanum duceret, addidit illud: etiamnum ab omni tæbe illæsum rependum, oculis solum, manibus atque pedibus in cineres solutis, quibus olim puellari levitate esset abusa; dextrum verò pollicem quo toties crucem signasset, remansisse integrum, ut eluceret clementiæ divinæ benignitas in partibus servatis, iustitiæ severitas in absumptis. Rectissime ergo Basilus: *Sic virgo, inquit, virginis auditus, & visus, & gustus, & tactus, jugulando quidquid à verâ virginitate degenerat.*

§. V.

Submoneor hic beati Jacoponi & sancti Francisci familiā, viri integerrimi. Hic perquam eleganter, quinque hominis sensus exteriores, in hunc modum descripsit. Virgo erat, & huic quinque fratres. Primus, Pictor: alter, Musicus: tertius, Cocus: quartus, Pharmacopola: ultimus, Caupo; homines exigui census: horum sororem fecit opulentam nobilissimam Unio. Hunc pauperuli fratres precibus extorquere certatim intiterunt. Musicus: nosti, rem meam esse tenuem; da gemmam tuam, & servasti vitam meam. Pro eā ego modos musicos faciam quos laudes. Tu verò abi, mi frater, inquit virgo, tantillo pretio gemma mihi mea venalis non est.

Virid. Rad. ri part. 2. de contempt. sui cap. 3. Sensus animæ proci.

Pictor, ut gemmam impetraret, picturam promisit, quam haberet, elegantissimam: sed repulsam tulit. Idem tentavit & pharmacopola, nescio quid novæ fragrantiae pollicitus, sed eadem repulsâ dimissus est.

Nec aliud tulit responsum cocus, et si Jovis cerebrum, & delicias exquisitissimas sponderet. Caupo, homo impudens, scire se aiebat lectionem se fore actorem recepit. Minimè placuit qui maximam sperabat gratiam, extremplō rejectus. Hanc demum gemmam Optimas obtinuit, in cujus unâ thalamum denupsit Virgo. Hoc, ita Jacoponus explicabat: Anima, Virgo est: Voluntas, gemma: Virginis fratres, sensus exteriores, visus Pictor, auditus Musicus, odoratus Pharmacopola, gustatus Cocus, tactus Caupo. Sed an non insigniter delirasset Virgo, si pro rebus vilissimis, suā se gemmā privasset? Optimati, Christo Domino erat servanda. Atqui nos longè illustiores sumus, & vero nomine, infanti, qui Arbitrii nostri, seu, nostræ Voluntatis pretiosissimum unionem pro deliciis efecimus, pro oblectamentis narratiunculis, pro Venereis delectatiunculis,

pro vitæ fractis & pupis, verè pro scarabæi umbrâ, non vendimus, sed turpissimè abijicimus. Ille, ut cupia sibi liceat videre, innocentiam perdit: iste, ut gulam saginet, Castimoniam offendit: hic, ut omnis generis sordes per aures recipiat, pudicitiam expellit: alii, ut omnem odorationi & tactu libertatem permittant, verecundia leges negligunt. Ita nostram nobis gemmam, Voluntatem seu assensum, illi pessimi quinque fratres extorquent & subducunt. Ad extremam spiritus inopiam devolvimur odorando, tangendo, maximè videndo & audiendo.

Memini me legere de homine ægro, sed rectissime sibi conscio, qui in mortis viciniâ, velut orator ad seipsum, omnibus corporis sensibus meritam gratiam tulit in hunc modum: O mei Oculi, amo vos de hac re, quod passi estis noctem vobis & cæcitatem persuaderi, quotiescunque vanitatis aut lascivie aspiciendæ fuit periculum: hæc mihi nox, hæc cæcitas saepe fuit saluberrima. O meæ Aures, gratias vobis habeo, quod artificio extemporali obstruxistis, ad omnem inhonestum, oblectatorium, noxium sermonem: hæc mihi furdidas sepius fuit salutis. O Manus meæ, vobis memori mentis adscribo, quod delicias & tactui jucunda potuerim aspernari: vestra mihi ad hoc profuit continentia. O mi Olfactus, & tuis beneficiis respondeo; tuæ fuit virtutis, & odores gratos spernere, & ingratos perferre Dei causâ: multum me juvit tua patiens indultia. Et o mi Gustus, tibi quoque me gratum prebeo, tibi acceptas refero victorias plurimas; pars salutis meæ maxima in te stetit: potuisti & dapibus carere, & inter dapes elurire; potuisti & in copiâ abstinere, & sustinere inopiam: fateor, absque te fuisset, mei hostes me milles sub jugum misissent: abstinendo & sustinendo promovimus. Igitur, o meum corpus, sine me brevi temporis spatio à te abesse: jungemur iterum, & unâ fruemur præmio inexpressibili, felicitate non finiendâ. Utilissimam monita, si sint qui iis pareant.

Pelagius refert, sanctam Syncreticam dicere solitam: *Sobriè vivamus, quia per sensus corporis nostri fures ingrediuntur.* Verè: & saepe non unus aliquis furunculus, sed furum & prædonum ingens turba, cogitationum & imaginum fœdatur magnus numerus. Hinc lugubris ille gemitus clamantis propheta: *Deprædatus est oculus meus Thronum animam meam.* Voce præcurrentem sequamur, clamet pro se quisque: heu præda factus sum oris, & oculorum meorum, aurium, & manuum mearum! deprædatus est animam meam visus meus, auditus, tactus, gustus meus! Cor sine sensuum custodiâ, urbs est sine mœnibus, domus sine ostio, hortus sine sepe: illam hostes transiliunt, hanc fures expilant, istum conculcant sæpe.

CAPUT X.

Oculorum INCONTINENTIÆ antidotum, assidue cogitata DEI PRÆSENTIA in omni loco.

AD E. S. Partheni, dimittis me plenum ingentissimæ duciae ad sanctiores mores: instituis, disputas, doces, adversus omnem vitiorum me munis. **PARTHEN.** Silaudate velis, hoc est, adulari, ego interrumpi nolo; pede quo capis, pergam; jam enim prospicio. Restant pauca; at profecto, si rem spectes, non paucis explicanda. Versiculum tenes?

Portarum excubie, Christi presentia, Roma.

Suas portis excubias dedimus. Nunc Dei Præsentiam contemplemur.

Et principio quidem mirari subit, nos in plurimis non circumspicientes esse, quos oculus Domini vigilantissimus observat omni momento, omni loco. **ADES.** Ergo

Dei oculo
omnis a-
perita sunt.
Ergo hic Deus ad linguam, ad oculos, ad manum
meam: PARTH. Dubitas etiam intra oculos, linguam,
manum tuam est, qui cor tuum undequaque penetrat
Deus. Quid clarius, quid crebrius inculcat sacra pagi-
na, quam hanc ipsam Numinis præsentiam in omni lo-
co, digito, pro more meo, intendam ad pauculos fon-
tes, Salomon, apertissime pronunciat: *In omni loco oculi
Domini contemplantur bonos & malos.* Infomes sunt hi
oculi, nullo temporis puncto clauduntur. Idem affir-
mat Siracides. *Oculi domini multo plus lucidiores sunt super
soleni; circumspicientes omnes vias hominum, & profundum
abyssi, intuentes in absconditis partes.* O verè nigrum quam
lucidiores omni sole *Oculus* Sol excludi potest sexcen-
tis modis, nullo divini oculi, qui omne profundum ri-
mantur, qui parietes omnes vel etiam ferreos pene-
trant. Nihil eis clausum est. Omnium luculentus testis,
divinus Paulus: *Et non est ulla creatura invisibilis in conspe-
ctu ejus. Omnia autem nuda & aperta sunt oculis ejus. Cujus
oculi verba sunt Hieremie Prophetæ (super omnes vias fi-
liorum Adam, ut reddat unicuique secundum vias suas, & se-
cundum fructum adinventionum ejus.*

§. I.

A Bimelech Rex, cum Saram Abrahami conju-
gem mille argenteis donasset, istud moniti adjun-
xit: *Et quocunque perrexeris, memento te deprehensam.* Auro
profus hoc, & cedro scribendum: *Memento te deprehen-
sum.* Nulla tam abditæ cogitatio, tam furtiva libido nul-
la est, nullum tam clandestinum furtum, quin & illam,
& istam, & istud *Dei oculo* deprehendat. Quidquid di-
cas, faciāsve, quidquid vel arcanissimi secreti etiam co-
gites memento te deprehensum. Ubi ubi locorum, & quid-
quid denique rerum agas, etsi tam solus sis, ut nec mu-
licia tecum sit, tamen memento te deprehensum ab oculo
omnia cernente.

Hæc ignorantie nostræ labes est, ad Deum velut
longè distitum suspirare. Proximè nos est, imò in nobis
est, & nos in ipso, velut piscis in mari, avis in aëre, in
circulo punctum. Quocquid istud se moverit, clausum
est, quocquid piscis nataverit, aquis circumfusus est, quo-
quid volaverit avis, ab aëre circumtectæ est. Suum hunc
errorem, qui Deum velut remotum fingit, damnans
Augustinus: *Erravi, ait, & multum laboravi, quærens te ex-
tra me, & tu habitas in me: tecum eras, & tecum non eram;
male quærebam foris, quod erat intus. In ista formosa, quæ se-
cisti, ego deformis irrueram. Ea me tenebant longè à te, quæ esse
non poterant nisi in te.*

Ades. Sed num Deus sit præsens, etiam in impiis?
PARTH. Te hominem albæ mentis! præsentissimus est,
etiam in impiissimis & quidem, ut Theologorum ore
loquamur, per essentiam, per præsentiam, per poten-
tiam suam, solum non per suam gratiam. Deus cum
omni sanctitate & sapientiâ suâ cum omnibus suis the-
sauris, æquè totus ac præsens fuit in Judâ Christi prodito-
re, quam in Petro Christi defensore. Miseri nos &
ecce, quam non cogitamus ista? momentis singulis, di-
vinâ manu sustentamur, & quasi assidue recens crea-
mur. Cesset Deus vel puncto temporis benefacere, &
omnia, quæ nostra vocamus, in tenue nihilum evane-
scent. Pulchrè Bernardus: *Mirò, inquit, sicut nullum est
momentum, quo non fruamur Dei misericordiâ, sic nullum sit
momentum, quo eum præsentem non habeamus in memoriâ.*
Memento nos Deus, vel ignibus æternis addicere, vel
calo adscribere potest. Instillet modò vel unicam scin-
tillam luminis, quod gloria vocat, & in celo jam eri-
mus, etsi extra celum sumus. Nusquam à Deo nec latum
unguem recedimus. Et dic, quælo te, mihi: Si quis sta-
ret undequaque flammis præaltis & in orbem cinctus,
sciretque, illicò pereundum sibi, si scintilla vel unica
tangeretur, quam parvus ei risus foret, quam modestus
se contraheret, quam pavidus trepidaret? Atquæ verè in

A Deo, igne illo immensissimo stamus, movemur, deam-
bulamus; quidquid rerum agimus, agimus in illo, ab il-
lo undique circumdati. Nec nescire possumus, quod
unicum Dei velle, nutus unicus, aut in cineres redigere
nos, aut ad inferos momento præcipitare possit: & ta-
men cum hoc igne intelligentissimo pugnamus, hunc
conspuimus, hunc impio ferro fodimus, hunc novis
quotidie injuriis lacessimus, & nequitias nostras (quo
quid dementius?) non observari credimus. Heu, mise-
ri, à Deo undique deprehenfi. Tàmque morti, quam
inferis vicini, quid compressis oculis cæci ruimus in exi-
tium? In omni loco oculi Domini contemplantur bonos & ma-
los. Ah! quam cautè & quam submisè se gerere par est,
in Oculis tanti Domini, quos nec ad momentum vel exire
licet, vel declinare. Quocunque perrexeris, memento te de-
prehensum.

§. II.

B Vnicus hic, & ad omne flagitium acerrimus est sti-
mulus, credere, se non videri: Imodò, & furem fiducia est
interroga quid hæc audeat? arbitrar, dicet, me non
videri. Sed & adulterum adi, & quare: Tunc alienam
domum invadere, conjugem non tuam violare impu-
rissimè? si Deum non metuis, etiam magistratus vin-
dictam negligis? trepidè respondebit: Putabam, ne-
minem hujus fore conscium. Sed ad plures te mittam.
Accede silentio improbiissimè oris hominem, & dum
dominum suum diris omnibus execratur, interroga: in
quem hoc lingue virus evomat? territus dicet: crede-
bam me solum esse, & à nemine audiri. Hæc via ad in-
feros rectissima est, ita vivere, tanquam si nullius oculo
noctetur, à nemine videatur. Hinc impiorum voces illæ:

*quomodo scit Deus, & si est scientia in excelsis? Et dixerunt: non
videbit Dominus, nec intelliget Deus Jacob. Contra hos acriter
insurgens regius psalmes: Intelligite, inquit, insipientes in popu-
lo, & stulti aliquando sapite: Qui plantavit aurem, non audiet?*

C aut qui sinxit oculum, non considerat? dominus scit cogitationes
eius. En, cogitatus tuos no-
vit, vel latentissimos, & ignorabit ausus & facta? Sed
hunc talem tenebrionem, qui humanos solum oculos
amotos à se cupit, divinos non curat, sic loquentem pro-
ducit Siracides: *Quis me videt? tenebra circumdant me, & Ecce c. 23.
parietes cooperiunt, & nemo circumspicit me: quem vereor?*
delictorum meorum non memorabitur. Altrissimus. Ippitis his
vocibus opponit istas: *Et non intelligit quoniam omnia vi-
det Oculis illius, quoniam expellit se timorem Dei, hujusmodi
hominis timor.* Ades. Nostra nos fides docet, nihil clam
Deo fieri, omnes & omnia ab ipso videri: æquum proin-
de est, ut quis in omnibus seipsum sic excitet: ATTENDE Peccans
tibi. PARTH. Rectè: sed vide, mi Adesime, quò ho- factu suo
minem malignior affectus, aut lascivior appetitus non fidem ne-
pertrahat, & abducat ab illâ fide. Homo impurus & li- gat.

D tiam: fœda petulantia illa vult in opus prodire quod
cogitatur; non vult Fides, & à Deo cuncta cerni affir-
mat. Ergo ne ille crimen deserat, deferat fidem; & ut
adulter sit, sit hæreticus factu. Idem vel solis sit cogita-
tionibus. Cogitat quis obscœna, nec tamen nescit has
ipsas in se cogitationes à Deo videri. En hic fides, quæ
identidem pungit, vellicat, monètque: Deus videt illa,
quæ cogitas; cor tuum Deus penitissimum pervidet: eji-
ce has & imaginum & cogitationum sordes. Quid hîc
miser? ne cogatur suas expellere cogitationes, expellit
à se fidem & tantundem facit, ac si dicat: non cernit
hæc Deus, quæ cogito, quæ mente aspicio. Ita pergit
infelix, & ejecta aut sepulta fide, cogitationes & ima-
ginationes sordidissimas retinet, fovet, & quia ipsi pul-
chræ sunt, cum iis ludit, & sic obscœnâ suavitatē seipsum
perimit. Huc malorum, huc deducit impium illud: Ne-
mo me videt. Quam nobile fuit par illud nequissimorum
scelus,

inquit illa. Mox ille iterum: Ergo, ait, hæc credimus, & tamen in oculis iustissimi iudicis, omnia spectantis tam turpiter peccemus? Et quid tu temeraria, impia, salutis æternæ prodiga, hoc upum laboras, ut unâ tecum tot alii æternum pereant: tantine est corporis spurcissima voluptas? an duos illos, Deum & diabolum, non vereris? iudicem illum, hunc accusatorem non times? an non *Deus videt omnia*? Icta mulier dicto, altum ingemiscere, exultationis nil reperire, sordes suas erubescere: jamque & oculi lacrymas parturire, ipsa demum in genua procumbens, penitentiam & emendationem promittere. Dixit, & fecit, nec multo post omnem muliebrem mundum, libidinis suæ instrumentum combustit, ipsa in Virginum cœnobium transiit, archissimo habitaculo clausa, fonte solùm & pane vixit. Dei nomen pronunciare non ausa, unum hoc affiduè repetiit: Tu qui creasti me, miserere mei. Triennio sic actò, simul & illo, & corporis carcere absolum, in meliorem orbem migravit. Magni Antonii discipulus, Paulus, in cælo ei paratum torum confexit, ita cælestem thalamum feliciter possedit, quia impudicum aliquando possedisse dolenter tulit. Mirum hoc, sed non semel dumtaxat factum. Eodem illo pronunciato, *Deus videt omnia*. Beatus Ephrem, æquè profligati pudoris mulierculam ad pudicos mores traduxit.

Ecce noli in bestias aut in saxa degeneremus, fieri non potest, quin, si sapius seriorque cogitemus, *Deus videt omnia*, in officio nos contineamus. Bernardus: *Quomodo*, inquit, negligens potest fieri, qui intuentem se Deum non desinit intueri? Si negligentiam, quomodo non etiam luxuriam à se repellat, qui divinos oculos in se defixos observat? Dorotheus vir religiosissimus, in familiam suam cooptavit juvenem spei non magnæ. Erat is libertati assuetus, vanus, vitis plenus, & tamen monachum profiteri omni modo contendeat. Facile erat Dorotheo cogitare, hunc talem juvenem præceptis & legibus non obviandum; ita unicam dedit, sed auro exarandam: *Cogita semper Deum tibi præsentem, & te coram illo stare*. Dorotheus (hoc nominis accepit in cœnobio tyro ille) ex unâ hac lege, eos in virtute progressus fecit, ut elapso quinquennio, non in meliorem tantum, sed in alium profusum hominem mutaverit; jam ceterorum non tardus imitator, sed antesignanus, & virtutis speculum. Tantum ei profuit, affiduè cogitasse, *Deus videt omnia*.

§. V.

Phengites, miri nitoris lapis, ea etiam quæ à tergo sunt, monstrare dicitur. Domitianum Imperatorem eo usum affirmans Suetonius: Tempore, inquit, suspecti periculi appropinquante, sollicitior in dies, porticum, in quibus spatium consueverat, parietes, Phengite lapide distinxit, & ejus splendore per imagines, quidquid à tergo fieret, provideret. Ejus generis lapidem habuisse fertur Maximilianus I. Imperator. Huic celeberrimam Germaniæ urbem ingressò, gratulatum advenit Magistratus, & chrysædeon aureis plenum obtulit in monumentum debiti obsequii. Erat tum Imperator in conclavi, non procul à foro, ubi spectacula parabantur. Digressò inde Magistratu civico, initium est datum ludorum equestrium. Aulici famuli plerique omnes huc illic dilapsi, occupando commodiore loco. Secutus Imperator cum paucis, crater aureo in mensâ relicto, & januis per quas transierat, apertis. Jam omnibus in ludos intentis, familiarium unus in Cæsareum conclave obrepat silentio, aureos credo numeraturus, sed suæ crumenæ. Ergo poculum invadit, nec parca manu extrahit patrem aureorum non minimum, ratus se à nemine videri. Interim Imperator Phengitem suum dissimulante ante se movet, omnia à tergo videt, & hunc furem. Reditur in conclave: magna hinc omnium

A expectatio partiendi muneris. Jabet Cæsar singulos dominorum pro se quemque accipere. Etiam ille, qui ante invocatus venerat, vocatus est & iussus extrahere, quantum manu prenderet. Initio ille modestè tergiversatus, tandem pauculos aureos verecundis digitis attollit. Hic Imperator: numera sis, inquit, quot traxeris. Numerat. Cæsar iterum: Jam, inquit, & illos prome quos nobis absentibus traxisti: videamus, num antea, an jam fueris cordatior. Fit funus miser, balbutit, contremiscit, vocem vix expedit, nullat, deprecatur. Expromit tandem aureos è furtivo sacculo, & numerat, sed longè plures esse comperti, quos prius cleperat, quàm quos iussus excerpterat. Tum imperator: tolle, inquit, omne hoc tuum est, sed sub oculos meos non redi. Tu, si sapias, cum magnatibus (multò minus cum Deo) non ludis: à tergo etiam habent oculos. Et an nescis longas Regibus esse manus, acutissimos oculos, plurimas aures? an nescis, Deum merum esse Oculum, meram manum? Disertè Augustinus: *Deus, inquit, totus oculus est, quia omnia videt; totus manus est, quia omnia operatur; totus pes est, quia ubique est. Hoc nempe servulorum linguas & manus coëcet, ut nec hosculem carpanit, nec pomulum ex hortu rapiant, nec frustulum panis sublegant, si nullam sibi herilis absentia securitatem polliceri queant. Hinc crebriores querelæ illæ: Dominus meus semper mihi à tergo hæret, loco quo minimè formido, deprehendor. Et quis uspiam unquam oculos Dei cuncta cernentis evitare potuit? Deus videt omnia. Ergo quocunque perrexeris, memento te deprehensum.*

Pausanias in Corinthiacis refert, Jovis simulacrum trinoculum celebrari, ob triplex in superos, medios, inferos imperium. Mittamus signum. An non Deus noster triplices habet oculos, quibus omnia celi, terræ, marisque, & inferorum vel minutissima pervidet? Augustinus: *Oculus, inquit, Dei simul universa cernentis, non abdita locorum, non parietum septa secludunt, nec solum ei acta & cogitata, verum & agenda & cogitanda sunt cognita. Deus videt omnia, tam præterita & futura, quàm præsentia.*

§. VI.

Hoc alè animo imprimere, & in laboribus robore, & in molestiis atque doloribus erigere mirificè. Eò quique contentius laborare solet quò plures habet & nobiliores sui spectatores. In Hierosolymorum obsidione, nulla præmia Romanos æquè in hostem animare potuerunt, atque Titi Cæsaris in bello præsentis oculi. Fidem facit Josephus his verbis: Romanos hortabatur consuetudo vincendi, & quia vinci non assueverant. Ante omnia verò Titus, semper, ubique præfens. Nam & inertia, spectante atque opiculante Cæsare, gravissimum facinus videbatur; & ei qui bene decertasset, testis aderat qui rependeret præmium. Præterea fructus erat, vel cognosci solum Principi virum fortem. Idcirco multorum major viribus alacritas demonstrata est. En, oculus domini saginat equum: En, oculus Titi magnanimos facit milites, qui, velut viri ferrei, stant inexpugnabiles. Potuerunt hoc oculi Titi Cæsaris? multò magis id poterunt oculi præsentis ubique Numinis. De Judâ Machabæo, ejusque copiis facta Machab. 2. Machab. 15. v. 27. *sed Dominum cordibus orantes, prostraverunt non minus triginta & quinque milia. præsentia Dei magnificè delectati. Vicerunt, quia Deum sibi præsentem fecerunt precando: & hæc illis cogitata Dei præsentia, famem sitimque, fatigantem & pulverem, vulnera, plagas, mortis pericula, facilia omnia reddidit. Quòd si milites hi inter tubas & tympana, inter armorum fragorem, inter vulneratorum, cælorum, morientium clamores & ululatus, ita sibi Deum statuerunt præsentem, ut ejus præsentia magnificè delectarentur: nos quoque vel in turbatissimis*

tissimis etiam negotiis, præsentis Dei meminisse poterimus, si velimus. Proinde si quis adeo delicatâ & parcente manu labore, similis somnum meditantem, elumbis, lentus, fractus & oscitans, non immerito illum proximus quisque sic extimulet: quid agis ignave? ubi manus, ubi opus tuum? num ideo sic solute & segniter, sic remissè & perfunctoriè laboras, quia te solum putas, & à nemine videri?

Sed luna videt, sed sidera testes

Intendant oculos:
sed vident Angeli, sed videt Deus. Dei oculos non reformidas? non te pudet, spectatore Deo, cò languoris prolabi, ut instar brutæ pecudis, non festines nisi ad quietem & somnum? Respice piger, & si quidem humanos negligis, divinos saltem oculos reverere: Deus videt omnia, tam alios industriè & ferventer, quàm te languidè & oscitanter laborantem: operosos Deus contempletur, & cessatores: Ipse novit & decipientem, & cum

Iob cap. 12. vers. 16.

Epist. 41. initio.

Epist. 21. med. serè.

Epist. 11. pro. pius finem.

qui decipitur. Deus videt omnia. Seneca de hoc non Christiana tantum, sed pænè (fas sit dicere) divina scripsit. Et quàm hoc propriè ac verè ad Lucilium: *Prope est, inquit, à te Deus, tecum est, intus est. Ita dico, Lucili, sacer intra nos spiritus sedet, malorum bonorumque nostrorum observator & custos: hic prout à nobis tractatus est, ita nos ipse tractat. Nihil Deo clausum est, interest animis nostris, & mediis cogitationibus intervenit: Deus ubique, & omnibus præsto est. Obstupesco tantum lucis huic viro in tenebris alluxisse. Idem: Sic fac, inquit, omnia, tanquam spectet aliquis. Prodest sine dubio, custodem sibi impoluisse, & habere quem respicias, quem interesse cogitationibus tuis judices. Et: Magna pars peccatorum tollitur, si peccaturus testis adsistat. Aliquem habeat animus, quem vereatur, cuius auctoritate etiam secretum suum sanctius faciat. O felicem illum qui non actus tantum (aut libri, aspectus, tactus, omnia rectè) sed etiam cogitatus emendat! O felicem illum, qui se aliquem vereri potest, ut ad memoriam utique ejus se componat atque ordinet! Ergo se vive cum hominibus, tanquam Deus videat; sic loquere cum Deo tanquam homines audiant. Præclarissimè omnia. Et hoc homo non Christianus scripsit? Jesu bone, quid in supremo judicio respondendum Christianis? jam convicti sumus vel mille testibus. Scimus, Deum videre omnia, sed aliter non vivimus, quàm si nihil videret ex omnibus.*

§. VII.

Humani oculus facit ne peccemus, quanto magis divinus.
Chrysost. in epist. 1. ad Corinth.

Matt. 11. 10. vers. 26.

Oculos hominum tantò magis observamus, quanto minus Dei. Et hoc est ex mente Chrysostomi, quod nos in exitum rapit. Humanis nos oculis commendare studiosissimè ambimus, oculos divinos negligimus; perinde atque si nullus sit Deus qui nos videat. In sceleribus (os illud aureum jure queritur) Deo contempro homines formidamus; homine præsentem nemo fornicaretur, sed pudore hominum, affectus violentia vinceretur: cum autem Deus videat, & hoc audiamus, & longe graviora. Nonne hoc solum satis esset, quò cæcitus innumeris peteremur fulminibus? Hinc omnia orta sunt mala, quòd in rebus turpibus, non Dei oculos sed hominum timemus. Nihil est opertum, quod non revelabitur, & occultum quod non scietur. Ambrosius tam hic disertus est & serius, ut si quis ullum conscientie sensum retinuerit, non possit non moveri: Detur mihi, ait, captus adulterina cupiditatis intemperantissimo assu, qui nolit repugnare sua carnis appetentia, incuriosus justitiae, tamen sollicitus fama, erubescens testimonium erroris, qui ipsum non erubescit errorem. Si quem forte spectatorem noverit facinorosi sui, verecundia sequestrat intemperantiam, & pudore inceptum scelus deserit. Ah! quanto magis, si consideret plena esse Angelorum omnia, aërem, terras, maria, ecclesias quibus præstant Angeli. Hominem vereris præsentem, Dei præsentiam non vereris? Sed cum tibi dicitur, quia Deus novit occulta hominum, ideo non vis audire, ne incipias scire quod ti-

A meas & timere ne pecces. Sed an putas, quòd in lupanari te Christus non videat, quem videt lupanar ingredientem? in flagitio te non deprehender, quem videt flagitium cogitantem? Sed fac (quod fieri non potest) vidit legio demonum, qui te impulerunt. Ne putes quòd tibi præster colludium silentii, qui tecum habebit confortium supplicii. Studet plurimos sui similes videre, & hæc ejus est gloria, quòd plures perdat. Ergo, quocunque perrexeris, memento te deprehensum, Deus videt omnia.

Humanis oculis facum facere, & (ut Plautus loquitur) glaucoma objicere, res est facillimi negotii; oculos Dei fallere nulla unquam ars potuit. Hoc prisci explicabant apologo isto: Cervus insequentes venatores fugiens, metu delatus est in stabulum. Hic mulum rogavit: tantillum sibi spatii non invideret, quo fugam liceret dissimulare, dum transfecti essent venatores. Cui mulus: Hic, inquit, parum eris securus, brevi aderunt & herus & famulus. Cervus opinionis lue tenax: Videbo, ait, quas fuge meæ latebras captem, modò tu me non prodas. Vix tutum se recipit & famulus irrumpit, cervum tamen profundiore fœno urcumque jam sepultum non observat, sicque abiit. Cervus mirè sibi gratulatus, quòd famuli oculos fefellerisset, jam pænè victor omnem periculi metum ponebat. Cui mulus: mi frater, inquit, hunc talpam decessisse, non artis fuit, sed fortunæ: vix tibi, si venerit herus, linceos is habet oculos: hunc li fefelleris, triumphum cane.

Brevi & ipse herus adest, dùmque omnia sagaci lustrat oculo, cervinum cornu è fœno prominens deprehendit, & simul fugitivum hospitium. Mox complois manibus, servos inclamat. Ita miser carcerem esse sensit, quod asylum putabat. Mens fabulæ ista est: Servi sunt quotquot mortales vivunt; Dominus omnium solus Deus est. Servorum istorum oculos decipere, nimis quàm facile est; mille larvæ sunt quæ fraudem faciunt; Dominum, qui merus est oculus, nemo fefellerit unquam. Scrutatur corda & renes Deus. De quocunque homine dixeris: Renum illius testis est Deus, & cordis illius scrutator est. Verus, & lingua ejus auditor. Homo videt ea quæ parent, Deus minus autem intuetur cor. Ergo, quocunque perrexeris, memento te deprehensum, Deus videt omnia.

§. VIII.

Rhetoricæ figura est, quæ *Conversio* dicitur, hæc quaestiones complures uno responso diluit. Eà ulius Basilii, varium quaeritum verbo dissolvit. Querebant in quibus Basilii discipuli: quis omnium facillimè & creberrimè irascitur? quis in re divinâ censendum est pigerrimus? quis animo maximè vagus in precibus? quis levissimus in gestu? equis omnium inquietissimus est dicendus? Verbo, ad omnia respondebat Basilii: *Qui non semper cogitat suarum actionum & cogitationum inspectorem esse Deum.*

Sed denud quæret, & qui fieri possit, ut quis ita nunquam incaleat? quis cogitationes sic cohibeat, ut non evagentur? quis in tetrico negotio animi & spiritus, æquè semper vegetus sit & alacer, atque in iusta & choreis? quis tam cautus in motibus ut nullam stultitiæ mixturam prodas? quis adeo semper apud se domi sit, ut omnia dicta factaque composita habeat, & ad decorum expolita? Unum iterum ad omnia responsum est Basilii: Hæc omnia ei facilia sunt, qui Deum semper præsentem afficit. Ecclesiasticus: *Sinon in timore Domini, inquit, tenueris te instanter, curò subverteretur domus tua. Deum non effugeris, inquit, timendus est in publico, ipso in secreto. Procedis, inquit, intras? videris: lucerna extincta est? videt te: lucerna ardet? videt te: cubile ingrederis? videt te: in corde versaris? videt te. Illum ergo time, cui cura est ut videat, & vel*

Ench. c. 42. timendo castus esto. Cognovit enim Dominus omnem scientiam (ut Socrates loquitur) abyssum & cor hominum investigavit, & in astutia eorum excogitavit. Tandem fraus omnis ad solis testimonium publicatur: Deus videt omnia.

Ferdinandus I. Imperator, mire delectabatur horologiis affabrè factis & rotundatis. Erat ei magnus horum numerus, & artificiosa varietas. Fuit, ut animi gratia loquaci hoc auro mensam oppleret, & velut mercem venditurus, ordine collocaret, gratum aulico comitatu spectaculum. Ubi satis datum oculis, ad colloquium factus secessus. Unus interim non spectator tantum sed emptor, furandi libidine an occasione impulsus, unum ex horologiis raptim in caligas abdidit sagaci manu. Obliquo id oculo deprehendens Cæsar, hominem ad se vocatum, vario sermone, ad id horæ detinuit, dum sonorum illud aurum intra caligas loqueretur, & horam nuntiaret. Erubuit miser vel invitus, & totam faciem minio perfusus, sine voce confessus est furtum. Cæsar rubore contentus, liberalissimā conniventia, reum furti absoluit. Et nos, mi Aedese, huic furi simillimus: quoties nos aut fucata mendacia, aut clancularie confabulationes, aut furtivæ mentis libidines oblectant: miser, latere nos credimus. Tandem, tandem, clapsa vitæ horulâ, horologium nostrum, nostra conscientia loquetur; Oculus Dei non obliquus sed rectissimus atque fixissimus, in nos assidue intentus, factorum nos omnium convincet. Nam, in omni loco, *Prov. c. 15.* oculi Domini contemplantur bonos & malos: Omnia videt *vers. 3.* Deus. Nunc temporis dissimulat, & hunc furari, & illum adulterari sinit Deus: quid iste, quid ille, quid nos, quid omnes omnino homines cogitent, videt, & tacet. Erit *1. 49. v. 21.* tempus, cum lingulis oblecturus hic iudex, hæc fecerit, & hæc & hæc etiam, & illa, & ista etiam, & tacui. Nunc tua te prodit conscientia, nec teipso iudice absolui potes. Heu, quid tunc miser sum dicturus, quem patrum rogaturus, cum vix iustus sit securus? *Disserui, & perditio coram Domino, quanto magis corda filiorum hominum? Si homini, ait Ambrosius, officiaris, Deo fateris, etsi volueris negare, tua te cogitationes revincunt.* Laetantius humani optime commonefaciens: Quid agis, inquit, quid machinaris, quid abscondis? Custos te tuus sequitur. Putas tibi contigisse ut oculos omnium effugas demens? Quid tibi prodest non habenti consilium, habenti conscientiam? Patemus Deo undique. Ergo, quocumque perrexeris, memento te deprehensum: Deus videt omnia.

§. IX.

ADES. Falsè mihi querere? PARTH. Jubere, ni sponte faceres; interim respiro ego. ADES. Unde obsecro tot, tam facta, & tam quotidiana inter Christianos flagitia? An non ea omnia credunt, quæ de Deo ubique locorum præsentem disseruisti? PARTH. Credunt sanè, sed fide otiosissimâ, nec plus faciunt quam si non credant. Curforem veredarium novi ego, projectæ audacia hominem, qui assuetus diu nocturne iter facere, equum quandoque per invia, devias, per saxa & lentes agebat. Monitus periculi & saltem vitæ suæ, si non suo equo, parceret. Iridens ille, oculos, inquit, comprimo & omnia ubique plana sunt. Huic, ii simillimi qui Deum ubique præsentem esse credunt, sed nil procius divinâ præsentia dignum faciunt: oculos comprimunt, & quâ data porta, ruunt: tales, nebulones illi vetuli, alieni matrimonii subfessores, Susanna pudicitiam sollicitantes, exarserunt in concupiscentiam ejus, & creperunt sensum suum; & declinaverunt oculos suos, ut non viderent calum, neque recordarentur iudiciorum iustorum.

David Salomon filio, hoc ipsum gravissimè commendans: Tu autem Salomon, inquit, fili mi, servo Dei patris tui, & servo ei corde perfecto, & animo voluntario. Omnia enim corda scrutatur Dominus, & universas mentium cogitationes intelligit. Si quaesieris cum inveneris: si autem dere-

Tom. I.

A liqueris eum, projiciet te in æternum. Concio, regum auri-
bus dignissima. Sed Salomon paternæ disciplinæ immemor, alienigenarum mulierum libidines affectatus, eò delirii & impietatis prolapsus est, ut Deum patris sui cæperit nescire. Ita cuticula placet aliena, ut animula displiceat propria. Hæc vitæ labe inde est, quod Deum aut nostra non videre, aut facillè condonaturum visa, stultè & improbè persuademur. O tenebras humanæ mentis! Oculus ille qui videt omnia, & à nemine videtur, in lucem olim protrahet quæcunque arcana & abdita. Hic Oculus ostender quos mortuos nocte sepelierit Tobias. Hic oculus monstrabit, quot palam, quot clam jugulaverit Herodes. Hic oculus pandet Orbi, quis Nicolaus ille fuerit; qui furtivis beneficiis, pudicitie periclitanti alienæ subvenerit. Hic oculus humano generi proder, non à Josepho dominam, sed à dominâ Josephum ad flagitium fuisse invitatum. Oculus iste declarabit, Elisabetham Ungari regis filiam, in abdito

B horti sui angulo, scabiosi mendici caput lavisse. Secretissima omnia ad solem producet hic Oculus. Res nunc in Orbe saepe geruntur inæqualissimè, subinde etiam iniquissimè: illi ficus devorant, & acculant istos: reis venia datur, vexat censura infantes; coram delinquant impune, columbæ multantur. Non latebit, non est occultum quod non manifestetur, nec absconditum quod non cognoscatur, & in palam veniat. Ideo Christus: Et Pater Math. c. 9. tuus, inquit, qui videt in abscondito, reddet tibi. Ergo, quocumque perrexeris, memento te deprehensum, Deus videt omnia. Non praterit illum omnis cogitatus, non abscondit se ab eo ul-
lus sermo. *Eccl. c. 42. vers. 20.* Ut verò hujus nulla nos unquam capiat obli-
vio, certa memoriæ statuenda sunt signa, quæ quotidie moneant: seu sit imago cubiculi, seu dictum illustius musæo inscriptum, seu pars vestis aspectui exposita, seu digito insertus annulus seu quotidianum illud sacerdotis in sacro: Dominus vobiscum. Quidquid illud sit, monendi sumus assidue, Deum ubique præsentem videre omnia. Adde clausulam viri docti, & sancti Martyris Severini Boëthii, qui aureum illud de Consolatione
Philosophiæ opusculum, his ipsi verbis consignavit: Magna vobis est, si dissimulare non vultis, necessitas iudicis probitatis, cum ante oculos agitis iudicis cuncta cernentis. Aut laxa sumus, aut his movemur: Deus videt omnia.

C A P V T X I.

Nonum INCONTINENTIÆ antidotum,
Novena ÆTERNITATIS supplicia.

Hic flere malim quam loqui. Quidquid dixerimus, minus æquo dicemus; verbis non assequemur, sed nec cogitationibus quidem, inexplicabilem illam damnatorum Æternitatem. Scio multos & multa de damnatorum tormentis scripsisse, sed vana est scriptio, inanis est omnis dictio, ubi non est attenta & profunda cogitatio. Legimus ista, audimus talia, cernimus picta, cogitamus futura, hæc omnia brevi evanescunt, nisi ea vigilantissimâ mente sapius expendamus, & imaginationi seriè infigamus. Eheu quam multa sunt inferorum infanda supplicia, quæ hic mihi, Aedese, tibi que meditando subijciam compendioso ordine.

Primum supplicium INFERORVM, tremendum, infandum;

TENEBRÆ. Primus hic cruciatus est, & maximus omnium, & verè infandus. Sed audi quas ego tenebras dicam. Deum posse aspicere per totam Æternitatem, & quantum erit liquidissimæ voluptatis hominem formolum intueri aliquam parit voluptatem, quæ mox ad amorem trahit. Creet jam Deus, uti potest, infinitè formosior, quam sit homo vel formosissimus in Orbe; quam ille in sui spectatoribus amicum amorem

Hh provo-

Tenebræ
interiores.In cap. 7.
Matth.
hom. 24.Matth. c. 25.
vers. 41.Tenebræ
exteriore.
Matth. c. 25.
vers. 30.
& alibi.Iob cap. 10.
v. 21. & 22.Fletus &
stridor
dentium.Luc. cap. 13.
vers. 28.
Matt. c. 22.
vers. 14.Iob cap. 24.
vers. 19.

provocabit? hunc tu mihi hominulum unicum cum Angelo, Angelum in dō Angelos omnes cum Deo, ejusque infinitā pulchritudine confer, & quid jam sentis? Omnis pulchritudo florum, hominum, Angelorum, & rerum omnium pulchritudinis, ad Dei pulchritudinem collata nox est, & meræ tenebræ, & deformis caligo. Ab hujus ergo immensæ pulchritudinis aspectu excludi, idque æternum, inexplicabile, infandum, incomprehensibile tormentum est. Et hoc Theologi, penam damni nominant. Chrysostomo mille gehennæ minis sunt, quàm sicā Deo rejici. Verba illius adnumero, hæc sunt: Novi autem, quidd plurimi pertimescant tantum gehennam, ego tamen illius gloriæ amissionem, multo amarior, quàm ipsius gehennæ, dico esse supplicium. Et pauculis interjectis. Intolerabile quidem res est etiam gehennæ: quis nesciat, & supplicium illud horribile non perhorrescat? tamen si mille aliquis ponat gehennas, nihil tale dicturus est, quale est à beatæ illius gloriæ honore repelli, exorsimque esse Christo, & audire ab illo: non novi vos. Est enim satius vel mille fulmina sustinere, quàm vultum illum mansuetudinis pietatisque plenum, nos tamen averfantem videre, & illos placidissimos oculos nequaquam nos aspicere sustinentes. Quid ergo luctuosius esse poterit, quàm horrendum illud tonitruum, vocem audire divinam, sic repellentem: *Discedite à me maledicti*: Foris canes, & impudici? Ah, quàm non capimus hoc irreparabile damni supplicium, & interiores (sic vocemus) tenebras, quæ intelligentiam, voluntatem, memoriam hominis omnem fœdā cœcitate obtruent! Quidquid memoria secum reperierit, affliget, quidquid cogitaverit intellectus, malum erit & execrabile, in tormentum cogitantis voluntas oblatione suā stupebit, neque enim umquam velle poterit quod Deus ita in se semper suæ malignitatis habebit penam. Verè Augustinus: *Exterioribus*, inquit, *deputati tenebris, nullo illustrantur interiori lumine*. O tenebræ formidandæ! His, exteriores illæ junguntur, de quibus clarè Servator: *Imitilem*, inquit, *servum ejicite in tenebras exteriores*. Et hæc densissimas illas Ægyptiorum tenebras longè superabunt. Si quid luminis habebunt damnati, in graviorem id penam erit, ut videant, unde plus crucientur: parentes, filii, amici, cognati, fratres solatio non erunt, sed supplicio. O verè terram tenebrosam, & operantem mortis caliginem! O terram miseriæ & tenebrarum, ubi umbra mortis & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat! Hic discant libidinoli oculi, ad salubres nunc tenebras seipsos ultro damnare, & omnem à se Veneris petulantiam excludere. Beati mundo corde, quoniam Deum videbunt.

S E C U N D U M.

A aut quinquagenis, aut etiam centenis annorum millibus patiendum erit, idè Jobus *sempiternum horrorem* nominat. Annus videtur quandoque nox unica, quam quis solus in tenebris, sine somno, dolore acuto compunctus, tamentū inter plumas, transigit: & quàm is anxie horas numerat, quàm avidè finem expectat tam acerbæ noctis, qui sic insomnis pervigilat? & quid fides hic annus, quid nox hæc, licet expers somni, licet plena dolorum: equid centum, quid mille noctes dolorum plenissimæ ad illam sint æternitatem in Orco, ubi moror, ubi fletus & dolor sempiternus? Ah! *Quam ad hunc, horrendum est incidere in manus Dei viventis!* O! immittite. *Luc. cap. 16. v. 26.*

T E R T I U M.

FAMES, & SITIS incredibilis. Ubi culpa, ibi poena. FAMES. Quantas à gulæ noxas trahimus, heu fame sitis. Quæ acerbissimè luendas! Purpuratus epulo ardentem linguam exersens: *Crucior*, exclamat, *in hac flammâ*, & *Luc. cap. 16. v. 24.* vel extremi digituli stillā linguam refrigerari postulat. Non dolium frigida plenum petiit, sed gutturam, illam tamen non impetravit. En, eodè devenit inopie opulentus ille gulo, ut non calicem, sed digiti extremum, non salernum, sed aquæ guttam; non pincernam nobilem, sed Lazarum mendicem flagitaret. Hæc tamen ei negata omnia. Ita omnis solatii spes illic præcisa est; quacunque vel manus vel oculus moveant damnati, nusquam à dolore quies est vel minima. Velut qui in mare lapsus est, undis undequaque involvitur, nec invenit ubi pedem figat; frustra jactat brachia, fugitivam aquam incallum captat; fallit illa miserum, & eludit: sic infelices illi in tormentorum pelago submersi, nullum uspiam à tormentis effugium reperiunt. Nihil est eodè loci quod famem aut sitim mitiget. Receptis, o miseri, bona vestra in vitā vestrā. Nil vobis debetur amplius, nisi tormentum, idque æternum. Olim epulati estis, jam dies sunt jejunii, nunc epulantur alii, qui quondam jejunarunt. Propter hoc hæc dicit Dominus Deus: *Ecce servi mei comedent, & vos esurietis: ecce servi mei bibent, & vos sitietis: ecce servi mei lababuntur, & vos confundemini: ecce servi mei exultabunt præ exultatione cordis, & vos clamabitis præ dolore cordis, & præ contritione spiritus ululabitis* Vobis olim, sed furdis; prædicebatur centies delicias supplicis luendas: nemo audiit: *Vocavi & non respondistis; locutus sum, & non audistis; & faciebat malum in oculis meis, & que non vultis, elegistis*. Nunc longā, nunc æternā fame hilaris, sed brevis infania digerenda est; voluptates fugacissimæ sitis perpetuā piandæ sunt. Nimis jam serum est, huic fami sitique mederi velle. Post tale prandium, talis cœna sequitur; saturitatem meritò fames excipit, temulentia justissimè torquetur sitis. Hæc gulæ debetur merces. O Deus! gehennam profectò evitat, qui gehennam sepius cogitat.

Q U A R T U M.

FÆTOR intolerabilis. Omnes exteriores sensus Fætor. peccatum inficit, omnes vindicta punit. Olim pluit Gomorrah. Dominus super Sodomam & Gomorrah sulphur & ignem. His pluvii exstinguendus erat æstus libidinis. Igne summus ardor, maximus fætor inest sulphuri. Qui ergo lascivā carnis concupiscentiā ferebant, igne & sulphure petibant; ut ex animadvertione justa discerent, quid spurcā libidine commoverissent. Sic pluit super peccatores. *Laqueos: ignis, sulphur, & spiritus procellarum pars calicis ebrum*. Duplex libidinosus & impurus supplicium meretur: dum vivit, seipsum magis atque magis luxuriæ laqueis itret; cum vivere desinit, in lacum sulphureum transit.

transit. Quamvis est autem vel unius cadaveris fetor?
& quantus erit inter innumera damnatorum cadavera?
omnis apud nos mephitis crocum spirat, si cum graveo-
lente Averno conferatur. Apocalypicus ille Angelus,
Apoc. 8. 21. *scilicet: superius minatur sulphureum itagnum: pars illorum erit in*
signo ardenti igne, & sulphure. Ite jam, Christiani, & de-
licis affluere supremam felicitatem credite, eras forsi-
tan mergendi sulphureis his undis. Et quid tunc prode-
runt deliciae, cum vos inferorum sepelient flammæ?
cum peregrinos odores sulphureus expellet fetor? Ah!
sapiamus, dum licet, ne dulce momentum amarissima
comitetur æternitas.

Q V I N T V M.

IGNIS, nullo seculorum tractu extinguendus. Nimis
quàm clara sunt quæ prophetae, quæ magister pro-
phetarum Christus, de hoc igne prædixit: *Discedite à me*
Matth. 25. *maledicti, in ignem æternum.* Paleas comburent igni inex-
vers. 42. *tinguibili: Bonum est tibi claudum introire in vitam æter-*
Matth. 13. *nam, quàm duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inex-*
vers. 12. *tinguibilis, ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extin-*
Matth. 13. *guetur. Omnis arbor non faciens fructum bonum, excidetur, &*
vers. 41. *in ignem mittetur. Ignem illum inextinctum, qui omnes*
Luc. 12. 3. *tangendi sensus nimium quantum cruciabit. Non tan-*
vers. 9. *tum mala est arbor, quæ verminosa fert poma, sed etiam*
peritior *quæ nulla. Sæpe culpandi sumus, non quod grande ma-*
no tantum *lum patremus, sed quod nihil boni. Et plerumque citius*
malis, sed *ad ignem trahitur arbor, quæ nulla quàm quæ calculosa*
etia citius *fert pira; uti non tantum ille servus vapular qui nocuit,*
Matth. 23. *sed etiam qui otioando non profuit: non tantum pun-*
vers. 40. *gentes spinæ, sed & virens lolium & zizania colligun-*
vers. 41. *tur, & alligantur in fasciculos ad comburendum. Sic erit*
in consummatione seculi: exibunt Angeli, & separabunt malos
de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis: Ignis
etiam, ignis, & quidem ignis æterni. Humana crudelitas
in pœnas ingeniosa, exquisitissima invenit supplicia,
nullam tamen acutius, nullum vehementius est igne:
Sed uti nullum est quod acrius torquat, sic nullum est
quod citius torquere desinat, & consumat. Quis ergo
ignis ille, qui & acutissime cruciat, & cruciare nunquam
desinit? Sanè si hæc credantur, & cogitentur attentius,
nemo peccati letalis conficiat à gemitu & lacrymis tem-
perabit, nemo procrastinabit penitentiam. Adesime,
nihil agimus, nisi flammam illas immortales, quantum
fas, velut libemus atque tangamus, & oculis, & mani-
bus. O quisquis es, cum te uti libido, admove, oro, ex-
trema digiti gracili ceræ, nec eum prius flammulæ
illi subtrahat, quàm orationem dominicam semel dūm-
taxat pronuntiatis: quid cunctaris id experiri? ecquid
injectum digitum subito retrahis? vix duas voculas pro-
nunciasti, & mox intolerabilem ais esse cruciatum. Per-
dura & redde digitum igni. At negas id posse fieri, ob-
nimium dolorem. Ah, mi Deus, ah, mi per centesimam
aut millesimam horulæ partem, digiti extremum igni-
culo admovere, incredibilem, nimium, intolerabilem
dolorem dicimus; & quis erit ille dolor, cum totum
corpus non pictis his igniculis, sed in tremendis illis ge-
hennæ flammis ardebit, non horæ partem, non tantum
horam, non diem tantum; non tantum mensem unum
aut annum, nec seculum tantum aut olympiadem, aut
per decem millia, aut etiam per centum millia annorum
tantum; sed nec per centum millia millionum annorum
tantum, sed per annos innumerabiles, infinitos, in om-
ne ævum, in æternum? Ah! ô mi Deus, & ô mi Adesime,
quisquis hoc ferio vel semel per hebdomadam co-
gitat, aut viver ut hominem rationis compotem decet,
aut jam in merum saxum dirigit, aut certe degeneravit
in pecudem. Silex est, quem tremendum hoc, & verè
infandum inferorum supplicium non percellit cogita-
tum. Sed communis infamia, & sensum nobis eripit, &
quidquid est sanæ cogitationis. Nam his sæpe non plus

Tom. I.

A movemur quàm si pictas fabulas cerneremus. Commu-
nis, inquam, hæc hominum infamia est, qui beatam vi-
tam cum petunt, fugiunt; æternam mortem, quam vi-
dentur fugere, non perhorrescunt, & fugiendi laborem
reculant.

O ignes! ô gehennæ flammæ! ô inferorum incendia, Ignis in-
nullis sæculis extinguenda! unius membri, unicuique solum
acutior dolor, seu ille stomachi sit, seu capitis, pedis, pe-
ctoris, seu dentis, oculi, quàm inquietas noctes, quàm
dies efficit acerbos? Verum, sit æger qui variis dolori-
bus, membris omnibus torqueatur, suus sit omnibus
corporis articulis cruciatus, sit homo undequaque mi-
serimus & plenissimus dolorum, & qui vel silicem ad
miserationis sensum emolliat: hic tamen adeò dives tor-
mentorum, nondum scit, quàm infandi sit doloris ge-
hennæ flammæ, ad quam noster ignis pictus videri pos-
sit; præ quâ nostri dolores ludicrum quid & leves mor-
siunculæ dicantur. Minimum apud inferos tormentum,
majus est quàm sit maximum in orbe nostro. Magnos
cruciatus habent morbi, sed hos tolerabiles intervalla
faciunt, quæ illic nulla. Summi doloris intentio, citò hic
invenit finem, & tunc desinitis dolorem sentire, si ni-
mium sentiamus: Nemo potest valde dolere, & diu, nisi
apud inferos. Sic enim natura disposuit, ut dolorem aut tole-
Sen. ep. 78. *rabilem, aut brevem faceret. In gehennâ & intolerabilis est*
dolor, simul & longissimus, nunquam desiturus, æter-
nus. Ignis eorum non exstinguetur.

Isaia c. ult.
vers. 24.

S E X T V M.

LANIENA CONSCIENTIÆ miserabilis. *Vermis eorum* Laniena
non moritur, affumat Isaias. Iisdem verbis consignat
hoc Christus: *Vbi vermis eorum non moritur, & ignis eorum*
non exstinguitur. Et hoc ipsum pauculis interjectis (ut id
stupor noster capiat) tertium repetit: *Vbi vermis eorum*
non moritur, & ignis non exstinguitur. Rea hæc damnato-
rum conscientia, velut rabidus canis assiduo latratu &
morsu, in desperatissimam rabiem ager miseris. Inde
omnes illi, sceleratæ stultitiæ seipsos accusabunt; sua
cuique conscientia identidem hoc exprobrabit: En per-
ditissime, inter jocos & lusus perdidisti regnum: potui-
ses esse felix æternum, modò voluisses: brevi ac levī la-
bore beatam immortalitatem tibi parasses, sed noluisti.
En stultissime, pro carnis voluptatibus & spurcæ, & mo-
mentaneæ immensas vendidisti voluptates: Nimirum,
tua tibi caro, quàm cælum, carior erat. Sentis jam, quas
delicias sectatus fueris? prædixi, monui, vellicavi, nihil
profeci, nunc res & spes abs te legregant, sed tuâ solius
culpâ. En impurissime, ut oblectatiunculas sordidissi-
mas aliquamdiu retineres, perdidisti omnia. Procul
nunc à te honores; thesauri, voluptates beatorum, ad
quas omnis tibi via intercepta est. A cæli deliciis undi-
que exclusissimus es, quia esse voluisti. Hæc tibi tormen-
ta libidines tuæ pararunt, in hos ignes tua te præcipita-
vit incontinentia: tuam illam hilarem sed brevem infan-
ciam, nunc luis æterno luctu. Desperatè ploras paradisi
gaudiis te privatum, tu te privasti. Acerbissime doles,
perenne, caeleste neglectum epulum: Tu neglexisti.
Obleratam tibi cæli januam lamentaris? Tu eam ipse
tibi obsevast. Ex toto beatissimus jam esses, modò esse
voluisses. Facili operâ cælum emereri licuit, sed diffe-
rendo, & negligendo, huc sponte irruiisti cæcis &
amens, hinc nunquam exirtus. Nulla hic libertas, nulla
salus: despera centies, millies, æternum desperaturus,
æternum moriturus, & ad mortem nullis sæculis per-
venturus. Tu unus & solus, omnium quæ pateris tor-
mentorum causa es. Damnatus es, quia damnari volui-
sti: à vultu Dei projectus es, quia teipsum ab illo averti-
sti. Non alienâ, sed tuâ culpâ peris, æternum periturus.
Hæ conciones erunt conscientie, sed seræ nimis & acer-
bæ. Dum vivimus, oblatrantis conscientie morsus arte
variâ eludimus, aut delinimus; nunc legendo, nunc col-
loquendo

H h 2

Vanę dam-
natorum
querela.

loquendo, nunc dormiendo, modo laborando, modo hilarius comessando. Sed apud inferos non somnus, non quies, nulla lectio, nulla comessationes, nulla consolatio; dies noctesque conscientie vermis laniatum undique pectus corrodet. In seipso furenter exardescunt damnati, & tascunt; assiduę sibi ipsis lugubrem hanc cantilenam occinent: O tempus, & o dies aureos, quę evanivisti, non redituri aternum! O cęcos nos, & ex-cordes, obstructis oculis & auribus libidine furebamus, & mutuis nos exemplis trahebamus ad interitum! Huc properavimus infelicissimi, & spretis monitis cucurri-mus ad mortem, heu mortem, heu mortem aternam! Quid nunc jvant omnia quę fallacissimus mundus of-ferebat: oblectationum priorum non sine dolore re-cordamur; voluptas omnis avolvit, & evanuit. Et quamvis ea frui licuisset aliquot annorum centuriis, quid fuissent universa illa cum his tormentis comparata aternis? umbram solum captavimus amare voluptatis. Quis nos tam crudeliter fascinavit, ut huc certatim tue-reimus? O si annis singulis vel semel aternitatem serio perpendifsemus! O vel dieculam, o vel horulam uni-cam impetrare liceat! Sed frustra sunt hęc vota; actum est, spes omnis præcisa est. Maledictus ergo dies quo nati, maledictus Deus a quo conditi &c. Hic subtrin-go calamum, & infandas blasphemias remitto sub Or-cum. Hoc unum repeto, *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non exstinguetur. Mature sapiat, & caveat, quisquis hęc supplicia formidet.*

SEPTIMUM.

Locus, & SOCIETAS detestabilis. Locus ille a se-dibus beatorum nimium quantum remotus est. Clamat ex alto Abrahamus: Inter nos & vos, Chaos ma-gnum firmatum est, ut hi qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque ista hinc transire. Et tamen Abraham in caelo nondum degebat. Conclavia aut cubicula, sed nec ergastula, qualia nostra, Orcus habet. Sepulchra eorum, domus illorum in aternum. Nec aliter illic habitant vel opulentissimi. Mortuus est autem & dives, & sepultus est in inferno. O sepulchrum nimis profundum! hoc illius nunc aedes, & arces, & arcus triumphales, hoc balnea, hoc theatra, & palatia. Hic tamen habitant non solati & liberi, sed vincti & ligati. Christus imperans: Ligatis, inquit, manibus & pedibus ejus, mitte eum in tenebras ex-teriores. Non ambulare, sed nec movere se poterunt damnati quę volent; manus pedesque vincti, & velut infixi veribus ardebunt, miserandum ignis pabulum. Quantum tormentum est aegroti febri æluare, & loco se movere non posse? Quod supplicium illud fuit Mar-ci Arethusi sanctissimi martyris, qui arctissime colli-gatus, & perunctus melle, ad ardentissimum solem expositus est nudus, muscarum, culicum, vesparum mor-sibus sic pungendus, ut diu sentiret se mori. Sed, o Chri-stiani, picti sunt hi cruciatus ad illos inferorum. Sua fuit & huic tormento jucunditas: solabatur martyrem & brevis temporis quo hæc passurus, & perennitas gau-dii quod in caelo consecuturus. Sciebat utique, id quod in præsentem est tribulationis nostrę, & leve, & momen-taneum esse. Ita durabat athleta Domini, & quo plus doloris sentiebat, hoc majus præmium sperabat. At ve-rō damnati nil penitus levaminis habent, nec a præsentem tempore, nec a futuro loco. Ubi torqueri cęperunt il-le semper torquebuntur; ab ævo in ævum sic erit. Ac-cedit consortium execrabile. Apud superiores, felicitatis pars magna est, inter Angelos degere: apud inferos, pars magna infelicitatis, inter diabolos ardere. Hęc di-vinę justitię lex est, ut tortores illos & hostes sentiant improbi, quos suosores & amicos ante fuerant secuti.

OCTAVUM.

DESPERATIO extrema bonorum omnium. Beatitudo compendium est omnium gaudiorum,

Desperatio
damnato-
rum.

A sic Orcus suppliciorum & dolorum omnium summa-rium est, & epitome. Quidquid uspiam acerbum, illa-tabile, luctuosum est, apud inferos invenitur: quidquid uspiam est amicitatis, gaudii, voluptatis, apud superiores inter offerissimas delicias reperitur. In orbe nostro ni-lum tam grande malum est, cui non aliquid possit esse leniminis: nunc ratio, nunc tempus, nunc mensa, & somnus, nunc amici, nunc alii similia experti, nunc de-nique spes finis, refrigerationis quiddam affundit afflic-to. In Tartaro portę solatii omnes sunt occlusę, omnes vel minims levamentis aditus sunt intercepti. Opem illi neque e caelo, neque e terra; non a rebus præ-sentibus, non a futuris ullam expectent: quocumque o-culos vertunt, acerbissima mortis spicula in se torqueti cernunt: undique luctus & angustia, mæror undique & dolor, undique innumeri cruciatus. Verę, circumde-
psal. 111. runt eos dolores mortis. Verę, tribulationem & dolo-rem invenerunt, & quidem tam varium ac multiplicem, ut suum cuique flagitio responsum sit supplicium.

Nemo sibi suęque carni plus æquo indulgeat. Hęc ipsa caro prout deliquerit sic punitur. Hęc caro, cor-pus istud, si ampliora sibi atria quàm Deo templa struxerit, si laquearium columnarum, speculorum magni-ficentiam, si horrorem ac nemorum amenitatem ni-mio studio quæserit, in terram relegabitur tenebrico-sam, & operam mortis caligine. Huic carni, si balneis calidis ad voluptatem, vel cum vitę aut pudoris pericu-lo frigido gurgite ad lasciviam abusa, præparata est Tophet *Isa. 66. profunda, & dilatata; cuius nutrimenta ignis & ligna multa.* flatus domini sicut torrens sulphuris, succendens eum. Hanc carnem, si comendo & poliendo se, pretiosum mane imminuerit, si veste variā superbiebat, putredo & vermes *Ecc. 10. hereditabunt.* Hęc caro, si otio inerti, si somno discipuli-narum hosti se indulserit, ut pulchrum & suave duxerit in medios dormire dies, vigiliis tunc perpetuis, inson-niā aternā cruciabitur. Hęc caro, si choreis ac saltatio-nibus impudicis & libidinosis se oblectarit, omnium tunc membrorum contorsione, tractione, convulsione, non ad suaves fidium modulos, sed ad terrificos dz-monum rugitus affligetur. Hęc caro, si ebrietati, & tem-ulentia se manciparit, si sic vixerit ut ederet & bibe-ret, dirissima fame sitique torquebitur. Hęc caro, quę ocellos emissitios, turpitudinis & nequitie præcones, quaquā ludebat, evolare permiserit, nullum tunc for-mę aut pulchritudinis florem delibabit, sed, terribilem Behemoth, formidandum Leviathan, sædam & truculentam draconis effigiem invitis oculis spectabit. Hęc caro, quę florum delicias, & odorum illecebras nati-vus venabatur, cadaverum putore, sulphurisque gra-veolentiā saturabitur. Hęc caro, quę aures salubribus monitis, & sacris concionibus occlusas, scutribus ve-rō fabellis, carminibus obscenis, cantionibus impuris, lascivis colloquiis apertas habuit, lætum epithalamium in flebilem læsum, jucundum Io & Eugę, in Væ & Eheu perpetuum commutabit. Hęc caro, quę tactum variis libidinum formis collutulavit, fedissimorum monstrorum amplexibus objicietur, liquatā pice velut unguento perfundenda. Hęc ipsa caro, & non alia vica-ria, pro singulis, quas contraxerit, noxis, cruciatus per-feret inenarrabiles, innumerabiles, cheu! aternos. *Per sap. 11. que quis peccat, per hæc & punitur. Et pro mensurā peccati, vers. 12. erit & plagarum modus.*

NONUM.

ATERNITAS, nullius intelligentiā comprehen-sibilis. Hęc una vel ex levissimo tædiolo intolerabile demum, & infandum facit tormentum. Aternitas consideratio, tam serius labor est, ut in carminis le-ges agrę transcurus videatur. Observat tamen pru-denter Seneca, & : *Quemadmodum, inquit, spiritus noster sensu clariorem sonum reddit, cum illum tuba per longi canalis an-gustias*

gustas tractum patentiore novissime exitu effudit: sic sensus no- A
stros clariores carminis arcta necessitas efficit. Eadem negligenti-
us audimur, minusque percutimur, quamdiu soluta oratione
dicuntur: ubi accessere numeri, & egregium sensum adstrinxere
cuius pedes, eadem illa sententia velut lacerro excussa torquetur.
Sic profus credo fieri, & idcirco, quo tenacius animo
haerere Æternitatis immensitas impenetrabilis, eam
nuperrimè vericulis, qua licuit, inclusit. Et ne amicus
esse desinam, etiam Ædesimum meum ad huius car-
minis auditionem audeo invitare. An aures vacant?
ÆDES. Ambæ, quàm maximè. Lege, obsecro, lege, lege.
Nunquam ista satis nec dicuntur, nec scribuntur, nec
leguntur, nec cantantur, nec pinguntur. PARTH.
Lego: sed tu verbis & metro ne nimium inhære; rem
& sensum expende.

LACRYMÆ
ÆTERNITATI B
SACRÆ.

I. Heu! quid hoc? cor astuat,
Elinguat ora terror.
Concussa mens percellitur,
Horrorque quassat artus.

II. Fons emicat per lumina,
Genæ natant in undis.
Hæc lacrymas, hæc flumina
Vox una concitavit.

III. Tremenda vox, horrenda vox,
Ingens malum minatur,
Quod nulla lux, quod nulla nox
Quod astra nulla claudunt.

IV. Vox una, sed vox ferrea,
Immitiorque ferro,
Grassatur hausta pectore
Per ossa, per medullas.

V. ÆTERNITAS, est illa vox
Vox illa fulminatrix,
Tonitruis minacior,
Fragoribusque cali.

VI. ÆTERNITAS, est illa vox
Metâ carens, & ortu,
Mortalium qua pectora
Ad æviterna ducit.

VII. Hæc vox torondit Cæsares,
Et induit cucullis;
Hæc antra caca rapium
Implevit inquilinis.

VIII. Hæc mille Lauros condidit,
Sepsitq; mille Mandras:
Strinxitq; fetis corpora,
Et vestit camelis.

IX. ÆTERNITAS, ÆTERNITAS D
Me lancinat, necatque.
ÆTERNITAS, ÆTERNITAS
Me torquet atque mactat.

X. O tempus absque tempore,
O finis absque fine!
Perennis heu ÆTERNITAS,
ÆTERNITAS perennis.

XI. Descende sis ad Tartara
Non ut coquare flammis:
Sed mente flammæ pensita,
Ut exeat ab illis.

XII. Volvam rotas Ixionis,
Ætæque sustinebo,
Pascamque fibrâ vultures,
Omnes subibo penas.

XIII. Araneos & viperæ

Pleno ore deorabo,
Et Scorpis, & excetras,
Et noxias rubetas.
XIV. Misce cicuram toxico,
Picemque mi propina.
Metalla da liquentia,
Aurumque Crasianum:
XV. Succos draconis hauriam,
Caldas bibam favillas,
Venena nulla respuam,
Pestem, Stygæque nullam.
XVI. Quin tostus in sartagine
Frigar, verique figar,
Rogoque vivus concremer
Vel torrear caminis:
XVII. Tauros, athena, sulphura,
Famem, sitim, gelique
Tunicas molestas induam,
Vincosque culeisque.
XVIII. Et seculis hoc perferam
Mille, alteriq; mille,
Dum spes sequatur termini,
Fimisque seculorum.
XIX. Tormenta nulla teritant,
Quæ finiuntur amia:
ÆTERNITAS, ÆTERNITAS
Versat, coquitq; pectus:
XX. Hæc inferos, hæc tartara
Facit, crucisque tendit,
Augetque penas in dies,
Centuplicatque flammæ.
XXI. Eheu quid est ÆTERNITAS,
ÆTERNITAS perennis!
Non hora, mensis, seculum,
Centumve vel trecenta;
XXII. Nec mille sunt aut milles
Millena sæcla Phœbi;
Cum claudit orbem temporum
Orditur orbis orbem.
XXIII. Sic itur in perennia,
Cursu perennitatis,
Æternitatis sæcula:
Sic itur, aut reditur:
XXIV. Nam finis est exordium,
Exordiumque finis:
O vita morte tristior,
O mors, sed absque morte!
XXV. I, moche, nunc ad inferos,
Sed inde non redibis;
I, venter, I, Lavernio,
Perenne sic peribis.
XXVI. Descensus est pronissimus,
Ascensus inde nullus;
Quos rictus hausit tartari
In Tartaro manebunt.
XXVII. Relatus inter calices
Hos inter usque plaudet,
Rescriptus inter inferos,
Hos inter ejulabit.
XXVIII. Nec finis ullus gaudia,
Palmasque terminabit;
Nec finis ullus lacrymas
Absterget, aut levabit.
XXIX. Sed illud Orci pabulum
Ardebit heu perenne,
Perenne cum tortoribus
Et flebit, & dolebit.
XXX. Vivant beati calites,
Vivant, canant, triumphant,
Florent stygis catharmata
In ÆVITERNITATEM.
Hh 3

XXXI. Ad

XXXI. Ad astra, ad astra tendite,
Non semper hæc patebunt:
Nunc sunt adhuc inducia,
In morte finiende.

XXXII. Foras canes, cum Cerbero
Cenare, vel latrare:
Ad Castitatis regiam
Soli vocantur Agni.

XXXIII. Vultur foras, Promethæi
Prandeis in macello;
Paratur istud candidis
Convivium columbis.

XXXIV. Sed dum beatos hospites
ÆTERNITAS saginat,
Exclusa turba prandio
Quid rodet in canino?

XXXV. Micam fami, guttam siti,
Sed unicam rogabit;
Cælum tamen gulonibus
Hanc sportulam negabit.

XXXVI. ÆTERNITAS perennium
Pincerna lacrymarum,
Has præter undas stentibus
Nec guttulam propinat.

XXXVII. Hoc, hoc bibent, quod flexerint;
O aridi bibones!
Nam quot propinquum lacryma
Siccantur ad calicem?

XXXVIII. Sed lacrymarum fontibus
Succedet urna sellis;
Heu urna nunquam ad ultimum
Exhaustiunda fundum!

XXXIX. Sellis bibent plus quam volent,
Urget Modimperator,
Et ingerit vomitibus;
Ah, suavius sitirent!

XL. Hæc sola Bacchanalia
Sunt longiora voto;
Bibes: abire non licet;
Cur symposium dedisti?

XLI. Conviviale mitteram
Nunquam remittet hospes,
Hic nemo caupones Stygis
Fædistragos vocabit.

XLII. Nec prima mensa tollitur,
Nec ponitur secunda:
Pridem satur, nondum tamen
Promulsidem ebibisti.

XLIII. Æterna Liberalia
Dat Liberalis Orcus;
Malè malè Liberalibus!
Malè Liberalitati!

XLIV. Procrastinator improbam
Cane corvæ cantilenam:
ÆTERNITATIS ultimum
Cras corvæ non videbis.

Ah! Æternitas! & quis te, non dicam, caput sed laborat capere? ille immortalis memoriâ dignissimus Godefridus, Bambergensis & Würzburgensis Præsul, quem supra diximus, ille unus ex millibus, & pene solus cepisse videtur, quid sit Æternum; nam Æternitatis assidue memor, dicere solebat: Omni momento sto ad ostium Æternitatis. In eum finem pietas, sculptas, cerâ fictas, tumulis etiam effossas cadaverum calvas habuit, per omnia conclavia, quæ habitabat, sic dispositas, ut certissima mortis, & securæ post hanc Æternitatis nunquam liceret oblivisci.

Mensura
æternitatis
nulla.

Legitime libellum de Æternitate tremendum est, quod ille asserit, & tamen verissimum est, nec negari potest. Si rectè memini, hæc habet ad verbum: Cogita mille cubos, mille millionum annorum, hoc est, millies,

A millies, millies, millies, millies, millies, millies, millies millena millia annorum (tam horribile hoc cogitatu est quam facile pronuntiatur). Cogita ergo tot annos in igne transigendos: simul tamen etiam cogita, hoc omne temporis spatium, et si duplicatum, triplicatum, et si centuplicatum, nec principium quidem esse Æternitatis: post tot annorum revolutum tempus, necdum incepisse dici poterit Æternitas, Ædesime. Nisi hæc cogitatio sanctiores nos reddat, pecudes, faxa, merus chalybs sumus: nil eum movet, quem non moverit æternitas, immensa illa, interminata, sine fine, perpetua, semper duratura, nullis nec innumeris desitura sæculis. Quamdiu viver Deus tamdiu morientur damnati. Sed ò mortem immortalem, ò vitam mortiferam: nescio quo te nomine appellem, vitæ an mortis? si Vita es, cur crudelius morte afficis? si Mors, cur crudelitatem tuam non finis? neutro te dignabor nomine. Et Vita & Mors boni quippiam habent: in vitâ requies, in morte terminus est; solatio sunt hæc duo in malis omnibus. Tu verò nec requiem habes, nec habes finem. Quid igitur es? & vitæ malum es, & mortis: à morte cruciatus habes sine fine, à vitâ immortalitatem sumis sine requie. O Æternitas damnatorum, ò mare amaritudinum!

Nec tamen Deus ullius crudelitatis est arguendus, Cur peccato quod peccato letali vel unico, supplicium decreverit æternum. Deus, quia mitissimus, miserorum cruciatu non pascitur, quia tamen & iustissimus est, impiorum supplicii non placatur. Factus est malo dignus æterno, qui in se bonum peremit æternum. Pœnas dabunt in interitu æternas à facie Domini, & à gloriâ virtutis ejus. Jurisconsultorum scitum est: reprobata pecunia non liberat solventem. Pœnitentia, pecunia est solvendis debitis apta: tamdiu durat pretium hujus monetae, quamdiu mercatus vitæ. Hoc finito, pœnitentia omnis rejecta, adulterina est pecunia. Apud inferos est quidem pœnitentia, sed nequam vera, quia sera nimis, & plena blasphemiarum & furoris. Nec mirum damnatos semper torqueri: continuè blasphemant, & sic quasi semper peccant, semper ergo plectuntur. Dum viverent corrigi noluerunt, semper peccaturi, si semper victuri, ergo jam semper puniendi, æternum cruciandi. Voluissent utique sine fine vivere, ut possent sine fine peccare. Ad judicantis ergo iustitiam spectat, ut nunquam careant supplicio, qui, dum viverent, nunquam volebant carere peccato. Quid vivi dixerint, scimus: Venite, fruamur bonis, venite frangamus diem poculis, venite, choreæ nos vocant, invitant hortu, ludendi est occasio, venite. Hæc vi loquebantur. Quid verò jam dicant ad inferos dejecti? alia illorum sunt voces: O Æternitas, inter intolerabilia omnia, intolerabilissimum! O Æternitas celestis, brevi tempore, levi labore retinenda! O Æternitas tartaræ, solâ sociordîâ, & spurcâ voluptate quæsit! O Æternitas luctuosissima, & longè acerbissima, quam facile te vitassemus, si te sæpius cogitassetmus! O Æternitas modò post nongenta millena millia annorum, vel dimidium tui liceret cernere! O Æternitas, in desperatione assiduâ desperatissima! O Æternitas ò omnium tormentorum multò atrocissimum tormentum, Æternitas!

Quis, ò Ædesime, Æternitatem hanc capere, quis eam satis obstupescere, equis de eâ dignè disserere possit? nulla hic suspicia, nulli gemitus, nulla sufficiunt lacrymæ; verba omnia, quin & ipsæ hic deficiunt altissimæ cogitationes.

Æternum, ò mi Deus, æternum in flammis vivere! tuo conspectu æternum privari, infandis doloribus cruciari æternum, ah æternum! Heu insaniam extremam hominum! quam voluci decipimur bono, ò quam doleo ludibundi poculo sensum venenum conbibimus! ita velut ebrii, voluptatum avidi, beatitudinis immemores, Æternitatis obliti, velut per jocum metimus

gimus nosmet in omnium ærumnarum barathrum, in immensissimum Aternitatis Oceanum! In vanissimam gloriam, in aurum, in Venerem æstivamus miseri, & illos ignes, illos Aternitatis rogos, heu non cogitamus: Nullus est, heu nullus est, qui recogitet corde. Edesime, si quid adhuc hominis retinemus, hoc unicum assidue cogitemus, ATERNVM.

A definit esse remedio locus; ubi quæ fuerant vitia, mores sunt. Fuge, ah fuge, fuge, quidquid adversatur pudicitia.

II. C.

CAPVT XII.
DICTORVM
DE TRIUMPHANDA
INCONTINENTIA
EPILOGVS.

Horribile dictu est, quod sanctissimus Rhenensis Præsul Remigius, de Incontinentiâ & Libidine pronuntiavit: Dempis parvulis, inquit, ex adultis, propter carnis vitium, pauci salvantur. Considera jam mihi orbis statum, & miraberis, totum pæne mundum hoc Avernali igne ardere. Vix est ullum vitium quod plurius stetit humano generi, quam hoc libidinis & Incontinentiæ. Hydra est, aut draco, non trium, nec septem tantum, sed novem capitum; ad singula tibi digitum jam intendo.

I. C.

Libido & Incontinentia vitium est INSATIABILE. Catenam Stygiam rectè appelles, anulus ex anulo pendet, turpitudinis & cupiditatum hic series est, altera ex fine alterius nascitur. Si semel hujus vitii jugum receperis, dura patiere imperia, quibus nec ulla servitute facies satis. Nunquam expletur voluptas; plurimum licet ingeras, semper plus appetet: Aetnam montem æmulatur, perpetuis ardet ignibus, nec tamen decrevit. Obsequeris voluptati hodie; majora cras imperabit: ne gas; vim faciet: cælum proponis? distraheth: gehennam monstras? aliò avertet. Ideo princeps Apostolorum: Charissimi, ait, obsecro vos, tanquam advenas & peregrinos, abstinete vos à carnalibus desideris, quæ militat adversus animam. Militant, inquit, neque enim brevi res hæc velitatione conficitur, sed ubi vel semel huic hosti parueris, Libido vitium erit: cum in heri manu os videt, adulatur, lambit, blanditur caudâ, dum oscè potitur; ubi hoc obtinuit, i nunc, eripe, & minaces dentes videbis, non mulcentem caudam. Ita diabolus, cerberus ille trifaux, callidissimus, quantis blanditiis castimoniam sollicitat? ubi hanc nobis extorsit, heu quam difficile fuit multis denuò eâ potiri! Ergo canem hunc bene noveris, quò blandior hoc nequior; tunc maximè mulcet, cum turpissimè decepturus venit. Et hinc quoque facilius sape fuit non labi, quam fugere. Tenacissimum est hoc vitium, ubi semel inhæseris, ægerimè revellitur.

Ergo principis obsta, & primos aditus libidini omni constanter nega. Quòd si collum ei submittas, tuam tibi libertatem tollet, rationem adimet, & ut verbo dicam rapiet te tibi, & quidquid in te hominis est; omni verecundo sensu exuert, & induet bestia. Hem quis hostis in quemquam tam contumeliosus fuit, quam in quosdam voluptates suæ sunt, obscæna illa, & veritæ: quibus tamen miseri sic se mergunt, ut iis in consuetudinem adductis carere vix posse videantur: & ob hoc miserissimi sunt, quòd eò pervenerunt, ut illa quæ supervacua fuerant, facta sint pæne necessaria. Serviunt itaque putida carni & mala sua, quod malorum est ultimum, amant. Tunc aut consummata est improbitas, ubi turpia, non solum delectant, sed etiam placent: &

Vitium carnis ferme IMMEDICABILE est. Noëmi Libido imævo, totus orbis in omne vetitum, maximè tamē medicabilis est. men in libidinem ruebat. Hinc ille Dei querela. Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est. Univerſi homines (Noëmi excepto) tantum carnem sapiebant, toti caro. Aversabatur Deus hanc illorum obscenitatem, & profusam intemperantiam. Vindictam tamen quingentis annis distulit, interea temporis per Noëm variè monuit, fabricandam Arcam dictavit, omnes extremæ malitiæ damnavit, omnium interitum prædixit, crebrius minatus est, undis extinguendum. Nemo resistit, nec unicus quidem. Ita omnes vitiorum dulcedini succubuerunt, ut quidquid diceret aut moneret Noë, omnia illi cachinnis & sibilis digerebant. Neminem suæ turpitudinis penituit, nemo doluit peccasse. Tandem, Deus, uti decreverat, signo dato imbres emisit, qui quadraginta continuis diebus & noctibus ruebant, dum terra omnis in faciem pelagi mutaretur. Atque ita genus illud universum libidini deditum, abolevit, ut aliud novum & à vitis purum instauraret. Hæc libidinis natura est, remedia spernere, monita contemptum proculcare. Hinc tam Clemens Alexandrinus, Lib. 1. pæcongruente titulo vocat morbum immedicabilem, Chridogog. stus Beati Marci ore: Deceptio, inquit, divitiarum, & circa Marci c. 4. reliqua concupiscentia introeuntes, suffocant verbum, & sine fructu efficiunt. Cum silvam ignis corripit, nil opus est igni pabulum suggerere, quo seipsè pascat, abundè invenit. Et nos silvæ instar sumus miseri, quòd si libidinis ignis carpere incipiat, nova identidem in nobis fomenta reperit, quibus in nos magis ac magis invalescat.

Nullum profecto vitium tam pertinaciter & obstinatè divino spiritui resistit. Sitacides testatur luculentè: Verbum sapiens audivit luxuriosus, displicebat illi, & projecit Eccl. c. 21. illud post regnum suum. Huic accedens Oseas: Non dabunt, vers 18. inquit, cogitationes suas ut revertantur ad Deum suum, quia Oseas cap. 5. spiritus fornicationum in medio eorum, & Deum non cognoverunt. Ideo aversare, fuge, execrare, quidquid Venerem olet, aut libidinem: suspecta tibi sit omnis Incontinentia. Hæc est voluntas Dei sanctificatione vestra. 1. Thess. c. 4. vers. 3.

III. C.

Vitium carnis, vitium est COMMUNISSIMUM. Incontinentia vitium commune est. Non erraro, si orbem pæne totum dixerò, hoc igne pestilentissimo ardere. Non palatia dumtaxat regumque turres luxuria subit, sed & tuguria pauperumque tabernas ingreditur; non in plumis tantum, sed & in paleis infestat; non atatem solum florentiorem, sed quandoque etiam effatam senectutem ad turpe probrum instigat. Tanto ergo magis ab omni atate ac sexu, ab omni hominum ordine cavendum, ac respuendum hoc vitium, quantò magis apud omnem atatem, sexum, hominumque ordinem sese insinuat. Sensus & cogitatio humani cordis, in malum prona sunt ab adolescentiâ suâ. Nunquam ævi senio libido moritur, nunquam crimen hoc temporibus obruitur, nunquam scelus istud oblivione sepelitur. Hoc vitium sine modo, sine fine persequendum est, nam illi quoque nec finis est nec modus. Et eò corruptela morum alicubi progressa est, ut detestandæ verborum ac gestuum turpitudines, comitatis ac urbanitatis nomine insigniantur. Multi, ut oris spurciciem honesto nomine prætexant, humanitatem aulicam appellant. Hoc est bis peccare, peccatum virtutis titulo vendere. Nimirum in laudem ex crimine crescimus, eoque festivior quis vocatur, quò judicatur turpior. Si possit, inquit Cyprianus, in sublimi speculâ constitutus ad Donat. Lib. 2. ep. 2.

tus oculos inferre secretis, recludere cubiculorum ocellas foras, occulta penetralia referare, conscientiam hominum rimari, aspicias ab impudicis geri, quod nec possit aspicere frons pudica; videas, quod crimen sit, & videre. Et quanta ubique libidinum probra domesticis parietibus oblectra, quorum quod secretior culpa, hoc maior est audacia. Verè, *Mundus totus in maligno positus est.* Et maximè in hoc impuritatis & libidinis maligno. O fugiat mundum, quisquis vult vivere mundus: impuritatem omnem execretur; quisquis affectat beatitatem. *Sint lumbi vestri praecincti.*

Luc. cap. 12. vers. 35.

IV. C.

Vitium
carnis An-
gelis invi-
sum.
Ad Rom.
c. 8. v. 8.

Vitium carnis, Angelis est Invisissimum. O! ex-tingue Veneris ignes, & rebellantes carnis motus compelle; quisquis Angelos amas, & reverteris. Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. Sed nec possunt placere Angelis Dei. Angelum & porcum in unam aliquam amicitiam compingere difficile est. At verò porcum induit, qui puritatem exosus in libidinis ceno volutatur: contrahendum cum Angelis societatem ne speret talis. Mentes illæ castissimæ, purissimæque spiritus quod sibi similiores cernunt, hoc integrius diligunt; oderunt & averfantur omnes impuros. Nulla eis familiaritas, societas nulla; nisi cum castis & puritatis amatoribus: hircos illos & porcos extremè abominantur. Si quem castitatis sciunt studiosum, hunc in suam, eamque intimam amicitiam cooptant, & Angelum faciunt: Tales sunt, sicut Angeli Dei in celo:

Matt. c. 22. vers. 30.

— melius nil calibe virâ.

Ecclesi. c. 2.6. vers. 20.

Quàm ei facile est fieri Angelum, quisquis se cupit præstare castum. Nam, si Chrysostomo credimus: *Virtutem Angelorum tulit à celo Christus.* Et Sanctorum Patrum scitum est: *Vita casta, vita est Angelorum.* Nec errant. Omnis ponderatio non est digna continentis anima. Nota, mihi Edelime, nota: Omnis ponderatio; omnis, omnis cum casto animo in comparationem venire non potest. Tu jam aureos & gemmos Pompeij Magni triumphos, tu turres Basilii Imperatoris auro stipatas, tu omnes Persicas gazas, & Cresii thesauros aureos imò montes propone, nondum anima castæ pretium vel leviter expresseris. Non est digna continentis animæ omnis ponderatio. Nos tamen, stultissimi mercatores, quadrante uno aut teruncio, non tam vendimus quàm abicimus castitatem, & brevi voluptatula deliniti, perdimus pretium incomparabile. Nemo hinc Cypriano credit, cuius illud præclarum extat: *Voluptatem vicisse, voluptas est maxima.* Verè Christiani est, summam voluptatem in voluptatum fastidio, summam gloriam in carne incontaminatâ ponere, & Angelos habere amicos: summum ejusdem dedecus est, ab Angelis, hominum alioqui amantissimis non amari, & hostes experiri omnes calites. Lasciviam ne amet, qui odium metuit Angelorum.

7. C.

Vitium
carnis fu-
gacissimum.

Lib. de mu-
lier. lib.
cap. 1. & 2.

Lib. de con-
sol. philof.
mot. 7.
* Al. fru-
tes.

Vitium carnis Fugacissimum est. Momentaneum est, ô miseri, momentaneum est quod delectat, sed quod cruciat æternum. De hoc omnium turpitudinum fugacissimo transcurfu, nemo signatius atque expressius mihi videtur locutus præ Tertulliano: qui cogitabant, inquit, interdum unde cecidissent, & post libidinum vaporata momenta calum suspirabant. Quàm pulchrè putidas carnis voluptates momentum appellat, & vaporatum: quod prius evanesceat, quàm quis illud faris advertat. Divinè hoc ipsum

expressit in metris suis Boëthius.
Habet omnis hoc voluptas
Stimulus agit * furentes:
Apulumque par volantem
Vbi grata mella fudit,
Fugit, & nimis tenaci
Ferit icter corda morfu.

Adolescentia & voluptas vana sunt, inquit Ecclesiastes Ecclesi. 1.1. Joannes Apostolus: *Mundus transiit, & concupiscentia ejus.* Et Carnis, & Mundi gaudia, hoc sibi commune habent, celerimè transire, & quandoque prius finire, quàm plenè incipere: dulci vino simillima: quod in annum alterum non fert ætatem, sed aceffitante quàm ex-hauriatur. Verè, & in puncto ad inferna descendunt. Fuge, ergo, fuge mi homo, fuge fugacissimas illas voluptates.

VI. C.

Vitium carnis DAMNOSISSIMUM est. Hinc sanè vitium dampna & incommoda, nata, qualia à nullo vitio, carnis Quantas libido gentes, quàm validas hostibus tradidit: quanta patefecit propugnacula? quantos ad ferrum ignemque impavidos fregit, & edomuit? ad quæ non pudenda, nec ante cogitata, compulerit viros magnos, ignorare non potest, nisi qui Samsonem, Davidem, Salomonem ignorat.

Ob hoc vitium urbs Sichimorum evertitur, urbis principes & omnes incolæ trucidantur.

Ob hoc vitium è Benjaminis viginti quinque millia, ex Israëlitis quadraginta millia virorum in prælio cadunt.

Ob hoc vitium sapientissimus mortalium cultor fit idolorum.

Ob hoc vitium potentissimus regum David innumeris plagis afficitur.

Ob hoc vitium septem mariti Saræ à diabolo necantur.

Ob hoc vitium improbi senes Susannæ pudicitiam subvertere aggressi lapidantur, statò in tales supplicio.

Ob hoc vitium viginti quatuor millia fornicantis populi in Moab, plagâ unâ perimuntur. Ad historias veteres te non revoco: quotidianis exemplis sat discimus, quantum libido & Incontinentia singulis etiam hominibus obicit, quibus vires, valetudinem, opes, memoriam, ingenium, famem, vitam admutat: & relinquitur horum omnium reddit infernum. Romæ olim Veneris & Libitinæ templa meretrix conjuncta sunt; cum à Venerere ad mortem, animi præsertim, viâ curatur proxima. Quot juvenes, prius Angeli, post diabolo simillimi, castis moribus exutis in præceptis vitiorum anhelocursu ruerunt! Ideo Ecclesia rectissime, velut mater, filiorum saluti metuens, assidue precatur. *A spiritu fornicationis libera nos Domine.* Sed quælo te, Edelime, quid jam diu files? dic etiam tu aliquid, ut duo simus. Quæ lege omnes loquendi vices mihi tradis? Quid meloque proficias, nescio: hoc scio, à te tacente me plurimum discere, cum primis insignem patientiam in me audiendo. Sed ne abutur illâ, jam jam dictioni finem impono. Et verò etiam ferus vespere, velut præco superprema dicta pronunciat: *Actum est, I licet. Ades.* Oblitro. Per te liceat, etiam hoc tempus non perdere meis quæstionculis. Tu perge. PARTH. Tria solum capita hydræ illius restant demonstranda.

D

VII. C.

Vitium carnis FALLACISSIMUM est, præterquam vitium quod vix ulla pestis exitibilior sit humano generi. Luxuria dulcis Siren, venenum voluptarium, letale lacinum, felicissimus diaboli hamus, quo totum pæne orbem & inelcat, & trahit: ut perimat æternum. Concupiscentia cum conceperit, parit peccatum; peccatum verò cum consummatum fuerit generat mortem. Ideo voluptas non veniens sed abjens consideranda: accessus illius blandus est, recessus amarissimus; à fronte mulcet, à tergo viperat, pestis tam subdola, quàm noxia. Id Bernardus egregiè demonstrans: *Hæc pestis,* inquit, *ed ad nocendum proclit.* Blandior, quò ad repellendum difficiolor, quæ nolenti etiam se ingerit, blandè onerosa, dispendio placens. Subtiliter intrat, & mentem occupat. & nisi subito repellatur, allicit & incendit, quasi virus pestilentia, per totum corpus paulatim se diffundit.

immunes erunt ab hoc tributu? Animus puritatis A
amans vel levissimas etiam cogitationuculas extinguit,
quamprimum illas à Castitate alienas deprehendit.
O Castitas (exclamat Ephrem) Angelica vite ratio, quæ
homines Angelis reddis similes! O Castitas, cui luxur
vestium, & cura corporis pudori sunt, & odio! O Castitas ocu
lorum frenum, quæ totum corpus è tenebris transfers in bea
tam lucem! O Castitas in quotidianis præliis imperter
rita, & in tuos hostes animosa atque vigilans! O Casti
tas, celestis prudentia, & celestium capax! O Castitas
curtus igneus cultores tuos in sublime evehens! O Cas
titas, & pulchra & pretiosa possessio, donum Dei
opulentissimum! O Castitas, mater innocentie, morum
ornamentum, quæ proborum omnium in te gratiam
concilias, quæ vel hostibus tuis è venerationi aut ad
mirationi! O castitas, tuum ipsa decus; beata, & effi
ciens beatos; quæ in medio corporis animique velut
rosa flores, & amœnum fragras! O castitas, in quâ di
vinitas æternas recondidit puritatis amator Deus!

Catechesi
12.

His Cyrillus Hierosolymitanus subscribens: Non
ignoremus, inquit, Castitatis gloriam; Angelica est corona.
Partem corporibus quæ lucere debent sicut sol. Parva est ad
horum voluptas, sed ex peccato æterna verecundia, & pena.

Castitatem, mi Adesime, docebunt nos tot millia
virginum, quæ sub gladio, in patibulo, stipite, leone,
axe, incendio & rogis ut virginitatem fervarent, vitam
perdiderunt. Ita quod sublimior virginum cura, major
gloria. Teclæ castimoniam adorât leo. Alciones impu
dicritiam vindicat ciconia. Puellæ Romanæ non paucæ,
Vestæ de virginitate censebantur: sed & quæ Dianæ Sey
thycæ, quæ Junoni Achaicæ, quæ Cereri Eleusinae pro
sacerdotibus serviebant, matrimonium à se abdicarunt.
Erubescit Cato, quæ Christum in lavaero induisti:
illis diabolus continentiam præcipit, & auditur: tibi
Apostolus Castitatem prædicat, optatque Christianos
omnes virgines esse, & negligit. Ah, vel duas solum
has vuculas pensita improbe, acturus quid ago? Ita ca
stissimus Iosephus: quomodo pessum, agebat, hoc malum
facere & peccare in Dominum meum? Ita confortabitur cor
num, eo quod Castitatem amaveris, & eris benedictus in æter
num. Quoniam bonum est homini se esse; nam, mulier inupta
& virgo cogitat quæ domini sunt, ut sit sancta & corpore &
spiritu. O mi homo, quisquis NICETAM mitaris, vel in

1. Cor. 6. 5.

vers. 7.

Gen. 6. 39.

vers. 9.

Luc. 11. 6. 11.

vers. 11.

1. Cor. cap. 7.

vers. 26.

1. Timot. 6. 5.

vers. 12.

Ad Gal. 6. 5.

vers. 22.

hoc uno imitare, & Tempus castum custodi.
Fructus spiritus est Caritas, Continentia, Castitas. Fru
ctus carnis libido, Incontinentia, turpido. Adesime, au
disti hæcenus triumphatam in horto Incontinentiam, au
disti obsecro eandem in horto triumphatam; sed unâ re
cum audiant, velim, omnes in orbe juvenes, audiant
viri; Orbis audiat, & Incontinentiam omnem, ut turpis
simam vitæ labem & animi pestem certissimam mo
dis omnibus detestari discat. Audi tragædiam inau
ditam.

In celeberrimâ civitate Lubecensi matrona erat vene
rabilis, & Consul uxore, quæ uno partu tres filios
edidit, quorum unus elephantiali, alter in aquis, tertius,
de quo nobis sermo, suâ manu perijt. Sed quo is mo
do, quovæ ordine tam tetram mortem obierit, since
rè conspiciat ille, qui & ipsum, & germanos ipsius, &
omnem illam familiam optimè novit.

Libidinis
funestus
exitus.

Erat tertius hic juvenis elegans formâ, ingenio acer,
auro dives, veste nitidus, nec incultus moribus, sed,
quo fœdavit omnia, libidinosus. Unde post variam
Incontinentiam, impegit in unam earum, quæ formâ
vincere credebatur omnem Lubecensium feminarum
pulchritudinem. Hæc miserum inverecundi amoris vin
culo nexum, in sua castra sic captivum duxit, ut eum
nec numorum dispendium, nec fractæ libidine vires,
nec Dei timor, nec terror gehennæ, nec publica hone
stas, nec amicorum privata correptio, à turpi consue

tudine potuerint abducere. Quâ ex re factum, ut eru
menâ jam depletâ etiam necessariis inciperet egere.
Quod ubi mater advertit (pater jam naturæ concesser
at) filium indignam natalibus pauperiem incurrisse,
materno affectu mora bis tæve, iterum atque iterum
æs grande filio donavit; simulque monuit illacrymans,
memor esset Dei, generis item & honoris, memor sa
lutis æternæ, probrosum consuetudinem renuntiaret,
atque de cetero lascivie suæ impetus cohiberet virili
animo. Sed heu! fulsere cæco luminâ; surdo cecinit
philomela. Voluit infelix, & non voluit, languide co
natus est, & idedè libidinum cæno eluctatus non est.

Tandem cum videret mater, quidquid largiretur, in
filii perniciem abire, animum obduravit, & clausit ma
nus. Juvenis, animum & vultum matris mutatum ob
servans, egestate & libidine consuetudinem pessimis usus,
stricto ensc in matrem irruit non semel, & (horreo di
cere) calcibus etiam protrivit; severè minatus, jam con
fodiendam, ni ocyus promptâ pecuniâ duræ necessita
ti succurreret. Miserima mater sub filii velut sub hostis
gladio contremuit, & territa tam præsentis periculo,
quidquid exigebatur, quamvis invita donavit. Neque
ausa est sui partem crudelitatem ad cognatos, ad ma
gistratum deferre, verita ne fortè primores civitatis,
quorum rigida æquitas jam innovissset Orbi, filium
tantâ improbitatis reum severè contentiâ fulminarent.
Tacuit ergo, & quanto potuit silentio rem preffit. Sed
brevis nescio cuius lingue virio, tandi facinoris fama per
omnium aures spargebatur. Quocirca conveniunt
cognati, & consiliis agitis, juveni sub pena capitis
interdixerunt ne simili ausu gladium unquam amplius
in matrem stringeret; aliavè injuriâ eam afficeret. At
ipse effrons alioqui, ad Manlium hoc edictum eru
bescens, statim maternis ædibus excedere, & unâ ma
tris oculos exire institit. Et ne solus erubesceret, in
totius familiæ notam & dedecus, ipse cum infami mu
lierculâ in prostibulo habitare cœpit. Hic post sericas
vestes consumptas, post dissimulatam diu famem, post
marsupia omnia exhausta, æger animi, & dolore vitæ
consolabili tabescens finire, & propè jam expies, par
tim æstare, partim omnia desperare, & inferendæ sibi
necis consilium coquere. Cumque malum in dies cre
sccret, nec mali remedium ullum occurreret, jam im
par agrimonie, morte decrevit tam acerbam vitam ab
rumpere. Verum ne quis tam funestâ tragædiæ epilo
gum impediret, mulierculam quam ad id temporis
deperibat, cum fictis negotiis aliò amandavit. Illa do
mum egressâ, ille jam solus & absque arbitris, è culinâ
cultrium rapit, & secedit in hortum, ubi scilicet Inconti
nentia suum sibi triumphum statuerat. Hic vagum lu
men in omne latus circumferens, in solitudine se de
prehendit. Itaque diffusato raptim thorace, pallidum
morbo pectus nudavit, & cultri manubrium infixit
parieti ligneo, tantôque sese impetu in adversum mu
ronem impulit, ut ossæ cratæ pectoris transfolâ,
dori quoque spinam violaret. Hoc vulnere faucibus in
terram corruit, visôque sanguinis effluvio, levioribus
furiis agitabatur, quod invilum spiritum tam acerbis
impulsibus exturbare non posset. Heu triste spectacul
lum! Et en quo furore stupet carnis ex hærentem etiam
num pectori cultrium in orbem rotet (ut è signis in ca
davere patuit) viscera laceret, & scelestum animum
non tam emittat, quam ejiciat.

Rediit interim domum infelix femina, & in horto de
mum reperitis amasium in suomet sanguine volutari,
expalluit, & linquente animo humi collapsa est. Tan
dem, resumptis viribus cum ad se redisset, omnem vi
ciniam fœdo ejulatu concivit. Vicinis in horum cater
vatum irruentibus, ipsa lacrymis insula, quo habitu ca
daver reperisset, narravit. Mox fama per urbem, & ad
matrem evolât. Ad hunc nuncium mater, velut lætæ
raptis

raptis catulis irruens, pallore suffundi, & pœnē alterum funus fieri, mox ad hortum non ire, sed currere. Hic inter spirantes flores tam fœdē extinctum silium offendit, & mox primo aspectu, animā deficiente, velut cum filio mortura in herbam procubuit. In fletum adduxit spectatores jam pœnē geminum aut triplex funus. Mater ē defectione recreata, uberrimis persulā lacrymis, & madentes oculos in filij pellicem obvertens: O mulier, inquit, quid fecisti? meum mihi sanguinem tu seduxisti, horum omnium causa tu es, infelicitissima.

Alteraluce cognati vix plurimā pecuniā impetrarunt, liceret sibi miserabile funus terræ mandare, quod leges flammis dari voluissent. Ita hic juvenis sui ipsius carni-fex in profano sepulchro humatus est. Noctē unicā post sepulturæ honorem exactā, tumuli terra ita suble-dit repentinā labe, ut non nemo coniceret cacodæmo-nes, qui animam rapuerant, etiam corpus abstulisse. Ipse ego (inquit scriptor rei gestæ) vidi congestam gle-bam in eminentiorem tumulum: at verō, postera die, tantum terræ dehiscebat, ut difficile fuerit credere, ho-minem illic sepultum esse.

Et hunc tam exitialem exitum habuit juvenis illius libido & incontinentia, in luculentum exemplum omni postera memorie, ut norint omnes, quā malorum voragine ii sese præcipites mergant, qui habenas libi-dini laxant.

Hoc illud nobile trophæum est Incontinentiæ in hortu triumphantis, quæ pariter in hortō à NICETÀ nostro gloriosissimè & victa & triumphata est. Discant juvenes, discant viri, discant Orbis alienā clade sapere, lascivie cupiditates frenare, consortium omne, quod libidini faveat, declinare.

Verum, quod nos in Libidinis labyrinthum inducit, quod in luxuriæ abyssum præcipitat, est noxarum quodidinarum & crebro repetitarum neglectus: In pigritiis humiliabitur contignatio, & in infirmitate manuum per-sillabit domus. Cū domus rimas accipit, & stillas ad-mittit, in ruinam vergit, nisi rimæ obducantur, aver-tantur stillæ. Plurima sunt, quæ nos minuta credimus, & quoniam ea per oscitantiam non cavemus, ab his mi-nutis in maximum sæpe malum prolubimur. Non ma-gni nobis est una libidinosa cogitatio, aspectus feminae curiosior, aliquot verba liberius prolata, Res hæc, ut putamus, levicula est. Ita cogitationes augentur & crescent, aspectus iterantur, verba non jam licentiam tantum, sed & lasciviam olent: ab his paulatim transi-runt ad alta, quæ inter levia quoque numeramus, ut sunt litteræ parum virgineæ, anuli, chirothecula, flo-sculi, bullæ aureæ, munuscula alia dono missa, aut acce-pta: inde lectiuncula, & cantilenæ parum pudicæ, inde tactus inverecundi, inde alia atque alia, mihi nec quidem nominanda: & ut cœno mergamur profun-diore, hæc omnia tanquam non maxima facinora in nobis leniter vindicamus. Nimirum per has rimas & stillas ruinæ paratur domus. Qui modica spernit paulatim decider. Quamvis illa minimè sit modica nisi contem-ptori, cui solenne est dicere: quid tum postea? cogita-tiones sunt, aspectus & verba sunt, humanitatis indi-cia sunt. Per has rimas satis grandes, letale libidinis ve-nenum instillatur. En, domum malignis imbribus per-fluentem, brevi & cadentem cernes.

Sanctus Job, cū statuisset apud se, ne cogitare qui-dem de virgine, mox hujus propositi rationem red-dens: quam enim partem, inquit, haberet in me Deus desu-

A per: Perinde ac si diceret: nisi ita seriò caverem, nisi occasiones tam studiosè declinarem, nisi omnem ma-lam cogitationem mox animo proscriberem, nisi deni-que parva magni facerem, aliquod haud dubiè lasci-vum desiderium in me oriretur, per quod Deum amit-terem.

In quo cacodæmon exercitatum furem feliciter sæpe imitatur. Hic namque clausam domum expilaturus, si quod foramen vel fenestellam sibi patefaciat, quæ ta-men hominem adultum non admittat, puerum per il-lam immittit, ut is hac ratione in domum illapsus, ma-gistro suo januam referet, quo rem suam intus agant. Pari modo diabolus, cogitationes impuras, jactus ocu-lorum curiosos, lectionem incautam, voces & gestus parum verecundos veluti furunculos prævios intromit-tit in animum, qui veluti ostium pandant, viamque fac-iant ingressuro. Unde maximi refert, summā hic cau-tione uti, occasiones etiam eminus cavere, nihil velut rem parvam negligere, nec tantum libidinem omnem, sed & libidinis umbram averfari, & fugere. In pigritiis Eccli. c. 10. humiliabitur contignatio & in infirmitate manuum persilla-bit domus. Verè, domini ignavia, est domus ruina: nam si facta tecta non conserventur, fiet ut tandem arceri non possit pluvia. Par ratio est animi quædam, velut non magna, negligentis, in eo his initiis libido crescit. Verissimè divus Gregorius: Si, inquit, curare parva ne-gligimus, insensibiliter seducti, audenter etiam majora perpe-tramus. Quia igitur à levioribus malis incipitur, & ad gravio-ra pervenitur, vanitas mentem obnubilat, iniquitas cecat. Cognata proflus sunt turpia cogitare aut dicere, & tur-pia facere, propere agitur, quod libenter auditur. A de-sine, qui incipit cogitationibus non resistere, incipit perire: cui suave est, jam hoc jam illud & istud audere, huic durum non erit toto pectore libidinem haurire. Ita demum fœdissimis imbribus persillabit domus tota. Nemo ergo dicat: hoc non grande facinus est, hoc modicum quid est, hoc leve, hoc exiguum quid est, mo-dò gravioribus abstineam, tolerabile erratum hæc co-gitatio, & hæc & hæc etiam, ferri potest hic oculorum, aut linguæ, aut etiam manuum error, possunt isthæc sic abire.

Non possunt, nisi homo, non possunt, nam si ista sic abeant, alia atque alia sequentur & semper graviora ac fœdiora: tandem tota persillabit domus. Illud Gregorii repeto: Si parva non curamus, insensibiliter seducti, majora perpetravimus: Ergo hic omnia cave, etiam quæ videri minuta possent, aut nihil cavebis.

Sed ad te redeo, tecumque finio, ô Christiane Sam-son, castissime NICETÀ, qui victi in hortu Incon-tinentiæ trophæum & triumphum nobilissimum de-portasti.

O NICETÀ revivisce in nobis pugna, & trium-pha in nobis, ô Victor illustrissime. Tuum nos exem-plum, tua nos pugna & victoria, in certamen animet, accendat, inflammet. Audeamus cum NICETÀ, pu-gnemus, vincamus. Is certam hîc habet victoriam, qui seriam non detrectat pugnam. Pugnandum est: nulla hîc sine pugna obtinetur victoria, hîc nullum sine luctu venit præmium: pugnandum est. Inæstimabilis pretii thesaurus est Castitas, æternis muneranda præmiis. Nec potest gratis constare Castitas. Hanc si magno æstimas, omnia parvo æstimanda sunt. Omnis autem ponderatio Eccli. c. 26. non est digna continentis anime. vers. 20.

Librorum Nicetæ finis.

TRISME-